

VI

ROZNIK

POLSKIEGO TOWARZYSTWA KRAJOZNAWCZEGO

1912.

NAKLAD POLSKIEGO TOWARZYSTWA KRAJOZNAWCZEGO
WARSZAWA, Aleje Jeruzolimskie 29.

Członku, który nie może podobać wszystkim tym obowiązkom — zjedną przynajmniej w ciągu roku jednego nowego członka dla Tow. Krajoznawczego i jednego prenumeratora „Ziemii”.

Czy warto być członkiem Towarzystwa Krajoznawczego?

Członkowie Towarzystwa Krajoznawczego mają moralny obowiązek:

1. Brać udział w zebraniach i pracach Towarzystwa.
2. Zdawać sprawę z odbytych wycieczek i zdobytych naukowych.
3. Ozuwać nad całością zabytków i osobliwości krajowych.
4. Popierać zadania naukowe Towarzystwa i przyczyniać się do jego rozwoju (§ 20 Ust. a, b, c, d, e).
5. Opłacać należne (trzyrublowe) składki (§ 7 Ust.)
6. Zawiadamiać Zarząd o zmianie swego adresu.
7. Zjednywać Towarzystwu nowych członków — czynnych i popierających.
8. Prenumerować „Ziemie” i czuwać nad jej rozwojem, oraz zjednywać jej prenumeratorów.

Członkowie Towarzystwa Krajoznawczego mają przywileje:

1. Bezpłatnego uczestniczenia w zebraniach i konferencjach Towarzystwa.
2. Korzystania bezpłatnego z biblioteki Towarzystwa.
3. Zwiedzania i korzystania naukowego ze wszelkich zbiorów Towarzystwa.
4. Korzystania z 10% ustępstwa od prenumeraty „Ziemii”.
5. Korzystania z 10%—40% od wydawnictw własnych Towarzystwa.
6. Korzystania z 10% ustępstwa od wydawnictw Krajoznawczych, otrzymanych przez Towarzystwo w komis.
7. Korzystania z wycieczek organizowanych przez Towarzystwo z ustępstwem 10%—20% od kosztów uczestnictwa.
8. Prawa wstępu na wystawy, organizowane przez Towarzystwo z ustępstwem 20%—40%.
9. Zadowolonia, że przyczyniają się do rozwoju nauki i że służą użyteczności publicznej.

POZNAJ SWÓJ KRAJ!

Tygodnik ilustrowany Krajoznawstwem polskiemu poświęcony

„ZIEMIA”

na rok 1913 daje prenumeratorom swoim dwojakie premja

1) **4 piękne kartony krajoznaweze**

(krajobraz polski, typy ludowe, zabytki sztuki polskiej) **bezpłatnie.**

2) **4 albumy krajoznaweze** („Z naszych krajobra-

zów“, „Typy ludowe“, „Z wybrzeży Bałtyku“ i „Z Karpat“) — po cenie znacznie dla prenumeratorów rocznych niższej, oraz

Numer Monograficzny Księstwu Łowickiemu poświęcony

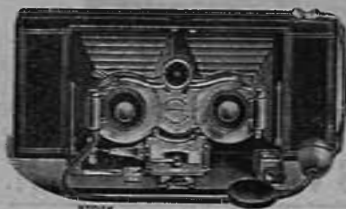
Przećpłata w Warszawie 5 rb. rocz. (z premjum albumowem 7 rb.)
2 rb. 50 kop. półrocznie.

Na prowincji rocznie 6 rb. 50 k. (z premjum albumowem 9 rb. 30 k.)
półrocznie 3 rb. 30 k.

Członkowie T-wo Krajoznawczego i T-wo Miłośników historii mają 10 proc. rabata.

Redakcja i Admin.—Warszawa Al. Jerozolimskie 29-1.

Aparaty Fotograficzne

Kodaka,
Zeissa,
Goerza,
Gaumont

i inne od najdroższych
do najtańszych polecają:

J. & W. KASPRZYCCY

WARSZAWA, NOWY-ŚWIAT 45.

N.B. Każdy aparat sprzedajemy z gwarancją.

Pragnąc uprzystępnąć wszystkim nabycie pomnikowych prac

Zygmunta GLOGERA

ogłaszamy wielkie zniżenie ceny
dla prenumeratorów „ZIEMI”:

ROK POLSKI ≡≡≡

w życiu, tradycji i pieśni

zamiast ceny pierwotnej rb. 5, tylko rb. 2.50

W ozd. oprawie — zamiast rb. 6, tylko rb. 3.50

Dotąd kompletne
egzemplarze

Encyklopedji Staropolskiej

4 tomy w ozd. opr. zamiast rb. 15, tylko rb. 10.

WYDAWNICTWA M. ARCTA, w Warszawie

Księgarnia, NOWY-ŚWIAT 53.

BIBLIOTECZKA KRAJOZNAWCZA.

- Arctówna M.** Botanika na przechadzce. Rośliny pospolite.
Dwie serie każda z 16 tabl. kol. po . . . . . —.60
— Etykiety do zielnika, zawier. 1200 nazw roślin, ułoż. rodz. —.25
— Wskazówki do zbierania, określania i zasuszania roślin
oraz układania zielnika, z 75 rys. . . . . —.20
Arct-Golezewska M. Rośliny wiosenne, 174 barwn. ryc. na
40 tabl. Gatunki ułoż. według barw kwiatów i miejsc,
w których rosną, w opr. . . . . 2—
Chmielewski K. Obrazy ziem polskich. Monografie, opisy
oraz utwory poetyckie, z 60 rycinami 1.20
— Twoje ziemie, twoje wody, szkice malownicze z kraju,
z 9 rysunkami . . . . . —.35
Czerwiński K. Kolekcjonowanie zwierząt. Metody naukowe,
z 41 rysunkami . . . . . —.40
Dyakowski B. W góry, w góry, miły bracie. Opowiadania na
tle wakacji uczniowskich w Tatrach. Z rys., w opr. . . 2—
— Z naszej przyrody. Obrazy z życia zwierząt i roślin z 24
tabl. kolor. oraz 237 rys., w opr. . . . . 5—
— Nasz las i jego mieszkańcy, z liczn. ryc. i kol. tabl., w opr. 2.80
— Ptaki pożyteczne, z 25 tabl. kolor. . . . . w opr. 1.50
— Atlas motyli krajowych, z 218 rys. na 18 tabl. kolor. i 30
rys. w tekście, w opr. 2.80
Dybczyński. Z teki turysty. Opis 88 milowej pieszej podró-
ży po kraju, z licznymi rycinami . . . . . —.50
— Przewodnik po Górach Świętokrzyskich, z mapą . . . . —.45
Glöger Z. Białowieża. Malownicze opisy . . . . . —.25
— Ziemia Polska. Opisy geograficzno-historyczne z 63 ryc. 2.00
Gorezyński W. Prawidła pogody, oparte na spostrzeżeniach
meteorologicznych, z rys. . . . . —.15
Hartinghova Z. Przewodnik po ziemi Kaszubskiej z 20 rys. —.40
Heilpern M. Jak się orjentować na niebie z liczn. rys. i mapą nieba —.30
Janowski A. Wycieczki po kraju, z liczn. ryc. i map. Cz. I.
Kielce, Checiny, Góry Ś-to Krzyskie, Radom, Wyd. II. —.40
— Cz. II. Opatów, Ujazd, Klimontów, Ossolin, Sandomierz —.40
— Cz. III. Puławy, Kazimierz, Janowiec, Nałęczów. . . . —.40
— Cz. IV. Na szlaku nowej kolei Warszawa — Kalisz (Ło-
wicz, Łódź, Sieradz). . . . . —.40
Marrené-Morzewska M. Wakacje w Warszawie. Ważniejsze
zabytki, gmachy i kościoły Warszawy, z rycin. . . . . —.80
Nałkowska A. Geografia ziem dawnej Polski. Wyd. II z 50 rys. —.90
Nałkowski W. Krajoznawstwo i jego stosunek do geografii. —.15
Offmański M. Pamiątki po Piastach i Jagiellonach, pozostałe
w wierzeniach, tradycji i zabytkach . . . . . —.45
Prószyński K. Akwarjum pokojowe, z 40 rycinami . . . . —.20
**Słownik miejscowości w których jeszcze znajdują się zabytki,
z czasów Piastowskich i Jagiellońskich (963—1572) . . . —.40**
Walther J. Wstęp do geologii. Wstęp do samodzielnych spo-
strzeżeń w naturze. Oprac. T. Wiśniewski, z 104 rys. —.90
Wilkomm M. Atlas państwa roślinnego. Oprac. Wł. Kozłowski,
ze 165 rys. czarn. oraz 700 rys. kolor. na 124 tabl., w opr. 8.50

Administracja Wydawnictw Pol. Tow. Krajoznawczego

poleca następujące wydawnictwa własne:

- Grzegorzewski St. Przewodnik po Druskienikach i okolicy, z 30 rys. mapą i planem . . . . . 50 k.
- Hoffman K. Krzemieniec. Tam gdzie się urodz. J. Słowacki 20 k.
- Janowski Al. X wycieczek po kraju . . . . . 10 k.
- Katalog Wypożyczalni Przewrocy Polsk. Tow. Krajoznaw. 25 k.
- Kulwiec K. Osobl. przyrody 10 k.
- Metodyka wycieczek krajoznawcz. Wydawnictwo zbiorowe . 60 k.
- Pleszczyński A. ks. Opis historyczno-statystyczny Parafii Międzyrzeczkiej . . . . . 1,20 k.
- Odczyty krajoznawcze. I. Janowski Al. Ziemia rodzinna. Pogadanka wstępna. 1908 . . . . . 5 k.
- II. Hoffman Karol. Nieznane zakątki kraju (Suwalszczyzna). 1908 . . . . . 5 k.
- III. Janowski Al. Podole. 1908 . . . . . 5 k.
- IV. Malinowski Mak. Przemysł ludowy w Królest. 1908 . 5 k.
- V. Janowski Al. Gepło. 1908. . . . . 5 k.
- VI Łępczyński Kaz. Z pow. trockiego do Szczawnicy. 1908. 5 k.
- Przew. po Częstochowie i okolicy z 40 ilustr., planem miasta i mapą okolicy 75 k., w ozd. opr. 1 rb;
- Roczniki Pol. Tow. Kraj. I. 1907; II. 1908; III. 1909; IV. 1910. V. 1911 po . . . . . 20 k.
- Wisniewski M. Fotografia i rysunek na wycieczkach . . . . . 25 k.
- MAPA PUSZCZY BIAŁOWIESKIEJ . . . . . 5 k.
- " " KAMPINOSKIEJ . . . . . 3 k.
- " " POWIATU NOWOGRODZKIEGO . . . . . 5 k.

Stanisław SZALAY WARSZAWA CHMIELNA 40

APARATY Fotograficzne

i wszelkie przybory.

LATARNIE Czarnoksięskie

do odczytów.

PRZEWROCY PRACOWNIA i Wypożyczalnia

Wywoływanie, kopjowanie i powiększenia zdjęć amatorskich.

TELEFON 20-28.

VI

ROCZNIK

POLSKIEGO TOWARZYSTWA KRAJOZNAWCZEGO

1912.

NAKLAD POLSKIEGO TOWARZYSTWA KRAJOZNAWCZEGO
WARSZAWA, Aleje Jerozolimskie 29.

ROZNIK

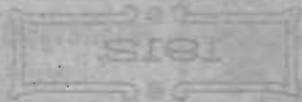
POLSKIEGO TOWARZYSTWA KRAJOZNAWCEGO

1057/a

I-132 p/a.

Stanislaw SZALAY

I.

Rozwój Towarzystwa.

Krocząc naprzód w kierunku, wytkniętym przez lata ubiegłe, Towarzystwo Krajoznawcze w roku sprawozdawczym ujawniło niesłabnące napięcie w swej działalności.

Zanotować należy następujące objawy tego napięcia: W dziale ogólnej **organizacji** Towarzystwa — zebrany i wydany został zbiór uchwał, powziętych przez zjazdy delegatów Oddziałowych za cały czas istnienia Towarzystwa (lata 1907—1912). Przeprowadzona została gruntowna reorganizacja instytucji Członków-Korespondentów. Reorganizacja ta znalazła swój wyraz w przeprowadzeniu ankiety dotyczącej ogólnej działalności tej kategorii Członków, opracowanie nowego regulaminu i mianowanie nowych korespondentów we wszystkich powiatach Królestwa Polskiego. Ogólna liczba korespondentów w końcu roku sprawozdawczego wynosiła 160 osób. Członków czynnych przybyło na liście Centrali 396, Oddziałów zaś 490 razem więc **liczebność** Towarzystwa w porównaniu z rokiem ubiegłym **wzrosła** o 886 członków.

Do istniejących dawniej **20 Oddziałów** przybyły dwa nowe: Ostrołęcki i Wieluński¹⁾. Natomiast Oddział Kutnowski, zalegalizowany w r. 1911, dotychczas działalności swej nie ujawnił.

Pogłębiła została działalność **naukowa** T-wa; studia fizjograficzne prowadzone były przez delegatów na terenie Kujaw, Zamoyszczyzny, Gór Świętokrzyskich, Polesia i na wybrzeżach Bałtyku.

Opracowane zostały zbiory archeologiczne Oddziałów: Kujawskiego i Kieleckiego. Znaczna część prac

¹⁾ Zalegalizowany jeszcze w r. 1908 lecz z powodu bezczynności zwinięty w 1911 r., obecnie wskrzeszony na nowych podstawach.

tych ogłoszona zostanie w druku na łamach XXI tomu Pamiętnika Fizjograficznego, który w najbliższym czasie ukaże się już pod firmą Tow. Krajoznawczego.

Pozatem działalność **wydawnicza** przybrała w roku sprawozdawczym niebywale dotychczas rozmiary: zaznaczył się znaczny **przyrost czytelników „Ziemi“**, na ukończeniu jest I tom „Materiałów do Geografii Ziemi dawnej Polski“, rozpoczęto „Przewodnik po Królestwie Polskiem“, (część I: Kieleckie i Radomskie) w opracowaniu St. Thugutta¹⁾ oraz „Bibliotekę Krajoznawczą dla ludu“ — w opracowaniu Al. Janowskiego²⁾

W dziale **zbiorów** olbrzymi postęp rok ubiegły zaznaczył w przyroście materiałów fotograficznych — dzięki pomyślnie przeprowadzonej wystawie „Krajobraz Polski“. Doprowadzone do wzorowego porządku zbiory fotograficzne Towarzystwa zajmują obecnie niewątpliwie jedno z pierwszych miejsc na Ziemiach Polskich — w niektórych zaś działach nie mają równych sobie.

Protokół Zebrania Ogólnego Roczego,

POLSKIEGO TOWARZYSTWA KRAJOZNAWCZEGO

odbytego w d. 25 Lutego 1912 r., w drugim prawomocnym terminie.

Prezes Towarzystwa prof. Kulwieć, otworzył zebranie stwierdzając obecność 213 członków i powitał przybyłych 21 Delegatów z Prowincjonalnych Oddziałów.

Na przewodniczącego Zebrania zaproszono p. Juliana Adolfa Święcickiego, na Sekretarza p. Tadeusza Rychtera i na Assesorów pp.: E. Przypkowskiego z Jędrzejowa, prof. Włoszka z Kielc, p. Byszewskiego z Włocławka, Cholewińskiego z Lublina, Hirszberga z Łodzi, Minkiewiczza z Olkusza, Witanowskiego z Piotrkowa, oraz Drzewieckiego z Zagłębia.

1) Dzięki inicjatywie i zapewnionej pomocy finansowej ze strony p. Andrzeja Retwanda.

2) Zawdzięczając poparcie p. p. K. Stawińskiego i Józefa Natansona.

Poczem Przewodniczący odczytał listę zmarłych w roku ubiegłym Członków i Zebranie pamięć tych Członków uczciło przez powstanie.

Następnie Zebranie zgodziło się na zmianę porządku dziennego w ten sposób, aby wybory do władz Towarzystwa uskutecznić zaraz po odczytaniu sprawozdania Zarządu. Potem p. Rodysówna odczytała protokół zeszłorocznego Zebrania Ogólnego. Protokół zatwierdzono przyjmując jednocześnie do wiadomości oświadczenie p. Lencewicza, że zeszłoroczną jego opinię o wartości „Ziemi“ i zbiorów Towarzystwa zaprotokółowano nieściśle.

Z kolei p. Vice-prezes Wisznicki scharakteryzował zeszłoroczną działalność Towarzystwa z Oddziałami, stwierdzając ogólny rozwój Towarzystwa, oraz większe pogłębienie naukowe tej działalności. Na rozwój wskazują choćby przyrost członków

w roku 1910 — 2815

w roku 1911 — 3785

i suma wydatków

w roku 1910 — 36795 rb.

w roku 1911 — 44695 rb.

Nowych Oddziałów otwarto w 1911 r. 4, choć również 3 poprzednio otwarte należy uważać za nieistniejące, bo się nie ukonstytuowały. Pogłębienie się prac Towarzystwa znalazło wyraz, w porównaniu z pierwotną dorywczą działalnością, w zawiązaniu Komisji Fizjograficznej, w rozpoczęciu badań antropologicznych w Olkuskim, nad Pilicą i w Zamoyszczyźnie, badań jeziornych na Kujawach i t. p. Wreszcie Towarzystwo przyczyniło się pieniądze do badań magnetycznych, heliograficznych, ułatwiało przesyłki zbiorów etnograficznych do obcych muzeów i t. p. Owocność pracy potęguje się jeszcze przez doskonałą harmonję prac Zjazdu Delegatów. Prócz tego Zarząd stworzył w Warszawie t. zw. „Pogotowie Odczytowe“, nabyto znów dużo przezroczy nowych (obecnie liczba ich ogólna przekroczyła 7000). Zawiązała się również Sekcja Miłośników Warszawy. Biblioteka i Komisje pracowały b. wydajnie.

Mimo to, że sprawy Towarzystwa i rozwój jego idą doskonale, widać i pewne plamy na ogólnym bycie Towarzystwa, Główna — to małe zainteresowanie się

społeczeństwa. co ujawnia się choćby np. w braku ofiarności na rzecz Towarzystwa. Członkowie również mało interesują się rozwojem Towarzystwa. To powoduje piętrzenie się trudności finansowych, na zwalczenie których Zarząd wyczerpywał lwia część swych posiedzeń (26 posiedzeń = 84 godzin), zamiast zajmować się ścisłymi celami Towarzystwa. Łuki budżetowe wciąż wołały o ratunek, to też cały szereg środków ma na celu powiększenie dochodów: utworzono komisję handlową do wydawnictw, urządzono Wystawę Zdobnictwa Ludowego, co dało spory dochód, zorganizowano koncert muzyki ludowej i przygotowano 2 odczyty w Filharmonji. To wszystko dało dobre rezultaty finansowe.

Obecnie otwieramy wystawę p. t. „Krajobraz polski“.

Do angielskiego wydawnictwa „The Studio“ — Zarząd przygotował cały materiał, ilustrujący zdobnictwo ludowe polskie.

Wreszcie Zarząd, żegnając swych mandatarjuszów, wyraża przekonanie, że pracował w miarę sił i środków możliwie najlepiej,

Zebrani gorącym oklaskiem podziękowali Zarządowi za pracę, przedstawioną w sprawozdaniu, poczem p. J. A. Święcicki przemawiał z powodu projektu zamknięcia 3-ch oddziałów (Tomaszów, Wieluń i Sandomierz) i gorąco nawoływał do niedopuszczenia do zamierania części żywego organizmu. Apelował następnie do sumienia obywatelskiego członków, aby wypełniali obowiązki przyjęte na siebie, by po raz drugi nie należało wspominać o Oddziałach, w których nawet czasami Przewodniczący nie przychodzą na Zebranie. I znów Zebrani długim i gorącym oklaskiem przyłączyli się do powyższego życzenia p. Święcickiego, poczem Vice-prezas Towarzystwa p. Al. Janowski odczytał sprawozdanie z działalności Oddziałów Towarzystwa. Zebrani, akcentując zadowolenie — przyjęli sprawozdanie do wiadomości. Poczem Przewodniczący Zebrania proponuje podziękować kierownikom prowincjonalnych Oddziałów za budzenie ducha prowincji i prosić ich o dalszą pracę w tym kierunku. Zgromadzenie odpowiedziało burzliwym oklas-

kiem na tę propozycję, stwierdzając, że tę robotę uznaje za jedno z najważniejszych zadań Towarzystwa.

Z kolei p. Hoffman, w dłuższym przemówieniu, proponuje, żeby Zarząd nie uważał Oddziałów za zamknięte, choćby one przez czas dłuższy nic nie robiły, i aby projekty zamknięcia Oddziałów były rozważane i decydowane przez Ogólne Zebranie. Po wyjaśnieniu przez Zarząd okoliczności sprawy — Zebranie przeszło do dalszej dyskusji nad działalnością Zarządu; p. Ojczyński mniema, że Zarząd zbyt małą zwraca uwagę na energiczniejsze inkasowanie składek członkowskich, a sądzi o tem na podstawie zbyt małej kwoty, wydanej na inkasenta; — p. Adamowicz prosi, aby ze sprawozdań z czynności Oddziałów nie wyprowadzać wniosków ujemnych, mogących powstać z niedomówień i niedokładności sprawozdań Oddziałów; — p. Lencewicz przemawia w obronie działalności Miechowskiego Oddziału i zwraca uwagę, że Oddział Towarzystwa ma tam muzeum, że odbył w roku zeszłym dwie wycieczki, choć o tem nie nadesłał wiadomości przed Ogólnem Zebraniem. — p. Szeller przemawia w obronie energii Zarządu i proponuje zesolidaryzowanie się Zebraniu z nim, jako wdzięcznym piewą pracy obywatelskiej i gorliwości Zarządu. Zebrani długotrwałym oklaskiem odpowiedzieli na wezwanie, poczem p. Wisznicki daje, w dalszym ciągu, wyjaśnienia w imieniu Zarządu na poruszane tematy.

Następnie p. Rudziński proponuje, aby: 1) nie zaniedbywać organizowania wycieczek w Lipcu i Sierpniu, 2) aby do Miechowa wydelegować Członka Zarządu, któryby pobudził tam działalność Oddziału i 3) aby sprawozdanie (Rocznik Towarzystwa) było dostarczane Członkom przynajmniej na tydzień przed Ogólnem Zebraniem. Na tle tego ostatniego punktu p. Haneman, mieszkający na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie, żąda zaprotokółowania, iż do czasu rozpoczęcia się Walnego Zebrania sprawozdania nie otrzymał.

Zebranie, co do poruszonych spraw, żadnych uchwał nie powzięło.

Na wniosek przewodniczącego, Zebranie potem uchwaliło przerwę, w czasie której Asesorowie zajęli się zebraniem głosów wyborczych.

Po przerwie — przewodniczący otwiera dyskusję nad sprawozdaniem kasowem. P. Ojrzyński krytykuje gospodarkę Komisji Wydawniczej, twierdząc, że gospodarka ta jest złą, bo daje straty. Należałoby również zdaniem mówcy, pozbyć się zbiorów muzeum T-wa, źle, że one nie mają nic wspólnego z celami T-wa. Wreszcie i sprawa „Ziemi“ nasuwa mówcy pewne obiekcje; należałoby się, mianowicie, zastanowić, czy nie znalazłby się przedsiębiorca, któryby, przy rocznej 2—3000 rubli wynoszącej zapomodze, nie chciałby wydawać „Ziemi“ na ryzyko własne. Taka subwencja byłaby związana z bardzo ścisłym wpływem T-wa na Redakcję wydawnictwa: Mówca zwraca jeszcze uwagę, że około 70% budżetu T-wa idzie na wydatki nieprodukcyjne; że, następnie, wycieczki T-wa są za drogie, i że w budżecie, nie powinna figurować pozycja, przewidująca zyski z wycieczki; że, dalej; fundusze o specjalnych przeznaczeniach, winny być używane tylko na takie specjalne cele i t. p. Jeden z Delegatów Oddziałów, zwraca uwagę, że wymienione dezyderaty kwalifikują się do omawiania na miesięcznych zebraniach — a nie na rocznych. P. Kulwiec, mimo to, replikuje, rozbiera poszczególne zarzuty i daje wyczerpujące objaśnienia. Ponieważ p. Ojrzyński żadnych wniosków nie postawił — żadnych też uchwał Zebranie nie powzięło.

P. Hoffman prosi, aby w przyszłorocznym sprawozdaniu kasowem — były przedstawione dokładniejsze liczby płac administracji „Ziemi“.

P. Lencewicz wraca do Muzeum T-wa i również dowodzi, że zbiory Muzeum T-wa nie są związane z wytycznymi działań T-wa, Mówca też uważa, że wycieczki T-wa są za drogie. Przewodniczący objaśnia, że poruszone sprawy nie łączą się z tematami porządku dziennego i na odbieganie odeń nie może pozwolić, p. Ojrzyński mimo to, czyni zarzut, że Zarząd przekroczył budżet. Prezes Zarządu p. Kulwiec odpowiada na zarzuty liczbowe — liczbami i wreszcie powołuje się na opinię, w tym względzie, Komisji Rewizyjnej.

Przewodniczący poddaje pod głosowanie wniosek o zamknięcie jałowej dyskusji.

Wniosek przechodzi znaczną większością głosów, wobec czego p. Bendetson, w imieniu Komisji Rewizyjnej, daje zasadnicze objaśnienia co do atrybucji Komisji Rewizyjnej i odczytuje jej protokół, stwierdzający, że księgi T-wa prowadzone są dobrze, że budżet na 1912 rok dosięgnął do wysokości 13800 rb., ułożony jest dobrze i proponuje zebraniu przyjęcie rachunków i pokwitowanie Zarządu za rok 1911, p. Ojrzyński stawia zarzut i Komisji Rewizyjnej, że swych czynności nie wypełnia należycie i proponuje dalszą dyskusję nad liczbami sprawozdania kasowego i samym protokołem Kom. Rewizyjnej — p. Marendowski zaś, uważając rozprawę nad tym przedmiotem za dostatecznie wyczerpującą — stawia wniosek o zamknięcie dyskusji i zatwierdzenie wniosków Komisji Rewizyjnej. Zebrani przez głosowanie, znaczną większością głosów dyskusję zamknęło i wniosek Komisji Rewizyjnej przyjęło, kwitując Zarząd z rachunków za r. 1911 i budżet na 1912 rok zatwierdza, Poczem Czł. Zarządu p. Rakowiecki odczytał 2 wnioski Zarządu: 1) aby utrzymać zeszlóroczną uchwałę Og. Zebrania o agitowaniu nowych członków T-wa, przyczem pożądanem jest, aby każdy Członek wprowadził choćby jednego nowego i 2) aby majątek T-wa, wrazie likwidacji T-wa, przeszedł na własność Warszawskiego T-wa Naukowego. Oba wnioski uchwalono. Przyjęto również i wniosek p. Hoffmana, aby T-wo docierało ze swemi odczytami do sfery robotniczej.

Wobec 2 głosów, żądających powrócenia do dyskusji nad projektem budżetu za 1912 rok, p. Kulwiec zaproponował zmianę powziętej uprzednio uchwały i podanie tej propozycji pod głosowanie. Zebranie zgodziło się na rozpatrywanie budżetu, wobec czego p. Kulwiec odczytuje preliminarz i daje objaśnienia. Zabiera głos p. Ojrzyński, krytykując każdą pozycję preliminarza, wobec tego jednak, że żadnych wniosków nie stawia konkretnie — przemówienie jego nie wywołuje żadnej dalszej dyskusji, prócz drugiego mówcy, żądającego wznowienia debatów nad budżetem, p. Lencewicza, który również krytykuje pozycje budżetowe. I ten jednak mówca nie formułuje wniosków do głosowania. Sekretarz zebrania p. Rychter zwraca uwagę na trudność

prowadzenia, w takich warunkach, protokołu i prosi o wnioski konkretne, poddające się zanotowaniu, po wyjaśnieniach p. Kulwiecia, męcząca ta dyskusya zostaje zamknięta przez przyjęcie i zatwierdzenie budżetu na 1912 rok, z poprawką p. Marendowskiego, że preliminarzowy budżet może być przekroczonym przez Zarząd o 10%. Wobec wyczerpania porządku dziennego—Przewodniczący ogłasza rezultat obliczeń wyborczych, a mianowicie: otrzymali głosów, wybrani do Zarządu — p. Janowski 189, Kulwieć 188, Wisznicki 184, Stołyhwo 179, Rakowiecki 178, Baranowski 172, Rodysówna 158, Dąbrowski 157, Łempicki 150, Grabowski 143, Staniszewski 129 i Pietruszczyński 118, (z kolei mieli p: Heilpern 29, Kosmowska 27 i t. d.); do Komisji Rewizyjnej: pp. Sosnowski gł. 168, Olchowicz Konrad 146, Żera 118 (następnie Bendetson 83).

Wreszcie o g. 1½ posiedzenie zostało zamkniętem.

Przewodniczący — *J. A. Świącicki.*

Sekretarz — *Tadeusz Rychter.*

Protokół Nadzwyczajnego Ogólnego Zebrania

POLSKIEGO TOWARZYSTWA KRAJOZNAWCZEGO

dnia 12-go czerwca 1912 r.

Prezes Towarzystwa Krajoznawczego prof. Kulwieć zaznacza, że zebranie odbywa się w drugim terminie, jest więc prawomocne i proponuje na przewodniczącego Zebrania prof. Witolda Wróblewskiego. Wyboru dokonano przez aklamację, przewodniczący zaprasza na sekretarza prof. Jacuńskiego. Po odczytaniu protokołu poprzedniego zebrania ogólnego p. Ojrzyński wnosi do niego następującą poprawkę: na jego (p. Ojrzyńskiego) zarzuty, tyżące się użycia znaczniejszej części funduszu zebranego na dom własny na inne cele ogólne, oraz przekroczenia uchwały ogólnego zebrania co do przeznaczenia 1500 rb. z dochodów nadzwyczajnych na „Ziemie” w ten sposób, że z tych źródeł użyto 2000 rb.— na te zarzuty nie tylko nie odpowiedziano wyczerpująco, ale nie odpowiedziano wcale. Pan Ojrzyński wyraża

życzenie wniesienia powyższej poprawki do protokołu zebrania niniejszego.

Przewodniczący udziela głosu prof. Kulwiciowi. Prof. Kulwiec zawiadamia zebranych, że w bieżącym roku przypada 25-letnia rocznica pracy naukowej prof. Bronisława Znatowicza, który w niezmiernie ciężkich warunkach pracował na zaniedbanym u nas polu przyrodniczym, wydawał istniejące od 30 lat, jedyne w języku polskim pismo, specjalne przyrodoznawstwu poświęcone, i był jednocześnie redaktorem drugiego, poważnego wydawnictwa, poświęconego studjom fizjograficznym; ostatni tom tego wydawnictwa nosił numer 20. Nr. 21 wyjdzie obecnie już pod firmą Tow. Krajoznawczego. P. Kulwiec w dalszym ciągu charakteryzuje działalność prof. Znatowicza. Stał on niewzruszenie na straży interesów naukowych, odznaczał się hartem, wytrwałością, niestrudzoną pracowitością, przez swe prace samodzielne i redagowanie pism fizjograficznych przygotował obecny ruch krajoznawczy. Mówca stawia wniosek: mianowania członkiem honorowym naszego Towarzystwa redaktora przekazanego nam obecnie „Pamiętnika Fizjograficznego” oraz „Wszecchwiała” — Bronisława Znatowicza. Wniosek ten jednomyślnie uchwalono.

Przewodniczący udziela głosu p. Janowskiemu.

Jesteśmy, mówi p. Janowski, w tem smutnem położeniu, że musimy zazdrościć narodowi, kroczącemu na czele cywilizacji. Praca naukowa doznaje tam opieki i poparcia, są tam instytucje naukowe, środki, archiwa; u nas inaczej — instytucji niema, katedry uniwersyteckie dla nas zamknięte, obojętność ogółu nie sprzyja pracy naukowej. Mimo trudnych warunków prof. Korzono 50 lat pracuje na niwie naukowej, ukochał dzieje ojczyste, ukochał prawdę i dał nam ich świetne obrazy w swych niespożytych dziełach, jak „Wewnętrzne dzieje Polski“, „Kościuszko“, „Dola i niedola Sobieskiego“ i wiele innych. Mówca stawia wniosek: dla uczczenia 50-lecia pracy naukowej prof. Tadeusza Korzono mianowania go członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego. Wniosek jednomyślnie uchwalono.

Na tem zebranie zakończono.

Przewodnicz. W. Wróblewski.

Sekretarz: W. Jacuński.

Kronika żałobna.

Stanisław baron Graeve.

Polskie Towarzystwo Krajoznawcze, a wraz z niem i kraj cały, poniosły wielką i niepowetowaną stratę przez śmierć jednego z najdzielniejszych i najpracowitszych swych członków.

W dniu 28 listopada w Biskupicach w Sieradzkim zakończył życie ś. p. Stanisław baron Graeve, prezes oddziału Kaliskiego Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, inicjator, twórca i fundator muzeum w Kaliszu.

Zmarły, w ciągu swego niedługiego życia (przeżył bowiem zaledwie czterdzieści parę lat), opanowany i niejako zahypnotyzowany jedyną myślą służenia dobru powszechnemu, zdołał zdziałać bardzo wiele na gorąco przez siebie umiłowanem polu pracy nad poznaniem ży-

cia ludu naszego, tak wiele, że wierzyć się nie chce, że wykonane to zostało siłami i środkami jednego człowieka.

Umiłował przede wszystkim najbliższą swą okolicę, t. j. sieradzkie, z jego dzielnym ludem bajecznie kolorowym, niejmniej barwnym od krakowiaków lub księżaków łowickich, z jego dworkami i dworami obywatelskimi, w których — bardziej niż w innych okolicach kraju naszego — od wieków siedzą te same rodziny szlacheckie, które potrafiły się przystosować do nowych warunków ekonomicznych, z jego kościołami drewnianymi, pamiętającymi dawne czasy, lub okazałymi świątyniami murowanymi, pamiętającymi jeszcze dawniejsze, z jego miastem Sieradzem, w którym dochowały się tradycje dawnego znaczenia, jako miasta wojewódzkiego.

Wielką i nigdy niezapomnianą zasługę zmarłego Obywatela stanowi to, że za cel swej działalności postawił sobie, aby charakterystyczne cechy swej okolicy utrwalić piórem, pędzlem lub aparatem fotograficznym i przekazać je w ten sposób następnym pokoleniom; zbierał więc i gromadził stroje ludowe, okazy zdobnictwa ludowego, naprz. wycinanki, pająki i t. p., sprowadzał do siebie artystów malarzy, którzy na dziesiątkach płócien utrwaliли zarówno też same stroje, jak wnętrza chat, charakterystyczne typy, krajobrazy, budowle, reprodukował również wszystko to na setkach kart pocztówek, w licznych albumach i t. d.; znaczna część tych zbiorów znajduje się w Muzeum w Kaliszu, którego opis zamieszczony był w jednym z kwietniowych numerów „Ziemi”; ciekawi bliższych szczegółów o tych zbiorach mogą więc tam ich poszukać.

Zmarły zajmował się i działalnością wydawniczą; jego kosztem zostało wydawanych kilka monografii miast. Koroną jego działalności wydawniczej jest jednak wspaniała mapa guberni Kaliskiej wraz z nadzwyczaj szczegółowo opracowanym przewodnikiem; kartografia polska nic równego temu dziełu dotąd nie posiada. Zmarły nosił się z zamiarem wydania map wszystkich guberni naszych; zbierał właśnie materiały dla gub. Warszawskiej. Niestety zamiarom tym nie sądzone już było spełnić się!

Śmierć jego boleśnie dotknęła całe Towarzystwo Krajoznawcze, w szczególności zaś oddział Kaliski, którego prezesem zmarły był od chwili założenia. Zarząd główny Towarzystwa nadesłał telegram kondolencyjny do Rodziny zmarłego, oddział zaś Kaliski wysłał na pogrzeb jednego ze swych członków w charakterze delegata, który złożył wieniec na grobie zmarłego; oddziały Piotrkowski i Kielecki również nadesłały telegramy kondolencyjne,

Cześć pamięci zacnego człowieka i obywatela w całym tego słowa znaczeniu!

K. B.

Stanisław Krzemiński.

Członek i gorący przyjaciel naszego Towarzystwa, badacz i publicysta, członek Rządu Narodowego w 1863 roku, charakter nieposzlakowany, serce gorąco miłujące kraj. Służył mu śmiałym, mocnym czynem, płodną myślą i niezłomną odwagą przy ukochanym sztandarze. Zmarł 29 Listopada 1912 r.

Zmarli Członkowie.

Bartoszewicz Stanisław	z oddz. Łódzkiego
Borzęcki Walery	„ „ Miechowskiego
Grabowski Edward	z Warszawy
Hermanowski Wojciech	z oddz. Łódzkiego
Kornaszewski Władysław	z Warszawy
Jaworski Henryk	z oddz. Lubelskiego
Krzanowski Jan	„ „ Kieleckiego
Kułąkowski Zdzisław	„ „ Łódzkiego
Kamiński Aleksander	z Warszawy
Maciejowski Stanisław	„ „
Marusiński Stanisław	z oddz. Kieleckiego
Nowe Jadwiga	„ „ Łódzkiego
Orliński Edward	„ „ Miechowskiego
Potocki Hr. Tomasz	„ „ Suwalskiego
Pietruszyński Antoni	z Warszawy
Rezler Stanisław	z oddz. Zawierckiego
Stelmasiewicz Mieczysł.	„ „ Lubelskiego
Sienicki Stefan	„ „ Kieleckiego
Skórzewska Hr. Tekla	„ „ Piotrkowskiego
Sznabl Jan	z Warszawy
Ułański Eugeniusz	z oddz. Grójeckiego

Innych zawiadomień o Zmarłych Członkach Towarzystwa nie otrzymano.

Członkowie Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego^{*)}

!zapisani na liście Zarządu Głównego w Warszawie

a) *Honorowi*: Bronisław Chlebowski
Aleksander Jabłonowski
Tadeusz Korzon
Bronisław Znatowicz

b) *Popierający*: Stefan Dziewulski
Dominik Jeżewski
Bertold Lewy
Księżna M. Ogińska (Płungiany)
Franciszek Radoszewski
Gabryela Roesnerowa
Andrzej Rotwand
Florjan Świda
Bronisław Szlubowski
Feliks hr. Tyszkiewicz (Połąga)
Tadeusz Wodziński
Hr. Ordynat Maurycy Zamoyski

c) *Rzeczywiści*:

Adamiecki Wiktor	Antoszewski Witold	
Adamowicz Marjan	Arct Michał	
Adamowiczówna Julia	Arct Stanisław	
Alchimowiczowa Jadwiga	Arct Zygmunt	1
Alchimowicz Wacław	Arlitewicz Tomasz	2
Alkiewicz Marcei	Arlitewicz Ziemowit	
Ambroziewicz Aniela	Augustowicz Kazimierz	1
Anuczynowa-Nynkowska Jadwiga	Augustowicz Ludwik	
Anders Ludwik	Babicka Marja	2
Andersówna Janina	Babiński Wacław	
Antecki Kazimierz	Babiński Leon	
Antecki Stanisław	Bachrach Feliks	
Antoniewicz Aleksander	Balisiński Jan	1
Antosiewicz Stefan	Bagieński Karol	
Antosiewiczówna Zofja	Bagiński Ignacy	

*) Liczby obok nazwisk wykazują ilość wprowadzonych nowych Członków.

Bagniewska Antonina		Biliński Ludwik	1
Banachowicz Wincenty Leon		Biliński Antoni	
Bakierowski Janusz		Biliński Wacław	
Baranowiczówna Jadwiga		Billing Wacław	
Baranowski Ignacy	1	Binzer Alfred	
Barbier Edward	1	Binzer Szarlota	
Bardzki Artur		Biron Witold	3
Barszczewska Marja		Biskupski Wincenty	
Bartnicki Jan		Biskupska Halina	1
Baruch Maksymiljan		Blechszmidt Teodor	
Barylski Henryk		Błaszkiwicz Tadeusz	2
Barylski Kazimierz		Błoniewska Stefanja	
Bąkowski Alfred		Bobieńska Emilja	
Bąkowski Franciszek	1	Bobieńska Marja	
Bedełek Wacław	1	Bobotkówna Marja	
Bednawska Marja		Bobowska Stefanja	
Bekker Zofja		Bogacki Czesław	
Bendetson Ignacy		Bogdański Juljan	
Bereza Aleksander		Bogucka Helena	
Berger Eugenjusz		Bogucka Cecylja	1
Bergerówna Marja		Bogucki Edward	
Bergson Ludwik		Boguska Sylwina	
Bernard Jadwiga		Bojanowska Jadwiga	
Betley Stanisław		Bojanowski Henryk	
Białkowski Franciszek		Bojanowski Ignacy	
Białecka Marja	1	Bojasiński Józef	
Białowiejska Stanisława		Bongard Edward	
Białowiejski Maksymiljan		Bońkowski Szczepan	
Biedrowska Feliksa		Börgerowa Marja	2
Biedrzycki Stefan		Borkowski Zenobjusz	
Biehler Matylda		Borkowski Bogumił	
Biehler Wacław		Borowski Wacław	
Bielicka Laura		Boryssowiczowa Helena	
Bielicki Alfons		Bratkowski Michał	
Bielicki Wacław		Brenneisen Leopold	8
Bielicki Jan		Bretschneider Juljan	
Bielówna Lucyna		Brodzka Stefanja	
Biernacki Aleksander	2	Bromirski Wacław	
Biernacki Stefan		Broniewski Aleksy	
Biernacki Ignacy		Bronikowska Irena	
Biernat Albert		Bronowska Marja	

Bruner Edward		Chluski Stefan	
Brzechowska Teodora		Chmielewski Konrad	
Brzeziński Zygmunt		Chmielewska Jadwiga	
Brzezińska Jadwiga		Chobrzyński Piotr	
Brzeziński Marjan		Chodynicka Bolesława	
Brzeźniakiewicz Mieczysław 2		Chojnacki Antoni	
Buyno Jadwiga		Cholewiński Aleksander	
Buchner Jerzy		Cholewiński Rajmund	
Buchner Władysław		Chołoniewska Franciszka	
Buchowiecki Stefan		Chomicz Bolesław	
Buczkiwiczowa Jadwiga		Choromańska Aniela	
Buczyński Tomasz		Choromańska Wanda	
Budziszewski Józef		Chrapowicki Ignacy	
Budzyński Stefan		Chrempińska Jadwiga	
Budzyński Jan		Chrempińska Tekla	
Bujalska Ludomira		Chróścielewski Franciszek	
Bukowiński Władysław		Chróścielewski Stanisław 2	
Bukowski Alfons		Chrupczałowski Stefan	
Burak Jan		Chrzanowska Halina	
Burkath Józefa		Chrzanowski Ignacy	
Buszkowski Leon		Chrzanowski Kazimierz	
Byczkowski Ludwik		Chrzanowski Aleksy	
Bydłowska Jadwiga		Chwalibóg Włodzimierz	
Bydłowski Aleksander		Chybczyński Ludwik	
Bykowski Ludwik		Ks. Cielecki Antoni	
Car Stanisław		Cielecka Halina	
Celejewski Władysław		Cieluch Miron	
Centnerszwerowa Róża		Cieśla Adam	
Cesarczyk Adam		Cieszkowski Michał	
Cetnarowicz Stefan		Ciszewski Feliks	
Chanecki Jan		Cybulski Józef	
Chankowski Józef		Cyngott Czesław	
Chądyńska Czesława		Czajkowski Julian 1	
Chelchowski Kazimierz		Czapczyński Antoni	
Chęlmicki Henryk Jan 1		Czaplicka Zofja	
Chęłmińska Helena 1		Czapliński Stefan 1	
Chęłmiński Jarosław		Czarnocki Romuald 8	
Chęłmiński Witold		Czarkowski Marcin	
Chęłmońska Marja 2		Czarnołęska Zofja	
Chętnik Adam		Czarnota-Bojarski Aleksan.	
Chlebowska Zofja		Czarnowski Kazimierz	

Czayczyńska Władysława 2	Dietz Hubert
Czempiński Bronisław	Dłutek Ignacy
Czermiński Stefan	Dmitrowicz Józef
Czernicka Teresa	Dmochowski Kazimierz
Czernicki Mieczysław	Dobrowolski Aleksander J.
Czerwiński Jan	Dobrowolski Zygmunt
Czerwiński Kazimierz	Dobrowolski Stefan 1
Czerwiński Konstanty	Dobrowolski Stanisław 2
Czerwijowski Faustyn	Dobrzański Włodzimierz
Czubalska Zofja	Domański Stanisław
Czygłowska Marja	Donderkiewicz Wacław
Dajkowski Czesław	Dorant Włodzimierz
Danielczyk Marja 1	Doroszkiewicz Stefan
Danielewicz Marja	Dorot Adam
Daniszewska Marja	Downarowiczówna Marja
Danyszówna Regina	Dramiński Piotr
Daszewski Stefan	Drege Helena 2
Dawert Włodzimierz	Drege Jan 1
Dąbrowska Aleksandra	Drege Wanda
Dąbrowska Elżbieta 2	Drejszer Zygmunt
Dąbrowska Marja	Droste Karol
Dąbrowska Wiesława	Drouet Józef 1
Dąbrowski Henryk	Drozdowiczowa Franciszka
Dąbrowski Wacław	Drozdowska Jadwiga
Dąbrowski Ignacy	Drzewiecka Helena
Dąbrowski Roman	Drzewiecki Adam
Dąbrowski Karol	Drzewiecki Kazimierz
Dąbrowski Mieczysław	Drzewiecki Ludwik
Dąbrowski Witalis	Dubiszewski Franciszek Lu-
Dąbrowski Władysław 8	domir
Dąbski Leon	Dubowski Marjan
Dehnel Piotr Paweł	Duchâteau Apolonjusz
Delinikajtys Jan	Duchâteau Juljusz
Dembowski Piotr	Dudrewicz Władysław
Demby Stefan	Dudziński Józef
Denter Zygmunt	Hr. Dunin-Wasowicz Marja
Dębicki Józef	Matylda
Dickstein Samuel	Dunin Antonina
Diehl Gustaw	Dunin-Sulgustowska M. 1
Diehlowa Fanny	Dutkiewicz T.
	Dutkiewicz Konstanty

Dutkiewiczówna Wanda	1	Francman Adolf	1
Dylikowska Teresa		Francman Stanisława	
Dymarska Eugenia		Frank Adam	
Dymarski Stefan	2	Freyer Zdzisław	
Dytkowska Sabina		Friesendorff Henryk	
Dytkowski Bolesław		Fryben Janina	
Dziamarski Stanisław		Fryben Mieczysław	
Dziekoński Józef		Fuchs Adela	
Dziekoński Marjan		Fuchsowa Marja	
Dzierżyński Ignacy		Fukier Henryk	
Dziewulski Wacław		Furuhjelmowa Marja	
Dzikiewicz Feliks		Fynsztykowa Lucyna	
Dziubałtowski Seweryn		Fynsztykówna Władysława	
Eberhardtówna Julja		Gabszewiczówna Stefanja	
Eberhardt Juljan		Gaczeński Stanisław	
Ehrenkreutz Stefan	1	Gajewska Janina	
Esmanówna Walentyna		Gajkiewicz Bronisław	
Fabiani Marja		Gałecki Tadeusz	
Fabiani Wiktoryn	2	Gałęzowska Jadwiga	
Fabijanowski Juljusz		Gardowska Marja	
Fabjanowski Józef		Gardowski Wacław	
Fajans Maurycy		Gartkiewiczówna Eugenia	
Feist Jan		Gaszczyński Wacław	
Felix Bronisław		Gawecki Stefan	
Felsenhardt Józef		Gawroński Wincenty	
Ferens Bolesław		Gawrychowska Zofja	
Fertner Antoni		Gay Juljan	
Figurska Stefanja		Gay Delfina	
Fijałkowski Wojciech		Gąsecki Stefan	
Filipkowska Wanda		Gąsiorowski Franciszek	
Fischer Józef		Gąsiorowski Stanisław	
Fiszer Stanisław		Gdesz Antoni	
Flatau Henryk		Gebethnerowa Marja	
Florjańska Mieczysława		Gebethnerówna Jadwiga	
Foltańska Janina		Gebethnerówna Józefa	
Foltańska Wanda		Geisler Edw. Tadeusz	
Foltański Eugenjusz		Geisler Edward	
Franaszek Aniela		Gembarzewski Bronisław	
Francikowski Florjan		Gepner Bolesław	1
		Gibel Józef	1

Giedrojc Kazimierz		Górnicki Józef	
Giedroyć S.		Ks. Górnicki Józef	
Giernakowski Stanisław		Górska Janina	
Gieysztorówna Marja	1	Ks. Górski Ludwik	
Ginejko Irena		Górski Zygmunt	
Girtler Jan		Grabiński Z.	
Gizaczyński Kazimierz		Grabowski Ignacy	
Giżycki Antoni		Grabowski Kazimierz	6
Glass Alina		Graff Rudolf	
Glińska Irena	1	Ks. Gralewski Jan	
Gliński Witold		Granowska Helena	
Gloch Aleksandra		Gregorowicz Ludwik	
Glózówna Marja		Grędziński Feliks	
Glogerowa Kazimiera		Grabczewski Feliks	
Godlewska Marja		Grodzińska Helena	
Goebel Marja		Gromadzki Jan	
Goebel Wacław		Gross Feliks	
Goebel Emilja		Grossówna Helena	
Golański Bolesław		Grotkowski Jan	
Golański Czesław		Grudziński Zygmunt	
Golczewski Bronisław		Gruszczynska Zofja	
Goldberg Leon		Gruszczynski Władysław	
Goldfarthówna Julja		Gryzewski Jan	
Goliszewski Eugenjusz		Grzankowska Zofja	
Gołombiowski Józef		Grządzielska Marja	
Gołombiowski Franciszek		Grzegorzewski Władysław	1
Gołombiowski Stanisław		Grzejewski Jędrzej	
Gołońska Helena		Grzelińska Marja	
Gomólińska Marja		Grzeliński Edward	20
Gorazdowska Wanda		Grzeżułko Jan	
Gorazdowski Antoni		Grzeżułkowa Stefanja	4
Goriaczkowski Włodzim.	1	Grzędzica Ignacy	
Gorczyński Władysław		Grzybowski Aleksander	
Gorzechowski Józef		Grzyska Alina	1
Gosiewski Jerzy		Gudowicz Wincenty	
Gościcki Kazimierz	4	Guirard Kazimiera	
Gothin Konrad		Gulbińska Stanisława	
Goździcki Wacław		Guliński Jan	
Goźliński Juliusz		Gumowski Szymon	
Górecki Józef		Gurbiel Józef	
Górecki Rudolf		Gurney Arthur	

Gutman Marja		Hołub Marjan	
Gutsche Irena		Homolicki Jan	
Guzkowska Marja		Honowska Irena	1
Halman Zofja		Horbaczewska Aniela	1
Hanneman Edmund	3	Horodyński Władysław	1
Harasimowicz Juljan	1	Horodyska Janina	
Harasimowicz Kazimierz		Hoser Piotr	
Hauszyld Amelia		Hoser Wincenty	
Halpern Ignacy		Hryniewiecki Bolesław	
Hawelka Romuald		Hummel Bogumił	
Heißpern Maksymiljan		Huskowska Marja	
Hein Anna	1	Huskowski Stanisław	
Heintze Edmund		Huskowski Tadeusz	1
Heintze Ludwik		Huszczowa Ludwika	
Hempel Antoni		Huwalt Wincenty	
Hennenbergowa Halina	1		
Hennenberżanka Stanisława		Idzikowski Henryk	3
Herlaine Tadeusz		Idzikowski Jan	
Herlaine Jerzy	6	Iwanowski Eugenjusz	1
Herlaine Władysław		Iwazskiewicz S.	
Herse Bogusław		Iwiński Walenty	
Herse Emilja		Izdebski Stanisław	
Herse Wanda		Iżycki Aleksander	
Hertzówna Helena	3		
Hess Zofja		Jabłczyński Apolinary	
Heurichówna Helena		Jabłońska Helena	
Hewelkówna Paulina		Jackowski Aleksander	
Heyman Hieronim		Jacobson Tadeusz	
Heyman Robert		Jacuński Wacław	2
Hilczyński Stanisław		Jaczynowski Adam	2
Hildebrand Aleksander	1	Jagielski Jan	
Hildt Ludwik Fryderyk		Jagodziński Rygobert	
Hiszpańska Zofja		Jaguczański Paweł	
Hiszpański Stanisław		Jakimowicz Roman	
Hiż Tadeusz		Jakowicki Wincenty	
Hłasko Ludwika		Jakubowska Kazimiera	
Hłasko Bronisław		Jakubowska Anna	
Hoch Zofja		Jakubowski Bronisław	1
Hoffman Karol		Jakubowski Jan	
Hołownia Władysław		Jakubowski Leon	1

Jakuszowa Marja	1	Jentys Zygmunt	
Jakusz Witold		Jeronim Mieczysław	
Ks. Jamiołkowski Józef		Jeske Stanisław	1
Janczewski Aleksander		Jezierski Wacław	1
Janicka Janina	1	Jezierski Wojciech	
Janikowski Leopold		Jeziorkowska Stefanja	
Jankiewicz Jan		Jeziorkowski Józef	
Jankowska Janina	1	Jeżewski H.	
Jankowski Edmund		Jeżyński Stanisław	
Jankowski Mieczysław		Jędrzejewski Jakób	
Jankowski Józef		Jung Seweryn	
Janowski Aleksander	18	Juraszyński Jan	
Janowski Tadeusz		Jurowska Aurelja	
Januszkiewiczówna Julja		Juskowski Franciszek	
Januszkiewiczówna M.	1		
Jarmułowicz Henryk	2	Kacicka Irena	
Ks. Jarocki Klemens		Kaczkowska Zofja	1
Jaroszyński Jan	1	Kaczmarkiewicz Eugenjusz	
Jarzębińska Kazimiera		Kaczorowski Władysław	
Jarzyński Jan		Kaczorowski Andrzej	
Jasielewicz Kazimierz		Kaczorowski Dominik	
Jasińska Zofja		Kadzidłowski Mieczysław	
Jasińska Helena		Kaliciński Ludwik	
Jasiński Aleksander	1	Kalinowski Stanisław	
Jasiński Władysław	1	Kaliński Stanisław	
Jasiobędzki Zygmunt		Kaliński Władysław	
Jaśkiewiczówna Marja		Kalisz Franciszek	
Jaskólski Bronisław		Kałużyński Franc. Wacł.	
Jaskólska Marja		Kamieniecka Kamilla	
Jaskulski Józef		Kamiński Feliks	
Jastrzębska Marja		Kamińska Helena	
Jastrzębska Anna		Kamiński Romuald	
Jastrzębski Henryk		Kamiński Zdzisław	
Jastrzębski Marjan		Kaniewski Teodor	1
Jawdyński Stefan		Kanigowski Mieczysław	
Jaworowski Tomasz		Kanigowska Katarzyna	
Jaworski Leon		Kanigowska Lucyna	
Jaworski Michał		Kapp Jan	
„Jedność“ (Tow. Dr. Ż.W.W.)		Karasiński Piotr	
Jeleński Władysław		Karchowski Roman	
Jenike Juljan		Karczewski Stanisław	

Karstens Maurycy	Kobyliński Władysław
Hr. Karwicki-Dunin Jan	Kobyliński Marek
Karwosiecki Zdzisław	Koch Mirosław
Kasperowicz Eligjusz	Kochanowski Julian
Kasprzycki Wincenty	Kochanowski Zdzisław
Kassenberg Henryk	Kochanowski Wiktor
Kączkowski Józef	Koepke Julja
Kempner Jan	Kolendo Władysław
Kernbaumówna Jadwiga	Kołąkowski Konstanty
Kerntopf Józef	Kołąkowski Władysław
Kessel Irena	Kołodziejczyk January 2
Kęcka Józefa	Kołodziejczyk Tadeusz
Kiedrzyńska Paulina	Kołodziejska Marja
Kiełkiewiczowa Jadwiga	Kołodziejska Karolina
Kietliński Karol 1	Komornicka Marja
Kijewska Stanisława	Kondratowicz Hieronim
Kijewski Fr.	Kondratowiczowa Bronisł.
Kinartowski Józef	Konic Józef Stanisław;
Kinstlerówna Cecylja	Konopczyńska Łucja
Kinstlerówna Zofja	Konopczyński Adam
Kisielewska Zofja	Konopski Wincenty
Kisielnicka Matylda	Konówna Zofja
Klawer Włodzimierz	Konówna Wanda
Kleczeński Czesław	Kontkiewicz Stanisław
Kleczyński Kazimierz	Konwerski Stanisław
Ks. Kleczyński Konstanty	Kopal Marja
Kleczyński Mieczysław	Koperski Władysław
Kleczyńska Idalja	Ks. Koperski Franciszek
Klimpel Leopold 1	Kopijowski Wacław
Klingsland Stefanja	Korbuszówna Wanda
Klingsland Zygm. Stan.	Kornacki Ludwik
Kłobukowska Halina	Kornaszewski Władysław
Kłyszewski A.	Korniłowicz Rafał
Knappe Zofja	Korniłowicz Witold
Knechowicz Jan	Korwin-Wierzbicki Florjan
Knichowiecka Jadwiga	Korzon Tadeusz
Knoblauch Krystyna	Kosicka Marja
Knothe Wacław	Kosińska Władysława
Knothe Otton	Kosiński Władysław
Kobyłańska Aniela	Kosmowska Irena 1
Kobylińska Janina	Kossecka Stanisława

Kossowski Zygmunt		Kraszewski Krzysztof	
Kostro Apolinary		Krauze Zofja	
Kostro Ludwika		Krauze Stanisława	
Koszutski Tadeusz		Krauze Leonard	
Kościńska Eugenia		Krąkowski Edward	
Kościukiewicz Zofja		Krąkowski Michał	
Koterwas Stanisław		Kręcki Jan	
Kotwicka Joanna	2	Kręcki Wacław	2
Kowalczewska Paulina		Kreczmer Arkadiusz	
Kowalewska Jadwiga		Kronenberg Janina	
Kowalska Stefanja		Kronenberg Stanisław	
Kowalski Franciszek		Krosnowski Marjan	5
Kowalski Mieczysław		Król Kazimierz	
Kowalski Tadeusz		Królówna Helena	
Kowalski Władysław		Kucałto Kamilla	
Kownacka Jadwiga		Krukowski-Zdanowicz Jul.	3
Kozankiewicz Wacław		Krukowska-Zdanowicz Ewa	
Koźbiał Marja		Krupecka Wacława	2
Kozerski Adolf		Kruszewska Helena	
Kozerski Konstanty		Krycki Stefan	
Kozieradzki Henryk		Krynicka Zofja	2
Koziarska Jadwiga		Kryńska Zofja	
Kozietulski Władysław		Kryńska Marja	
Koziński Konstanty		Kryński Włodzimierz	
Kozłowski Władysław		Krypski Wiktor	
Kozłowski Wiktor		Krysiński Antoni	
Kozłowska Helena		Krzeczkowski Jan	
Kozłowski Wiktor		Krzemieniewski Stanisław	
Kozubowski Jan		Krześniński Władysław	
Koźmińska Anna	2	Krześniński Zygmunt	
Koźmiński Józef	7	Krześnińska Karolina	
Koźmiński Julian	1	Krzewski Jan	
Kraczkiewiczowa Zofja		Krzykowski Mieczysław	
Krajewicz Adam		Krzywdziński Wiktor	
Krakowiński Cezary		Krzywicki Ludwik	
Kraków Ludwik		Krzyżanowski Walery	
Krammówna Janina		Krzyżanowski Jerzy Włodz.	
Kramszytk Zygmunt		Krzyżewska Józefa	
Kramszytk Marja		Kucharzewski Feliks	
Kramszytk Kazimierz		Kuczyńska Bronisława	
Krasnosielski Józef			

Kudelski Adam		Laskowska Irena	
Kuhn Alina		Lasocki Wacław	
Kuhnke Irena	2	Lauvernay Bronisław	
Kuhnke Tadeusz		Lauterbach Bernard	
Kühn Stanisław		Lebiedziński Witold	
Kujawska Anna	6	Lech Stefan	
Kujawski Kazimierz		Lechowski Antoni	5
Kukier Władysław		Lechowski Stanisław	
Kulczycki Marjan		Lechowski Stefan	
Kuleszyna Antonina		Lechowska Stanisława	
Kuligowski Wacław		Lederlé Ela	
Kulwieć Józef		Lembke Teofil	2
Kulwieć Kazimierz	53	Lencewicz Stanisław	2
Kulwieciowa Julja	2	Lenkiewicz Ignacy	
Kuratow Marek		Lenkiewiczówna Janina	
Kurcewski Kazimierz		Leppert Stanisław	
Kurmanowa Zofja		Leppert Władysław	
Kurowska Helena		Leppertówna Marja	
Kurtz Stanisław		Leśkiewiczówna Zofja	
Kurtz Jan		Leśniewiczowa Iza	
Kurzyjamski Józef		Leśniewska Cecylja	
Kuszelewska Stanisława		Leśniewska Wanda	1
Kuszelewska Emilja		Leszczyński Władysław	
Kutzner Maryla		Lewandowska Stefanja	3
Kuziemski Wincenty		Lewandowska Marja	
Kuziński Jan		Lewandowski Leszek	
Kuziński S.		Lewandowski Franciszek	
Kuźniewska Marja		Lewicka Jadwiga	
Kuźmiński Bolesław		Lewiński Jan	
Kwiatkowski Jan		Liczbinski Ignacy	
Kwiatkowski Wacław		Liedtkówna Jadwiga	
Kwietniewski Jan		Liedtke Aleksander	
Kwietniewski Stefan		Liehrowa Wanda	
		Lietz Jerzy	
Lampe Jadwiga		Lingenau Jan	
Lampe Tadeusz		Linkówna Marja	1
Lamprecht Helena		Lipczyński Stanisław	
Lande Jerzy	4	Lipiński Edmund	
Landowicz Bronisław		Lipka Stefan	
Lange Władysława		Lipska Jadwiga	
Laskauer Piotr		Lisowska Zofja	

Lisowski Stefan
 Listopad Waclaw
 Littman Ludwik
 Liszewski Lambert
 Lorentowicz Leonard
 Loth Edward
 Lothowa Anna
 Lubecki Franciszek Edw.
 Lubicz-Rykczewska Wan.
 Ks. Lutoslawski Kazimierz
 Lutostańska Aleksandra
 Lubek Jan Alojzy

Łabuński Józef
 Łaganowski Stefan
 Łaparewiczowa Józefa
 Łapińska Aurelja
 Ławreńczukówna M. 4
 Łazarowicz Klemens
 Łącki Stanisław
 Łebiński Witold
 Łempicki Michał
 Łęska Marja
 Łojkówna Marta
 Łokcikowski Włodzimierz
 Łokcikowska Janina 2
 Łokcikowska Antonina
 Łokuciejewski Zygmunt
 Łomżyński Kazimierz
 Łopuski Czesław
 Łotuszyńska Iza
 Łotuszyńska Leokadja
 Łoziński Czesław
 Łubieński Czesław
 Łubieński Józef
 Łuczyński Tadeusz
 Łukasiewicz Stanisław
 Łukasiewiczowa Alina
 Łukawski Zygmunt
 Łuniewski Adam
 Łypacewicz Waclaw

Machlejd Jan
 Maciejewska Marja
 Maciejewski Bronisław
 Maciejewski Władysław
 Mackiewicz Antoni
 Madaliński Antoni
 Madanowicz Zofja
 Magielski Stanisław
 Majewski Ludwik
 Majewski Stanisław
 Majewski Franciszek
 Majewski Erazm
 Majewski Ignacy
 Majlert Zdzisław
 Makarczyk Stefan
 Makulski Józef
 Makólski Józef
 Malanowicz Władysław
 Malinowski Ignacy
 Malinowski Anastazy
 Malinowski Wiesław
 Malinowski Henryk 1
 Malińska Anna
 Maliszewska Jadwiga
 Maliszewski Edward
 Małachowski Leon
 Małdorski Adam
 Małkowska Zofja 1
 Małkowski Stanisław
 Mamczar Kazimierz
 Manduk Stanisław 1
 Manduk Waclaw
 Mann Aleksander
 Mańkowska Janina
 Mańkowska Stanisława
 Mańkowski Mieczysław Fr.
 Marcinkowski Zdzisław 1
 Marconi Henryk
 Marczuk Aleksander
 Marek Jakób

Marendowska Bronisława	1	Michalski Karol	
Marendowska Irena		Michalski Stanisław	
Marendowska Helena		Michalski Stanisław	
Marendowski Kazimierz		Michalski Ludwik	
Markiewicz Józef		Michałowski Tadeusz	
Markiewicz Bolesław		Michałowska Marja	
Markiewiczowa Aniela		Michałowski Stanisław	
Markowska Marja		Michler Zygmunt	
Markowska Stefanja		Miechowska Zofja	
Markowski Tadeusz		Mieczynski Stanisław	
Markowski Mieczysław		Mielcarski Antoni Jan	
Markowski Konstanty		Mierczyńska Kazimiera	1
Marszewski Mieczysław		Mierczyńska Marja	
Masiewicz Jan		Mierosławski Stanisław	
Masiewicz Aniela		Mierzejewska Halina	
Maszkiewicz Kazimierz	4	Mierzejewski Marcin	
Maślakiewicz Antoni		Miklaszewski Bolesław	
Matecka Zofja		Miklaszewski Walenty	
Matlakowska Helena		Miklaszewski Sławomir	4
Mayzel Zofja	1	Mikoszewska Anna	
Mazaraki Karol		Mikułowska Zofja	
Mazaraki Stanisław		Milarski Jan	
Mazaraki Kazimierz		Milewska Teodozja	3
Mazurek Ignacy	1	Milewski Tadeusz	
Mazurkiewicz Feliks		Milewski Zygmunt	
Mączyński Zdzisław		Miller Teodor	
Mączewski Wacław		Milicer Józef	
Mączyński Antoni		Miłkowski Jan	
Mąkowska Janina		Miłobędzka Helena	
Męch Kazimierz		Miłobędzki Józef	
Mechowiecka Kamilla		Miłobędzki Tadeusz	
Medyńska Julja		Minakowski Wacław	5
Meller Eugeniusz		Mineyko Ludwik	
Mellerowiczówna Kazim.		Minkiewicz Antoni	
Meijer Franciszek		Mioduszevska Halina	
Meijerowa Wanda		Mirosławska Leokadja	
Meizner Halina		Mirowski Stanisław	
Mencel Antoni		Mittelstaedt Henryk	
Mędrecki Antoni		Młodecki Ludomir	
Michaeli Władysław		Modzelewska Marja	
Michalski Fabian		Modro Amelja	

Mogilnicki Ludwik		Nehring Leon	
Mohlowa Marja		Nehringowa Kazimiera	
Mojkowska Marja		Neuman Leonard	
Molska Felicja		Neumann Emil	
Moniuszko Stanisław		Neumanówna Stefanja	
Moraczewski Stanisław		Nieciengiewicz Heljodor	
Morawski Telesfor		Niedziałkowska Jadwiga	
Morawski Zygmunt		Niedzielski Tadeusz	
Morawski Tadeusz		Niekrasz Jan	
Mortkowicz Jakób		Niemczykówna Helena	
Mosdorf Kazimierz		Niemira Maksymiljan	
Mosdorfowa Janina		Niemira Feliks	
Motz Helena	1	Niemiryecz Loth Jadwiga	
Moździński Stanisław		Nieniewski Paweł	
Moździeński Sylwester		Niewiadomski Eligjusz	
Możejko Bronisław		Niewiarowski Jan	
Mroczkowski Maksymiljan		Norkowska Marta	
Mrozowska St.		Noskiewicz Karol	
Mrozowski Jan		Noskowski Tadeusz	
Multanowski Stanisław		Nowacka Ludwika	
Muszyński Stanisław	1	Nowakowska Janina	
Muszyński Tadeusz		Nowakowski Roman	
Muszyńska Antonina		Nowakowski Bolesław	
Muszyński Janusz		Nowakowski Henryk	
Muttermilch Leonard		Nowakowski Zygmunt	
Muttermilch Stanisław		Nowca Juljan	
Muttermilch Wacław		Nowosielska Stanisława	
Mücek Czesław		Nusbaum Jan	
Müller Henryk		O bidziński Wł.	
Müllerówna Janina		Obreński Daniel	
Myszkowska Marja		Obuszyński Ludwik	2
Myszkowski Adam	1	Ocetkiewicz Stanisław	
N adolski Kazimierz		Ochrymowiczówna Justyna	
Nareński Władysław		Odlanicki Poczobut Ryszard	
Narkiewicz-Jodko Roman		Ojrzyński Antoni	5
Narozna Marja		Ojrzyńska Janina	
Natanson Antoni		Oksiętowicz Feliks	
Natanson Jan		Okrajni Antoni	
Natanson Stanisław		Olchowicz Konrad	
Natansonówna Zofja		Olendzka Marja	
Naęcz Włodzimierz	2	Olendzka Zofja	

Olendzka Zofja	1	Palmirska Julja	
Olesiński Kazimierz		Palmirski Władysław	
Olewski Władysław		Papieska Marja	
Olszewicz Bolesław	1	Paprocki Konstanty	
Olszewicz Wacław		Paprocka Matylda	
Olszewska Janina		Paradowska Anna	
Olszewski Bolesław		Paschalis Konstanty	
Olsztyński Wojciech		Paschalis Zofja	
Opalski Józef		Paschalski Konstanty	
Oppman Artur		Paszkiewicz Lucjan	
Ordega Zygmunt		Paszowska Marta	
Ordęzyna Zofja		Paszowski Walenty	1
Orenstein-Oreński Jerzy		Patzer Kazimierz	
Orłowski Antoni		Patzer Stefan	
Orłowski Jerzy		Patzer Jan	
Orłowski Leon		Patzerówna Irena	4
Orthwein Helena		Pawińska Jadwiga	
Ortwein Wacław		Pawłowska Zofja	
Ortweinowa Janina		Pawłowska Kazimiera	
Oryng Alfred		Pawłowski Roman	
Orzechowska Izabella		Pawlikowski Jan	
Orzechowski Bolesław		Pawłowicz Bronisław	
Osiecki Stanisław		Pawłowicz Kazimierz	1
Ossowicz Leon		Peel Henryk	
Ossowski Tadeusz		Pełczyński Teodor	
Ossowski Włodzimierz		Pełka Antoni	
Ossowska Zofja		Pełka Jarosław	
Ossowski Roch		Peretjatkowiczowa Wacł.	
Ossowska Lucyna	1	Perkowska Wanda	
Ostaszewska Bronisława		Perkowska Jadwiga	
Ostaszewska Marja	1	Perycz Mieczysław	
Ostaszewski Leon	1	Peszke Ignacy	
Ostaszewski Władysław		Petsch Wacław	
Ostrohulska Stanisława		Phull Eugenja	
Ostrowski Tadeusz		Piaskowski Stanisław	
Ostrowska Helena		Piaszczyński Karol	
Ostrowska Malwina		Piątkowski Antoni	
Ostrowska Józefa		Piechowski Witold	
Ostrowska Stanisława		Piechowski Michał	1
Osuchowski Antoni		Piechowski Władysław	
Oxiński Tomasz		Piekarska Władysława	
Ożarowski Franciszek		Pietkiewicz Zygmunt	

Pietraszewski Józef		Pol Józef	
Pietruszczyński Zygmunt	4	Poliński Władysław	
Pietruszyński Antoni		Poll Marja	
Pietruszyński Józef		Połątkiewicz Daniei	
Piędzicka Halina		Pomianowski Józef	
Piętka Ludwik		Poniatowska Halina	
Piętkowa Zofja		Ponikowski Kazimierz	
Piliczowski Zbigniew		Ponikowski Zdzisław	
Piłsudski Stefan		Ponikowski Antoni	
Piotrowska Marja	2	Ponikowski Stefan	3
Piotrowski Ignacy		Popielawski Władysław	
Piskorska Stanisława		Popielawska Janina	
Hr. Plater-Zyberk Elżbieta		Popiołek Franciszek	
Hr. Plater-Zyberk Elżbieta		Popławska Stanisława	
Hr. Plater-Zyberk Henryk		Popławska Stanisława	
Płaskowska Józefa		Popławski Bartłomiej	
Pleszczyńska Teresa		Popławski Cezary	
Pleszczyńska Zofja		Porańska Wanda	
Plewakówna Franciszka		Poraziński Zygmunt	
Plewiński Stanisław		Porazińska Janina	
Plinkiewicz Marja		Poraziński Wacław	
Płonkiewicz Antoni		Pośmiechowicz Adela	
Płoński Stanisław		Powierza Paweł	
Pobrałski Józef		Powiatowska Antonina	
Pobratyn Stanisław		Poznański Zygmunt	
Pochmarski Bolesław		Pozowski Wacław	
Podciechowski Fr.		Pracown. Handl. i Prz. T-wo	
Podczaska Zofja		Prażmowski Tadeusz	
Podczaski Władysław		Prażmowski Wacław	
Poddębski Henryk		Preiss Aleksander	
Podgórski Franciszek Ksaw.		Prokulski Kazimierz	
Podkomorski Tadeusz	2	Pronaszko Władysława	
Podworski Aleksander		Pronaszko Bronisław	
Podworski Władysław		Pronaszko Stanisław	
Podoska Cecylja		Prószyński Bronisław	
Podwiński Wacław		Prószyński Wacław	
Pogorzelski Czesław		Prószyńska Wanda Stefanja	
Pohoska Eleonora		Pruszewski Włodzimierz	
Pohoska Józefa	3	Pruszyńska Ewelina	1
Polamin Helena	1	Prüffer Józef	
Poleski Franciszek		Przanowski Władysław	

Przestrzelski Romuald		Ratyńska Jadwiga	
Przyborowski Stefan		Rawicz-Karwowski, Czesław	
Przybylski Zygmunt		Raźniewska Janina	
Przybylski Apolinary		Raźniewski Ludomir	
Pstrokoński Józef		Reczko Mieczysław	
Pszczółkowski Jan		Reczkowa Walerja	
Pszczółkowski Julian		Reczyńska Helena	
Puchalski Stanisław		Reczyńska Zofja	5
Puchniewski Antoni		Reklewski Wacław	1
Puciata Kazimierz		Rekoszowa Aniela	
Puczkowski Tyburcjusz		Rembalska Helena	
Pulikowski Władysław	1	Rembertowicz Marjan	1
Puławska Zofja	1	Rembowski Zygmunt	
Puławski Feliks	2	Rettinger Leonard	1
Hr. Pusłowski Wojciech		Rey Stanisław	
Pyrowicz Jadwiga		Reychman Kazimierz	
Pytelski Marcei		Riemer Jan	
Pytlewski Stanisław		Richling Janina	
Ks. Pyzowski Adam		Rodkiewicz Stefan	
R aciborska Stefania		Rodysowa Zofja	
Raczkowska Teodora		Rodys Witold	
Raczyńska Eugenia		Rodysówna Janina	1
Raczyńska Zuzanna	12	Rodziwiczówna Marja	
Raczyński Jerzy		Roesner Gabryela	1
Raczyński Teodozjusz		Rogaliński Konstanty	
Radlińska Janina		Rogowa Jadwiga	
Radomski Stefan		Ks. Rogowski Kazimierz	
Radomyski Jan		Rogowska Romana	6
Radoński Feliks		Rogowska Jadwiga	
Radwan Kazimierz		Roguski Stanisław	
Radziszewski Henryk		Rokicki Józef	
Rakowiecki Kazimierz	1	Rolińska Antonina	
Rakowiecka Marja		Roliński Feliks	
Rakowiecki Tadeusz		Roliński Stanisław	
Rakowski Tomasz		Romanówna Irena	
Ramisz Alfred		Ropelewska Salomea	
Raniecka Marja		Rosnowski Kazimierz	
Rapacki Jan		Rossow Karol	
Rapacki Piotr		Rost Aleksander	
Rapacka Wanda		Rostafiński Jan	
		Rostafiński Józef	

Roszkowski Zygmunt		Rydzewska Marta	
Roszkowska Jadwiga		Rydzewski Kazimierz	
Roszkowski Bartosz		Rykowski Janusz	
Rościszewska Wanda		Rymkiewicz Julian	
Rottermund Julja		Rymkiewicz Wacław	
Rouppert Kazimierz		Ryntflejsz Zygmunt	
Rozya Jan		Rytkowska Sabina	
Rożen Jan		Rzeszotarska Jadwiga	
Römer Kazimierz		Rzeszotarska Amelja	6
Römer Stanisław		Rzeszotarski Zygmunt	
Rószkiewiczówna Anna		Rzewnicki Jan	1
Rószkiewiczówna Teresa		Rzewnicka Jadwiga	
Różański Jerzy		Rzewuska Marta,	
Różnicki Ignacy		Sadkowska Jadwiga	1
Rubach Helena		Sadkowska Marja	
Rudnicka Antonina		Sadkowski Aleksander	
Rudnicka Marja		Salatyński Lucjan	4
Rudnicki Jan		Salmonowicz Stefan	
Rudowski Aleksander		Samborska Ala	
Rudziński Jan	2	Samborska Zofja	
Rudziński Stefan		Sandałowicz Jan	
Rudziński Stanisław		Sanderówna Amelja	
Rudzka Leonja		Sapieha Leon	
Rudzki Zdzisław		Sapiejewski Józef	
Rudzki Stefan		Sarnecka Marja	
Rulikowski Józef		Saski Kazimierz	
Rundbaken-Kuźmińska Marja		Sawicka Zofja	
Ruschowa Stefanja		Sawicka Stanisława	1
Russocki Karol		Sawicki Aleksander	
Ruszkowska Marja	2	Sawicki Ludwik	1
Rutkowski Leon		Sawicki Wojciech	
Rutkowski Stanisław		Sawicki Kazimierz	
Rutkowski Zenobjusz		Sawiczewski Stanisław	
Rybaczuk Bolesław		Scheller Oskar	
Rybka W.		Scheller Ryszard	
Rychłowski Marjan		Scheller Wanda	2
Rychter Tadeusz	1	Scheller Wacław	
Rychterowa Marja		Scheller Adolf	
Ryczywolski Ludwik		Scheunert Kazimiera	
Ryczywolski Wacław		Schmidt Ludwik	
Ryczywolski Edmund	7		

Schmidt Józef		Skulski Ignacy	
Schoenbornówna Antonina		Skwarczyńska Marja	
Schönfeld Emil		Sławiński Stanisł. Leop.	
Schupp Wiktor		Sławiński Kazimierz	
Schupp Zygmunt		Słoński Stanisław	
Schupp Józef		Słonimski Piotr	
Schuppówna Walerja		Słuchocki Feliks	
Schweitzer Jadwiga	1	Smoliński Józef	
Sempołowska Stefanja	1	Smotrycki Jan	
Serafinowicz Władysław		Smólska Halina	
Serini Karol		Smużyński Feliks	
Seweryński Bolesław		Sobolewska Stefanja	1
Sędziuk Michał		Sochacki August	
Sieciński Henryk		Socharski Stefan	
Sieczkowski Władysław		Sokalowa Marja	
Siedlicka Wanda		Sokołowska Iza	
Siemiątkowski Wacław		Sokołowski Józef	
Siemiątkowski Antoni		Sokołowski Włodzimierz	
Siemiątkowski Stefan		Sokółski Zygmunt	
Siemiątkowski Zygmunt		Sokółska Stefanja	1
Sienkowski Józef		Sołtys-Jaworski Antoni	
Siennicki Przemysław		Sommer Marja	
Sieroszewska Paulina		Sopoćko Eugenjusz	
Sierpińska Zofja		Sosnowski Oskar	
Sierzputowska Natalja		Sosnowski Paweł	
Sikorska Jadwiga		Sosnowski Jan	
Sikorska Julja		Sporzyński Ksawery	
Silnicka Jadwiga		Spotowska Natalja	
Skierski Henryk		Srzednicki Bolesław	
Skiwska Emilja		Srzednicka Helena	
Skorupka Stanisław		Stefański Kazimierz	
Skorupka Marjan		Stajewski Wacław	
Skorupska Klementyna		Stamirowska Gabryela	
Skorupska Marja		Stankiewicz-Skorobohata Z.	
Skorupski Mieczysław		Stankiewiczowa Marja	
Skrobańska Stefanja		Stankiewicz Antoni	
Skrobański Zygmunt		Stankiewicz Józef	1
Skrodzki Jan		Stankiewiczówna Zofja	1
Skrzetuski Zygmunt		Staniszewski Władysław	12
Skrzyńska Siefanja		Starczewski Feliks	
Skrzyński Aleksander		Stasiakowski Stanisław	

Statkiewicz Czesław		Szafir Bronisław	
Stattler Wacław		Szafnagl Antoni	
Starzeński hr. Adam		Szalay Stanisław	
Starzyński Klemens		Szamota Zofja	
Stecki Lucjan		Szczawiński Zygmunt	
Stefański Kazimierz		Szczepankowski Zygmunt	
Steinhagen Henryk		Szczepańska Helena	
Steinhagen Aleksander		Szczepkowski Jan	
Stelmachówna Jadwiga		Szczepkowski Stefan	
Sterczyński Stanisław	1	Szczuka Witold	
Sterczyński Adam		Szczutowski Jan	
Sterling Stefan	1	Szczutowska Janina	
Stępniewski Leon		Szczypiorski Wiesław	
Stępniowa Zofja		Szczyt Kazimierz	
Stębowska Józefa		Szelągowska Marja	
Stodółkiewicz Zygmunt		Szelągowski Kazimierz	
Stokowski Tadeusz		Szelązek Marja	1
Stokowska Wanda	1	Szelązek Wacław	9
Stokowska Wanda Anna	3	Szelemetko Juljan	
Stołyhwo Kazimierz	4	Szelest Mieczysław	
Stołyhwo Marja		Szeliga Mieczysław	
Stopczański Stefan		Szeliga Zofja	
Stożkowski Tomasz		Szeligowska Magdalena	5
Strauch Henryk		Szeligowska Emilja	
Strasburger Julja		Szeligowski Jerzy	
Strasburger Roman		Szellerówna Janina	
Stroińska Helena		Szewczykowska Joanna	
Stronczyński Kazimierz		Szkaradzińska Aleksandra	1
Strycki Edward		Szkaradzińska Jadwiga	1
Strzałecki Antoni Jan		Ks. Szkopowski Marcin	
Strzelecki Rudolf		Szląskowski Józef Wincenty	
Strzelecki Cezarjusz	1	Szmidecki Wincenty	
Strzelecki Władysław	2	Szmułto Jan	
Strumpf Jerzy		Sznabl Jan	
Stupnicki Jan		Szober Stanisław	
Sturgólewski Stanisław		Szober Stefanja	
Suchcicki Teofil		Szołajska Helena	
Sulikowski Karol		Szołowski Brunon	
Suszczyńska Amelja		Szostkiewicz Stanisław	
Syrokomla Janina		Szpadkowski Adam	
Syrokomla-Syrokomski Jan		Szperl Ludwik	

Szpyrkówna Marja
 Szreder Edward
 Sztachelski Jarosław
 Szteinbokowa Jadwiga
 Szteinbok Karol
 Szteinbokówna Emilja
 Szteinbokówna Janina
 Szulakiewicz Bronisław
 Szurnkowski Stefan
 Szumowski Teodor
 Szumski Zygmunt
 Szwarc Wiesław
 Szwernin Jan
 Szyperski Wiktor
 Szyzsko Halina 4

 Ścibor Wacław
 Ślaski Julian
 Śliczniakowska Wacława
 Ks. Śliwerski Stanisław
 Śliwowska Zofja
 Ślósarski Michał
 Śmigielska Jadwiga
 Śmitkowska Stefanja
 Śniegocka Cecylja
 Ks. Światopełk-Mirski Czesł.
 Światowicz Antoni
 Świątkowski Józef
 Świdorski Bohdan
 Świdorska Łucja
 Świda Florjan
 Świerczyński Lucjan
 Świetlicka Helena
 Świetlicka Janina
 Świetlicka Zofja
 Świeżyńska-Terajewiczowa
 Marja
 Święcicka Janina
 Świecicki Julian Adolf
 Świętochowska Kazimiera
 Świętochowski Andrzej 2

Świętochowski Ignacy
 Świętosławski Władysław
 Świrski Władysław

 Tacikowski Kazimierz
 Taczanowska Jadwiga
 Taczanowska Marja
 Tańska Marja
 Ks. Targowski Karol
 Tarnowska Anna
 Tarnowska Wanda
 Tarnowska Stefanja
 Tatarkiewicz Stanisław
 Telatycki Edward
 Temler Józef
 Terajewicz Bohdan
 Thuguttówna Marja
 Thugutt Stanisław 6
 Toczyński Konrad
 Tomczycki Jan
 Tomerski Ludwik
 Topolnicki Władysław
 Torzewski Stefan
 Tosio Dorota
 Tosio Kacper
 Trantz Ludwika
 Trenerowski Bolesław
 Trepczyna Helena
 Trojanowski Wacław
 Trojanowski Edward
 Tronowski Stefan
 Truskołaska Janina
 Truskowski Teofil 1
 Trzebiński Józef
 Trzebiński Marjan
 Trzeszczkowski Wacław
 Tuchołko Marja 1
 Turkowski Tadeusz
 Tuwan Helena
 Ks. Tuz Józef
 Twardowski Stefan

Twarowska Marja	Waśniewski Karol
Tworowski Adolf	Wawrzynowicz Józef
Tylicki Stanisław	Wąsowicz Stanisława
Tymieniecki Edward	Wąsowiczowa Janina
Tyrankiewicz Witold	Wątróbski Józef
Tyszecka Stanisława	Wehr Stanisław
Tyszka Jadwiga	Weigelt Stanisław
Tyszka Zygmunt	Weisheit Karol
Tyszka Józef	Wellisch Leopold
hr. Tyszkiewicz Michał	Werecka Aniela
Tyszkowa Ludwika 1	Werner Marja
Ukielska Jadwiga	Werner Leonard
Umiński Władysław	Werner Romuald
Unieszowski Augustyn	Wernik Ludwika
Urbanik Ryszard	Wernik Teodora
Urbańska Marja	Wernik Konrad
Uzdowski Józef	Werpachowski Władysław
Veidt Maksymiljan	Ks. Wesołowski Stanisław
Vogel Teodozja	Wejmarn Teresa
Wadowski Ignacy	Wejss Adam
Wagnerowa Cecylja	Werpachowska Czesława
Wagnerówna Jadwiga	Wertensteinówna Kazimiera
Wagner Joanna	Weychert Jan
Wakar Włodzimierz	Weychert Helena
Walc Zdzisław	Weychert Marja
Walczak Stefan	Weychert Władysław
Wald Balbina	Węgierski Emiljan
Walewski Kazimierz	Węgierski Stanisław
Walewski Kazimierz	Węgliński Adam
Walewski Stanisław	Węgliński Witold
Walicka Antonina	Węsierski Stanisław
Waligórska Adela	Widychowska Janina 2
Wanke Janina	Widychowska Martyna
Wańkowiczówna Regina	Widychowski Gerard
Warnka Jadwiga	Wierzbicki Michał
Warcholik Stanisław	Wierzbicki Bolesław
Warszaw. Tow. Wioślarskie	Wielądkówna Marja
Wasiutyńska Albertyna	Wiercińska Stanisława 1
	Wierciochowski Edmund
	Więckowski Zygmunt 1
	Wilamowska Władysława

Wilamowski Stanisław	1	Wojdalski Stanisław	
Wilczyński Ludwik		Wojno Tadeusz	1
Wilczyński Stanisław		Wojtasiewiczówna Aleks.	
Wilczyński Stanisław		Wojtkiewicz Feliks	
Wilczyński Tadeusz		Wojtkiewiczówna Władysł.	
Wilewski Bronisław	2	Wolańska Aurelija	
Wilke Janina		Wolff Andrzejowa	
Wilke Wacław	1	Wolff Gustaw	
Wilke Zofja	1	Wolff Natalja	
Will Henryk		Wolffowa Jadwiga	
Winawer Stefan	1	Wolicki Bolesław	
Winkler Eward		Wolski Tadeusz	
Wiskontt Władysław		Wolski Bronisław	
Wisłocki Kazimierz		Wolski Zygmunt	
Wisznicka Dora		Wolski Tomasz	
Wisznicka Janina		Wolski Tadeusz	
Wisznicki Mikołaj	6	Wolska Marja	
Wisznicki Ryszard		Wolszczan Julja	
Wiślicki Wacław		Wołkowicz Ignacy	
Wiśniewska Jadwiga		Wołodkowicz Władysław	
Wiśniewski Eugenjusz		Wołodkowicz Wincenty	1
Wiśniewski Juljusz	4	Wołodkiewicz Józef	
Wiśniewski Bronisław		Wołodkiewiczowa Zofja	
Wiśniewski Filip		Woyciechowski Henryk	
Wiśniewski Leon	1	Woyde Stefanja	
Wiśniowski Tadeusz		Wojniłowicz Kazimierz	
Wiśniowski Teofil		Wróbel Józef	2
Witkowski Władysław		Wróbel Mieczysław	
Witkowski Józef		Wróblewski Teofil	
Witkowski Władysław		Wróblewski Witold	
Ks. Witort Antoni		Wróblewski Stanisław	
Włoczewski Władysław		Wróblewska Emilja	2
Włodarski Józef		Wróblewska Zofja	
Włodarska Ludwika		Wroński Józef	
Włodarski Ludwik		Wrzeszcz Zygmunt	
Włodarski Włodzimierz		Wrześniowski Władysław	
Włodkowski Stanisław		Wyczalkowska Zofja	
Włoskiewicz Józef		Wyczółkowski Hieronim	
Wojciechowska Anna		Wyganowska Toła	
Wojciechowski Jarosław		Wyganowska Jadwiga	
Wojciechowski Karol		Wyganowski Adam	

Wykowski Gustaw	Ziatkowski Antoni
Wyszomirski Edward	Ziatkowska Helena
Wyszyński Michał	Zieleniewska Marja
Wyszyński Stefan	Zieleniewski Emil
Xiężopolski Władysław	Zieliński Stanisław
Zabłocka Amelja	Zieliński Zdzisław
Zabłocki Henryk	Zieliński Edward
Zaboklicki Julian	Zieliński Wiktoryn Jan
Zaborowski Stefan	Zielińska Janina
Zaborski Dyonizy Stefan	Ziemacki Wincenty
Zaborski Józef	Zienkowska Halina
Zahrt Tadeusz	Zientarski Stefan
Zajdler Witold	Złocka Helena
Zajkowska Adelina	Znamierowski Mieczysław
Zakrzewski Roman	Znatowiczówna Zofja
Zakrzewski Adam	Znatowiczówna Marta
Zalas Władysław	Znojek Teofil
Zaleski SarJusz Seweryn	Zubelewicz Zofja
Zaleska Helena	Zubowicz Józef
Ks. Zalewski Teodor	Zweigbaum Maksymiljan
Załęska Marja	Zwierzchowski Józef 2
Zaliwska Joanna	Zwolski Wacław
Zaorska Ludwika	Ks. Żaboklicki Władysław
Zapałowski Władysław	Żbikowski Albin
Zaręba Feliks	Żbikowski Tomasz
Zawadzka Ludwika	Żdzarski Witold
Zawadzka Marja	Żebrowska Wiktorja
Zawadzki Grzegorz	Żebrowska Natalja
Zawadzki Józef	Żera Janina
Zawadzki Józef	Żera Teofil 4
Zawadzki Seweryn	Żerański Wacław
Zawistowski Eugenjusz 10	Żołątkowska Zofja
Zboiński Mieczysław	Żórawski Wacław
Zbroński Kazimierz	Żórawski Władysław
Zbrowska Zofja	Żugajewski Ignacy
Zbrowski Jan	Żukiewicz Henryk
Zbyszewski Mieczysław	Żukiewicz Zofja
Zdanowicz Stanisław	Żychlińska Zofja
Zdrodowska Janina	Życki Kazimierz
Zgorzalewicz Julian	Żyliński Jan

Działalność Zarządu.

Zarząd odbył 28 posiedzeń w roku 1912, co czyni w ciągu 10 miesięcy prawie po trzy posiedzenia miesięcznie.

Obok całego szeregu spraw bieżących, zdecydowano zasadniczą reformę w sprawie Członków-korespondentów, zainicjowano nabycie gruntu pod schronisko w dolinie Saspowskiej, otworzono nowe oddziały w Ostrołęce i Wieluniu, zorganizowano Wystawę „Krajobraz Polski“, zainicjowano sprawę sieci schronisk dla wycieczek, wydanie przewodnika po Królestwie, wydanie biblioteczki krajoznawczej dla ludu, a w końcu roku ożywione prowadzono debaty nad sprawą własnego gmachu. W dniu 18 Grudnia Zarząd odbył 150-te z rzędu posiedzenie od założenia Towarzystwa i rozpoczęcia działalności Zarządu.

Zarząd Towarzystwa.

Prezes: *Kazimierz Kulwiec.*

Vice-Prezisi: (*Aleksander Janowski.*
(*Mikołaj Wisznicki.*

Sekretarz: *Janina Rodysówna.*

Skarbnik: *Kazimierz Grabowski.*

Bibliotekarz: *Kazimierz Rakowiecki.*

Gospodarz: *Władysław Dąbrowski.*

Członkowie Zarządu: *Ignacy Baranowski, Michał Lempicki, Zygmunt Pietruszczyński, Władysław Stanisławski i Kazimierz Stolyhwo.*

Komisja Rewizyjna:

*Paweł Sosnowski, Konrad Olchowicz, Teofil Żera,
Radca Prawny Mecenaz Oskar Scheller.*

Zebrańia miesięczne

odbywały się w środy w Wielkiej Sali Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Program był następujący:

17 stycznia p. K. Stołyhwo mówił „Wrażenia z wycieczki antropologiczno-paleontologicznej w okolice Olkusza i do powiatu Taraszczańskiego“, a E. Jankowski „Wrażenia krajoznawcze z podróży do Czech“.

7 lutego p. I. Baranowski „Biblioteka Załuskich“, p. Al. Janowski „Rzut oka na działalność Towarzystwa w 1911 roku“.

13 marca p. Z. Pietruszczyński „Z przeszłości Marymontu“.

17 kwietnia p. K. Kulwieć „Ochrona osobliwości przyrody“.

1 maja p. M. Koczanowicz „Hugo Kołłątaj“, p. Al. Janowski „Pokaz przezroczy barwnych“.

12 czerwca p. E. Jankowski „Słowiańszczyzna południowa“.

11 września p. H. Bolcewicz „Piotr Skarga“, — p. Al. Janowski „Pokaz przezroczy Borysławia i Wieliczki“.

2 października p. L. Szpadkowski „Rok 1812“, p. K. Kulwieć „Pokaz przezroczy ze szlaku Napoleońskiego“.

6 listopada p. J. Lewiński „Tektonika ziem polskich“, p. Al. Janowski „Pokaz przezroczy z Powiśla“.

2 grudnia p. C. Łopuski „Klimat ziem polskich“.

Zapisało się na listach uczestników zebrań:

	Człon.	T-wa	143 gości	90	razem	233 os.
w styczniu			150	128		278
„ lutym	„	„	161	143	„	304
„ marcu	„	„	202	124	„	326
„ kwietniu	„	„	173	91	„	264
„ maju	„	„	202	76	„	278
„ czerwcu	„	„	161	93	„	254
„ wrześniu	„	„	215	210	„	425
„ października	„	„	191	158	„	349
„ grudniu	„	„	203	150	„	353

Ogółem Czł. T-wa 1801 g. 1263 razem 3064 os.

Widać pewien drobny postęp w zapisywaniu się na listę obecności, gdyż zapisało się na niej

w roku 1909	—	1765 osób
„ 1910	—	2230 „
„ 1911	—	2937 „
„ 1912	—	3064 „

Ponieważ jednak 10 zebrań przy pełnej sali stanowi 5000 osób, więc jeszcze 40 proc. obecnych nie wpisuje się na listy. Dla ścisłości dodać należy, że na zwrócenie uwagi gościom o konieczności wpisywania się na zebraniu członkowskim, otrzymuje się czasami impertynencje.

Co do wrzucania do puszek, to wrzucane tam ofiary wyniosły w roku 1912 — 110.26 (w roku 1911 było z tego źródła — 177 rb. 50 kop.). W puszkach znaleźć można oprócz monety, kurs w kraju mającej także bilony obce, czasem się trafi też i jakiś medalik z wystawy berlińskiej, wrzucony do puszek, zapewne z obrzydzenia do rzeczy pruskich.

KALENDARZYK ZEBRAŃ NA ROK 1913.

<p>22 stycznia 19 lutego 1 marca zebranie roczne 5 marca 9 kwietnia</p>	<p>14 maja 4 czerwca 10 września 1 października 5 listopada 3 grudnia</p>
---	--

Komisja Wydawnicza.

Skład Komisji: Przewodniczący *W. Wróblewski*
 Sekretarz: *F. Bąkowski*. Członkowie: *K. Kulwieć, W. Sze-
 łązek, S. Thugutt, I. T. Baranowski, M. Wisznicki,
 W. Wołodkiewicz*. Komisja odbyła cztery posiedzenia.

Działalność Wydziału handlowego Komisji, okazała się użyteczną, powodując żywszą sprzedaż wydawnictw.

Komisja wydała w r. 1912 7 poczt. Serji Łazienek, 9 zamków, 6 krajobrazu polskiego i 7 Jury krakowskiej.

Komisja opracowała wniosek o ułożeniu przewodnika po kraju, — postanowiła wydać Kalendarz terminowy z widokami i typami krajowymi—wreszcie zdecydowała wydać album zdobnictwa ludowego.

Prace nad wydaniem kalendarza i albumu są w toku. Opracowania przewodnika po kraju Część I (Radomskie i Kieleckie) podjął się p. St. Thugutt; pierwszy dział przewodnika ma wyjść w r. 1913, dzięki zaofiarowanym przez p. Andrzeja Rotwanda środkom materialnym.

Komisja Fotograficzna.

F. Liszewski Przewodniczący, F. Grotkowski Zastępca Przewodniczącego, St. Skorupka Sekretarz.

Członkowie Komisji: Kaz. Kulwieć, L. Ostaszewski, K. Rakowiecki, J. Smoliński, M. Wisznicki, St. Thugutt, W. Kasprzycki, Ad. Chętnik, J. Niekrasz, L. Sawicki, H. Malinowski.

Komisja odbyła kilka posiedzeń na których omawiane były sprawy nabycia aparatu, i obiektywów, gromadzenia zbiorów fotograficznych, zdjęcia barwne i stosunek komisji do oddziałów.

Komisja nabyła aparat nowy formatu 13×18 i zapoczątkowane zostały zdjęcia barwne na „Autochromach“, korzystając z ofiary p. T. Lampego.

W roku sprawozdawczym Członkowie Komisji podejmowali szereg wypraw fotograficznych: p. J. Niekrasz na Kujawy i do Połagi, P. K. Kulwieć na Szlak Napoleoński, Inflanty Polskie i Suwalszczyznę, Ad. Chętnik ma Kurpie, F. Liszewski do Przedborza i okolic, oraz w okolice Warszawy i do st. Łochowa. Zbiory Komisji w roku sprawozdawczym powiększyły się w dwójnasób; klisz przybyło 964, a odbitek fotograficznych, pocztówek i albumów przeszło 2000 sztuk. Klisze i odbitki w dalszym ciągu są katalogowane i pomieszczone w odpowiednich pudełkach, tekach i kopertach. Dary w kliszach i odbitkach złożyły następujące osoby: J. Bułhak, Barbier, Breneisen, J. Czarnowski, R. Cholewiński, Czerwiński, B. Dziarski, W. Fiszer, T. Grotkowski, K. Glogerowa, Dr. Z. Grudziński, Al. Janowski, St. Jezierski, Jaszewski, K. Kulwieć, Zofja Korycka, J. Kernbaumówna, R. Kulczycki, T. Koszutski, J. Kołacz, Kujawski Oddział, S. Kosińska, F. Liszewski, Leppertówna, Dr. Łoziński ze Lwowa, Łódzki Oddział, P. Maliszewska, Paw. Małachowski, Sukcessorowie Meyéta, L. Ostaszewski, Pawłowski, Rychter, St. Skorupka, Ad. Hr. Starzeński, J. Szpinak, W. Teplicki, St. Thugutt, Z. Wolski, Oddział Zagłębia, Dr. Wł. Zahorski. — Oprócz tego wzorem lat ubiegłych do zbiorów Komisji włączone zostały również fotografie i rysunki, nadesłane dla „Ziemi“.

W roku sprawozdawczym Komisja udzielała ze zbiorów odbitki fotograficzne: na wystawę „Krajobraz Polski“, Redakcji „Ziemi“, Komisji wydawniczej, Komisji Fizjograficznej i kilku instytucjom naukowym oraz osobom prywatnym.

Działalność Komisji możnaby więcej rozwinąć, lecz szczupłość lokalu i brak miejsca na urządzenie ciemni i laboratorium podręcznego staje temu na przeszkodzie.

Wystawa „Krajobraz Polski“.

W dniu 1 marca 1912 r. o godzinie 1 w południe otwarta została w Wielkiej Sali Ratuszowej w Warszawie Wystawa „Krajobraz Polski“, na którą złożyły się systematycznie ułożone zbiory naukowe fotograficzne na papierze i szkle, przeszło tysiąc numerów wykazujące, bądź ze zbiorów Towarzystwa, bądź też nadane przez Oddziały i osoby postronne, oraz najcenniejsze obrazy pierwszorzędných naszych artystów. Ekspozycje podzielone zostały na dwa działy: I Obrazowy i II Naukowy (fotograficzny) zawierający 21 grup: 1) obrazy fotograficzne, 2) Wśród turni, regli i skał, 3) Wśród pól i łąk, 4) Z nad jezior, rzek i stawów, 5) Z nad morskiego brzegu, 6) Nasze drogi, 7) Rzeźba geologiczna, 8) Wśród utworów lodowcowych, 9) Pojedyncze okazy naszych drzew, 10) Zbiorowiska roślinne, 11) Nasze lasy, 12) Wpływ na roślinność wiatru i wody, 13) Roślinność zarastająca jeziora, rzeki, stawy i bagna, 14) Wsie i zagrody, 15) Dwory, zamki i pałace, 16) Z ogrodów i parków, 17) Świątynie, 18) Z miast i miasteczek, 19) Ruiny zamków, grodziska i kurhany, 20) Czem u nas człowiek krajobraz zdoła i 21) Czem człowiek krajobraz szpeci.

Wystawę zwiedziło 19,981 osób, z czego: 7616 osób obcych, 657 Członków Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, 6,914 młodzieży, 2,769 osób za biletami ulgowymi i 2,025 za biletami gratisowymi,

Do grona sędziów w dziale fotograficznym Komitet zaprosił K. Chmielewskiego, J. Heuricha, Al. Janowskiego, T. Jaroszyńskiego, K. ks. Lubomirskiego, P. Słonowskiego, Thugutta i Zawodzkiego. Sąd przyznał następujące nagrody:

Dyplomy honorowe: pp. J. Bułhakowi i R. Cholewińskiemu.

Dyplomy uznania: pp. Ad. Badzianowi, T. Grotkowskiemu, Z. Grudzińskiemu, S. Kosińskiej, W. Kosowskiemu, W. Kwiatkowskiemu, J. Landemu, F. Liszewskiemu, S. Maciejowskiemu, J. Niekraszowi, L. Ostaszew-

skiemu, C. Pawłowskiemu, K. Starewiczowi, A. Strumille, braciom Strzeleckim, H. Wińczy i Mikołajowi Wisznickiemu.

Listy pochwalne: pp. H. Bojakowskiemu, W. Grzełińskiemu, H. hr. Pusłowskiemu, S. Frumkinowi, St. Hahnowi. Ponadto Komitet składa najgłębsze podziękowanie za cenne celowo zbierane kolekcje krajoznawcze dr. A. Czołowskiemu ze Lwowa, prof. Łozińskiemu ze Lwowa, prof. E. Romerowi ze Lwowa, dyr. St. Sokołowskiemu ze Lwowa, Polskiemu Towarzystwu Miłośników Fotografii w Warszawie, Towarzystwu Ochrony Piękności Kraju w Krakowie, Towarzystwu Polskiej Sztuki Stosowanej w Krakowie i pozostającemu po za konkursem prezesowi Komitetu p. Kulwieciowi za zdjęcia cenne pod względem naukowym. Wreszcie za przyozdobienie wystawy pięknymi przezroczami złożono podziękowanie St. Szalayowi, firmie „Światłocień“, oraz firmie „Tatry“ za kolekcję widoków górskich.

Zwiedzającym udzielali objaśnień dyżurujący członkowie komitetu, o krajobrazie p. Al. Janowski, K. Kulwiec i M. Wisznicki miewali pogadanki.

W sobotę dn. 30 marca na wystawie wygłosił odczyt inżynier-architekt krakowski, p. Stanisław Gabrjel Żeleński na temat współczesnych kierunków budowy i przebudowy miast.

Zamknięcie wystawy nastąpiło w niedzielę o godzinie 10-ej wieczorem.

Komisja do Spraw Oddziałów Prowincjonalnych.

Przewodniczący: *J. Chelmiński*. Sekretarka: *J. Szkaradzińska*. Członkowie: *A. Biernacki, A. Chojnacki, E. Grzełiński, J. Gryżewski, Al. Janowski, S. Lencewicz, P. Mazurek, E. Ryczywolski, A. Stankiewicz, S. Tarkiewicz, W. Wilke*.

W roku sprawozdawczym Kom. odbyła 4 posiedzenia, na których przeciętnie bywało 7 osób. Poza drobnymi sprawami, Komisja zorganizowała grono prelegentów, zebrała przeszło 80 tematów i przesała Oddziałom

adresy prelegentów i tematy. W roku sprawozdawczym Kom. weszła w bliższy kontakt z Kom. Fizjograficzną. Najbliższym zamierzeniem Komisji jest zorganizowanie odczytów naukowych z dziedziny metodyki prowadzenia badań i kolekcjonowania okazów w celach naukowych.

Komisja Dochodów Niestających.

Przewodniczący: *T. Rychter*. W. Przewodniczący: *J. Pohoska*, Skarbnik: *E. Grzebiński*, Sekretarz: *Z. Rezczyńska*. Członkowie: *S. Antosiewicz*, *T. Błaszkiwicz*, *F. Gołombowski*, *J. Gryżewski*, *S. Henneberżanka*, *M. Januszkiewiczówna*, *I. Kuhnke*, *J. Łokcikowska*, *Z. i Wł. Strzeleccy*, *J. Szkaradzińska*, *W. Wilke*.

Główna działalność Komisji została zwrócona w kierunku rozwoju życia towarzyskiego wśród członków przez organizacje dochodowe, aby pozyskać jaknajwiększą ilość członków. W tym celu urządzono w połowie czerwca przejażdżkę wieczorną po Wiśle na parostatku „Pan Tadeusz“ dla członków i wprowadzonych gości, w której uczestniczyło 389 osób.

Aby utrzymać w dalszym ciągu kontakt towarzyski, obrano wtorki, jako stałe dni przejażdżek na tymże parostatku.

Począwszy od dnia 8 października Komisja organizuje w lokalu Towarzystwa „wtorki klubowe“, na których popisy muzyczno-wokalne członków, lub zaproszonych gości, bądź gry towarzyskie jednoczą zebranych. „Wtorki“ interesują szerszą publiczność, przez co Towarzystwo zyskuje znaczną liczbę nowych członków.

Wydanie dzieł W. Nałkowskiego.

Zapowiedziana w r. u. broszura zmarłego p. t. „Terytorjum Polski Historycznej jako indywidualność geograficzna“ ukazała się w sierpniu r. b., będąc niejako wstępem do zbiorowego wydania dzieł geograficznych.

W. Nałkowskiego. Praca nad opracowaniem i wydaniem tej cennej spuścizny prowadzona była współzrednie: przejrano ostatecznie rękopisy, wybrano i przygotowano mapy, złożono w drukarni i przejrano w korekcie niemal połowę tomu I, który ukaże się w całości około 1 lipca r. b.

Czynny współudział brali: wdowa po zmarłym p. Anna Nałkowska, pp. Wacław Jeziński, Al. Janowski, Kaz. Kulwiec, Paweł Sosnowski, Andrzej Świętochowski i St. Thugutt.

Romisja Wycieczkowa.

Skład Komisji: Przew.: Al. Janowski, Zast. Przew. S. Weigelt, Sekr.: K. Maszki, Skarbn. A. Rzeszotarska, Zast. Sekr.: W. Stokowska, Członk.: J. Gebethnerówna, E. Grzebiński, J. Chełmiński, T. Koszutski, K. Kulwiec, S. Lencewicz, T. Podkomorski, S. Ponikowski, M. Wisznicki.

Komisja odbyła 6 posiedzeń.

Sprawozdanie z wycieczek

---

5 i 6 maja do Ziemi Dobrzyńskiej osób 17, przew. A. Rzeszotarska.

5 maja do Wyszogrodu, Brochowa, Żelazowej Woli i Sochaczewa osób 31, przew. T. Koszutski.

12 maja do Opinogóry osób 76, przew. Al. Janowski.

12 maja do Miłosny osób 9, przew. S. Lencewicz.

16 maja do Teresina i Sochaczewa osób 14, przew. M. Wisznicki.

16 maja do Piotrkowa i Sulejowa osób 13, przew. K. Maszki.

19 maja do Bielan i Młocin osób 46, przew. S. Lencewicz.

26 i 27 maja do Lublina osób 32, przew. W. Szełęzek.

2 czerwca do Miedzeszyna osób 79, przew. Al. Janowski.

6 i 7 czerwca do Olkusza osób 10, przew. S. Leniewicz.

6 i 7 czerwca do Złotego Potoku osób 14, przew. J. Chełmiński.

9 czerwca do Inowłódza osób 12, przew. K. Maszki.

16 czerwca do Puszczy Kampinoskiej osób 234, przew. Al. Janowski.

29 i 30 czerwca do Ojcowa osób 14, przew. J. Chełmiński.

29 i 30 czerwca do Łysogór osób 22, przew. Z. Strzelecki.

Od 26 czerwca do 7 lipca. Na Wigry i Szlakiem Napoleońskim do Berezyny osób 56 przew. K. Kulwieć.

14 lipca do Starego Otwocka osób 31, przew. T. Koszutski.

28 lipca do Żelazowej Woli osób 35, przew. K. Maszki.

18 sierpnia do Miedzeszyna osób 5 przew. W. Szełążek.

1 września do Raszyna osób 46, przew. Al. Janowski.

8 września do Czarnej Strugi osób 34, przew. S. Koszutski.

29 września do Młocin i Łomianek osób 34, przew. Al. Janowski.

6 października do Rudki osób 34, przew. W. Popielawski.

18 października do Żyrardowa osób 99, przew. Al. Janowski.

27 października do Natolina osób 33 przew. Kaz. Kulwieć.

Ogółem urządzono 25 wycieczek, w których wzięło udział 1039 osób.

Wycieczki korzystały z pomocy i ułatwień, jakie okazali pp. Godlewski z Kłokocka, Z. Rzeszotarski ze Stalmierza. A. Rzeszotarski z Wojnowa, J. Milewska z Rembówka, Ordynacja hr. Krasińskich z Opinogóry, Ks. Drucki-Lubecki z Teresina, Szkoła Handlowa Lubelska, Fr. Suchocki z Gawrych, Piotrowa Górka ze Świacka, K. Szafnagl w Kuszlanach, M. Chełchowski w Chożo-

wie, M. Porowski w Mińsku, M. Ciundziewicki w Dźwiniatach, Sanatorium w Rudce, Fabryka Żyrardowska, Zarząd Dóbr Wilanowskich, Oddziały: Piotrkowski, Olkuski i Suwalski P. T. Kr. za co Komisja składa podziękowania.

Wycieczki miejskie.

Odbywały się głównie w jesieni, zwiedziło:

Gazownię osób	63	Stację pomp osób	63
Frascati	65	Garbarnię Temlera	36
Powązki „	27	Pogotowie Ratunkowe	44
Stare Miasto	98	Stację przepomp. ściek.	37
Cmentarz Mahomet.	77	Hutę szkl. w Targówku	67
Stację Telefonów	66	Budowę nowego teatr.	65

Ogółem w wycieczkach miejskich wzięło udział 708 osób

Przewodnikami wycieczek byli pp.: Bakowski, Grześliński, Janowski, Koszutski, Kulwieć, Maszki, Podkomorski, Rzeszotarska i Stokowska.

Zarządowi: Pogotowia, Telefonów, Gazowni, stacji pomp, stacji przepompowywania ścieków, nowego teatru, garbarni Temlera i Szwedego, Huty Szklanej i Fabryki Chemicznej w Targówku Komisja Wycieczkowa składa serdeczne podziękowanie za łaskawe pozwolenia i oprowadzanie wycieczek.

KARTY LEGITYMACYJNE

w roku sprawozdawczym wydawane były bardzo oględnie, a to ze względu na nadużycia imienia Towarzystwa przez obcych, nieznanych nam ludzi. Ogółem wydano kart 35 dla osób 253.

Raz jeszcze zwracamy tu uwagę, że tylko za grupy wycieczkowe zaopatrzone w kartę legitymacyjną Towarzystwa, możemy brać odpowiedzialność, wszelkie zaś inne powoływania się na Towarzystwo uważamy za zupełnie bezprawne.

Wycieczki przybywające.

Ilość wycieczek i liczba osób zgłaszających się o ułatwienia wycieczkowe w roku bieżącym zmniejszyła się, co należy przypisać zniesieniu ulg dla wycieczek na linii wiedeńskiej, oraz niepokoju na horyzoncie politycznym, nie było bowiem w tym roku wcale wycieczek z Galicji, chociaż w latach ubiegłych bywało około setki przybyszów stamtąd. Zmniejszyła się również liczba przybyszów z Zagłębia, Łowicza, Włocławka i Piotrkowa, ogółem zgłosiło się do Towarzystwa wycieczek 29 z liczbą osób 828:

z Błonia	osób	36	z Mirosławic	osób	40
„ Grójca	„	6	„ Mieczysławowa	„	14
„ Kalisza	„	33	„ Piotrkowa	„	16
„ Kaszub	„	10	„ Radomia	„	42
„ Kluczkowic	„	47	„ Sokołówka	„	35
„ Lublina	„	12	„ Włocławka	„	6
„ Litwy	„	12	„ Warszawy	„	44
„ Łasku	„	30	„ Zagłębia	„	72
„ Łowicza	„	42	„ różn. stron kraju	„	227

Oddziały prowincjonalne

urządziły wycieczek:

Częstochowski wycieczek	7 osób	108
Chełmski	1 „	10
Grójcecki	3 „	49
Jędrzejowski	—	—
Kaliski	10 „	226
Kujawski	3 „	225
Kielecki	10 „	179
Kutnowski	—	—
Lubelski	7 „	199
Łapski	7 „	39
Łódzki	17 „	509
Łomżyński	2 „	13

Łowicki	wycieczek	5 osób	577
Miechowski	„	4 „	47
Olkuski	„	7 „	178
Ostrołęcki	„	1 „	25
Piotrkowski	„	4 „	205
Radomski	„	— „	—
Siedlecki	„	— „	—
Suwalski	„	1 „	3
Wieluński	„	— „	—
Zawiercki	„	8 „	86
Zagłębia	„	20 „	325

Razem wycieczek 117 osób 2996

Przyjmowano na prowincji wycieczki przybywające:

w Kielcach	98 osób	w Częstochowie	osób	20
„ Olkuszu	103 „	„ Łodzi	„	72
„ Lublinie	60 „	„ Piotrkowie	„	96
„ Kaliszu	45 „	„ Włocławku	„	60
„ Łowiczu	264 „	„ Sosnowcu	„	35
		„ Suwałkach	„	56

Razem 909 osób.

Oddziały prowincjonalne
wyprawiły na wycieczki 2996 osób
przyjmowały z „ 909 „
ze Schroniska korzystało 205 „

Razem 4110 osób

Schronisko pod Łysicą.

Korzystali z niego delegaci Komisji Fizjograficznej, oraz wycieczki: z Kielc, Radomia, Solca, Warszawy, Lublina, Piotrkowa, Skierniewic, Małocic, Suchedniowa, Ojcowa, Kruszynka. Wycieczki nie zapisują liczby uczestników, więc trudno ustalić liczbę osób, ze Schroniska

korzystających. Wpisało się do księgi wycieczek 41, licząc średnio wycieczkę po 5 osób, będzie stąd 205 osób. W książce zapisów nie brak „dowcipnych“ notatek, które dobrze świadczą o poziomie kulturalnym wpisujących się, np. „Wycieczka z księżycą na Berdyczów“, „Członkowie b. związku pijaków“, „Małżeństwo wojujące ze sobą“ i t. p.

Dochodu za cały rok wykazuje Schronisko — 4 rb. 40 kop.

Ogółem ruch wycieczkowy

w r. 1912 przedstawił się następująco:

wycieczki zamiejskie	liczyły	1039	uczestników
„	miejskie	708	„
„	przybywające	828	„
z kart legitymacyjnych	„	253	„
		<u> </u>	
Razem		2828	uczestników

Ogółem w roku 1912 wzięło udział w wycieczkach	
w Warszawie	osób 2828
na prowincyi	„ 4110
	<u> </u>
Razem	osób 6938

Od założenia Towarzystwa ruch wycieczkowy przedstawia się jak następuje:

w roku 1907	wzięło udział	659	osób
„ 1908	„	1230	„
„ 1909	„	4136	„
„ 1910	„	4876	„
„ 1911	„	6963	„
„ 1912	„	6938	„
		<u> </u>	
Razem		24802	osób

Zamierzenia wycieczkowe na rok 1913.

- 27—31 marca do Rygi.
20 kwietnia do Młocin, Łomianek i skraju Puszczy Kampinoskiej.
25 kwietnia do 5 maja na Polesie i do Kijowa.
27 kwietnia do Radości.
4 maja do Kobyłki.
6 maja do fabryki w Markach.
8 maja do Łowicza i Arkadji,
11 i 12 maja do Zamościa.
11, 12 i 13 maja do Sandomierza.
18 i 19 maja do Kazimierza i Puław.
18 i 19 maja do Kielc i Chęcina.
25 maja do Podzamcza.
27 maja do fabryki w Mszczonowie.
1 czerwca do Błękitnych Źródeł.
7 czerwca do Teresina.
7 i 8 czerwca do Druskienik.
7 i 8 czerwca do Ojcowa.
15 czerwca do Czerska.
22 czerwca do Łomży.
29 czerwca do Serocka i Zegrzynka.
13 lipca do Żelazowej Woli,
27 lipca do Czarnej Strugi.
10 sierpnia do Miedzeszyna.
24 sierpnia do Skierniewic.
7 i 8 września do Płocka i Gostynina.
7 i 8 września do Uniejowa.
13 września do Wyszkowa.
21 września do Kuflewa i Cegłowa.
28 września do Radomia i Szydłowca.
5 października na Brudno.
12 października do Pszczelina.
18 października do fabryki Tapet,
19 października do Ursynowa.
26 października do Chyliczek.

Biblioteka.

W roku sprawozdawczym biblioteka rozwijała się pomyślnie.

Katalog porządkowy wzrósł od № 1634 do № 1872 przyczem przybyło 325 jednostek bibliotecznych. Zaznaczyć należy, że znaczna część ostatnio nabytych lub otrzymanych książek nie została jeszcze skatalogowana, wobec czego, cyfra pozycji katalogowych jest o kilkadziesiąt numerów mniejszą od rzeczywistej ilości przybyłych do biblioteki książek. W roku 1912, zarówno jak lat poprzednich, zbiory biblioteki powiększały się przez zakupy i dzięki ofiarności kilkudziesięciu osób.

Większe dary w postaci książek, map, lub rycin złożyli: pp. Al. Janowski, K. Kulwieć, F. Liszewski, A. Rotwand, S. Rutkowski, Towarzystwo Biblioteki Publicznej, M. Wisznicki, Z. Wolski, Redakcja „Ziemi“.

Większa część tych darów weszła do zbiorów bibliotecznych, część zaś, stanowiąca dublety, lub nie nadająca się do biblioteki, jest stopniowo wymieniana, sprzedawana lub rozsyłana do oddziałów Towarzystwa.

Z pośród wielu cennych rzeczy, które przybyły w ciągu 1912 roku zasługują na uwagę: „Wielka Encyklopedia Ilustrowana“ — dar p. A. Rotwanda — oraz nabyte z funduszków bibliotecznych: „Pomniki Krakowa“ Cerchów, „Portrety polskie“ wydawane przez ks. Marię Radziwiłłową; Bibliografja XIX wieku Estreichera, atlasy z XVIII stulecia oraz mapy. Cenny nabytek stanowi również część księgozbioru ś. p. Z. Glogera, ofiarowana przez Towarzystwo Biblioteki Publicznej.

W ciągu roku 1912 biblioteka otwarta była przez 10 miesięcy. Przez ten czas korzystało z niej 115 osób, które wypożyczyły ogółem 454 tomy.

Jakkolwiek ruch wzmógł się w stosunku do lat poprzednich, jednakże liczba korzystających z biblioteki jest jeszcze bardzo niską, co przypisać należy ciasnocie lokalu, która nie pozwala na korzystanie ze zbiorów na miejscu.

Do 1-go października bibliotekę prowadził p. K. Rakowiecki, któremu Towarzystwo zawdzięcza zaprowadzenie katalogu kartkowego oraz pożądane zmiany w wydawaniu książek. Gdy nadmiar pracy zmusił p. Rakowieckiego do usunięcia się, miejsce jego zajął p. St. Thugutt. Prócz wyżej wymienionych pracowały w Bibliotece pp. Dąbrowska, Łokcikowska, Paprocka i Schellerówna.

SEKCJA MIŁOŚNIKÓW WARSZAWY.

Zarząd: *St. Thugutt* — przewodniczący, *Dr. I. Baranowski* — zastępca, *H. Drège* — sekretarz, *K. Maszki* — skarbnik, *Wanda Schellerówna* — człón.

Grono osób, oprowadzających przybywające wycieczki, postanowiło na wniosek p. Aleksandra Zwierzyńskiego związać się w stałą Sekcję Miłośników Warszawy. Zebranie organizacyjne odbyło się dn. 14-go lutego 1912 r., dokonano na niem wyborów, naszkicowano program działalności Sekcji, zmierzający do poznania miasta, jego przeszłości i zabytków, gromadzenia zbiorów, popularyzujący wiadomości o Warszawie za pomocą odczytów i wycieczek instrukcyjnych i t. d. Na następnem zebraniu d. 20 marca uchwalono regulamin dla członków S. Uchwalono zbierać materiały do wydania „Albumu Zabytków Warszawy“, co jakkolwiek w tempie b. powolnem posuwa się naprzód. Zebrania odbywać się mają w tydzień po zebraniach miesięcznych Towarzystwa. Referatów, tyczących przeszłości lub teraźniejszości Warszawy, wygłoszono:

Stan. Thugutt — „Warszawa do 1572 r.“, Al. Janowski — „O trzech kębach na Wiśle“, Ign. Baranowski — „O cechu kominiarzy w Warszawie“, Stan. Thugutt — „Warszawa Wazów“, Al. Janowski — „Dekert“, Stan. Thugutt — „Pałac Karasia“, Ign. Baranowski — „O rodzinie Drewnów“, Edm. Jankowski — „Ogrody Warszawy“, W. Ehrenberg — „Sprawa żydowska w starej Warszawie“, J. Kwietniewski — „Praga“.

Wycieczek instrukcyjnych odbyło się dwie: na Rynek Starego Miasta i na uliczki otaczające Rynek. Oprócz tego zwiedzano zbiory p. Ant. Strzałeckiego.

REGULAMIN

Sekcji Miłośników Warszawy, zatwierdzony przez Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego dnia 14 kwietnia 1912 roku.

§ 1. S. powstaje przy Towarzystwie Krajoznawczem na zasadzie § 1 p. 2 ustawy tegoż Towarzystwa.

§ 2. S. ma na celu: a) gromadzenie i opracowywanie materiałów do dziejów Warszawy, b) podejmowanie wydawnictw z tego zakresu, c) przygotowywanie przewodników po Warszawie (z urządzaniem wykładów na miejscu) i organizowanie wycieczek instrukcyjnych, d) urządzanie odczytów, pogadanek i pokazów dla członków Sekcji i osób wprowadzonych.

§ 3. Stosunek S. do Zarządu Głównego Towarzystwa określają następujące przepisy: a) S. rozważa sprawy, przekazane jej przez Zarząd Główny, i udziela mu swych opinii i wskazówek, b) S. przedstawia do aprobaty Zarządu kosztorysy wydawnictw naukowych, przeznaczonych do wydania z ogólnych środków Towarzystwa, c) wystąpienia S. na zewnątrz (udział w zjazdach, delegacjach, wystawach i t. p.) odbywają się za aprobatą Zarządu Głównego, d) S. rozporządza środkami, przeznaczonymi corocznie w budżecie Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego na cele wyżej wymienione, i komunikuje kosztorysy swoje Zarządowi Głównemu Towarzystwa, e) Zarząd Główny T-wa otwiera w swych księgach specjalny rachunek S., na który wnoszone będą wszelkie dochody i wydatki teje.

§ 4. Stosunek do Komisji T-wa: a) S. korzystać może z wszelkich zbiorów, pod zarządem lub dozorem komisji pozostających (fotograficzna, muzealna, wydawnicza, biblioteka) w porozumieniu z zarządem tych komisji, b) wszelkie zbiory swoje, mające wartość naukową, muzealną lub archiwalną, S. przekazuje odpowiednim komisjom Towarzystwa.

Uwaga. Na oddanie zbiorów swych innej instytucji, poza T-wem Krajoznawczem stojącej, S. uzyskać powinna aprobatę Zarządu Głównego.

c) strona handlowa wydawnictw S. należy do administracji wydawnictw Towarzystwa.

§ 5. Stosunek do Oddziałów Prowincjonalnych Towarzystwa; a) S. korzysta ze zbiorów naukowych w porozumieniu z Zarządem danego Oddziału, b) S. w porozumieniu z komisją wycieczkową obowiązuje się udzielać wskazówek i objaśnień wycieczkom, przybywającym do Warszawy, c) Zarząd Główny i Zarząd komisji do spraw Oddziałów Prowincjonalnych wyjednywa ze strony Oddziałów i członków-korespondentów wszelką niezbędną pomoc i współdziałanie w podejmowanych przez S. pracach.

§ 6. Corocznie przed upływem 15 stycznia, S. składa Zarządowi Głównemu T-wa Krajoznawczego wyczerpujące sprawozdanie za swej czynności, sporządzając wykaz rozważanych spraw, podjętych i opracowanych tematów naukowych oraz gromadzonych zbiorów.

§ 7. S. rozporządza następującymi środkami: a) sumą przeznaczoną corocznie na prace z działalnością S. związane przez Zebranie Ogólne T-wa Krajoznawczego, b) wpływami nadzwyczajnymi, staraniem własnym S. pozyskanymi, c) wszelkimi ofiarami i subsydjami specjalnie na rzecz S. przelanemi, d) Wpływami za wydawnictwa S., e) wpływami ze składek członków S. oznaczonych na 1 rb. rocznie.

§ 8. Członkami Sekcji są osoby pierwotnie uproszone przez Zarząd Główny T-wa Krajoznawczego, zarówno jak i kooptowane przez Zarząd S.

Uwaga. Osoby, nie będące członkami T-wa Krajoznawczego, mogą być powoływane czasowo przez Zarząd S. jako rzeczoznawcy.

§ 9. Posiedzenia S. bywają miesięczne i roczne: a) posiedzenia miesięczne odbywają się w tydzień po zebraniach miesięcznych T-wa Krajoznawczego i poświęcone bywają odczytom, pokazom, sprawozdaniom z działalności Zarządu S., b) posiedzenia roczne odby-

wają się w okresie czterotygodniowym przed Zebraniem Rocznym Ogólnym T-wa Krajoznawczego i poświęcone są sprawozdaniu kasowemu rocznemu i wyborom do Zarządu S.

§ 10. Uchwały zebrań miesięcznych lub rocznych S. zapadają prostą większością głosów członków, przy obecności conajmniej $\frac{1}{3}$ członków S. na posiedzeniu.

§ 11. O ileby Zebranie roczne ogólne członków S. nie doszło dla braku prawomocnej ilości zebranych do skutku, Zarząd S. zwołuje w czasie możliwie najkrótszym drugie Zebranie Ogólne, ważne bez względu na ilość przybyłych.

§ 12. W razie potrzeby Zarząd S. ma prawo zwołać Nadzwyczajne Zebranie Ogólne (prawomocność Zebrania określa § 11). Takież nadzwyczajne Zebranie Ogólne obowiązany jest zwołać Zarząd S. na żądanie 10 członków S.

§ 13. Na posiedzeniu rocznym S. wybiera z pośród swoich Członków na rok Zarząd, składający się z przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego, sekretarza i jego zastępcy, oraz skarbnika.

§ 14. Zarząd S. ma następujące obowiązki: a) przygotowywanie materiałów i porządku dziennego na posiedzenia S., b) wykonywanie uchwał i zleceń S., c) reprezentowanie S. przed władzami głównymi Towarzystwa Krajoznawczego.

§ 15. Posiedzenia Zarządu S. odbywać się winny przynajmniej raz na miesiąc z wyłączeniem miesięcy wakacyjnych.

§ 15. S. może być rozwiązana przez Zarząd Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego lub z mocy uchwały, powziętej większością $\frac{2}{3}$ głosów przy obecności co najmniej połowy członków S. w pierwszym terminie i bezwzględną ilością obecnych w drugim.

Komisja Fizjograficzna.

Zarząd: *Ludwik Kraszewski*
Kazimierz Kulwiec (skarbnik)
Stanisław Lencewicz (sekretarz)
Jan Lewiński (przewodniczący)
Kazimierz Stołyhwo (zastępca przewodnicz.).

W czasie objętym niniejszem sprawozdaniem Zarząd odbył 8 posiedzeń, na których omawiano sprawy organu komisji: „Pamiętnika Fizjograficznego”, budżetu, subsydjów, udzielanych na prace naukowe i in. Na redaktora P. Fizjogr. wybrano p. K. Stołyhwę; sprawy zaś wydawnicze i administracyjne polecono p. K. Kulwiciowi.

Na badania naukowe w roku sprawozdawczym wpłynęły następujące ofiary:

Od Ord. Zamoyskiej 200 rs.	od Oddz. Kalisk.	47.15
od Oddz. Łąpskiego 3 „	„ „	Olkuskiego 10
„ „ Kieleckiego 20 „	„ „	Częstochowsk. 15
„ „ Siedleck. 10 „	„ „	Chełmsk. 15
„ „ Łomżyńsk. 5 „	„ „	Lubelskiego 50
„ „ Łowickiego 5 „	„ „	Łódzkiego 50

Razem 425.15

Ażeby skłonić oddziały prowincjonalne do współudziału w pracach Komisji postanowiono organizować u nich konferencje z zakresu metodyki prac fizjograficznych. W tym również celu podjęto pracę nad uporządkowaniem i zużytkowaniem naukowem materiałów, znajdujących się w zbiorach oddziałów prowincjonalnych T-wa. Pozatem wydano instrukcje do pomiarów jezior, do obserwacji ornitologicznych, schematy (wraz z objaśniającą odezwą) do statystycznych badań nad barwą oka, włosów i skóry naszej ludności.

Budżet komisji wynosił w roku sprawozdawczym 2.000 rb. z czego wydano 1.740 rb. subsydjów na prowadzenie badań, 29 rs. 06 na delegacje, 62 rs. 15 k. na książki, 54 rs. 70 na druki, 13 rs. 25 na materiały

fotograficzne i 8 rs. 93 kop. na wydatki kancelaryjne; razem wydatkowano 1908 rs. 09).

Na posiedzeniach plenarnych Komisji wygłoszono następujące referaty:

1) *L. Krzywicki*. Badania nad „mogilą Gedymina“.

2) *St. Lencewicz*. Dzieje Lubrzanki (górnej Nidy) w dyluwjum.

3) *St. Lencewicz*. Współdział oddziałów prowincjonalnych w pracach fizjograficznych.

4) *Cz. Lopuski*. Wzgórza na Niżu Polskim.

5) *Prof. E. Romer*. Sprawozdanie ze studjów lodowcowych na Podhalu.

6) *W. Szukiewicz*. Ementarzysko ciepłopalne płaskie pod wsią Nacza w pow. Lidzkim.

7) *M. Wawrzeniecki*. Ślady kultury pierwotnej w okolicach Włocławka na podstawie wykopalisk, znajdujących się w zbiorach Kujawskiego oddziału P. T. Kr.

8) *J. Wodzińska*. Sprawozdanie z badań na jeziorach Wielkopolskich.

9) *Żmuda*, Sprawozdanie z poszukiwań florystycznych w Łysogórach.

Złożone Komisji sprawozdania z podjętych prac i studjów dadzą się streścić w następujący sposób:

p. *M. Wawrzeniecki* opracował zbiory wykopalisk przedhistorycznych, znajdujących się w muzeach oddziałów Kujawskiego i Kieleckiego P. T. Kr. We Włocławku okazy, pochodzące z 43 miejscowości, zostały pomierzone, opisane i rozklasyfikowane. Wykonano fotografię (13×18) — 96 przedmiotów, oraz 12 tablic zbiorowych z wieloma przedmiotami. Prócz tego p. Wawrzeniecki zbadał grodzisko (Zamkowa Góra) w Dobrzyniu nad Wisłą, znalazł tam typową grodziskową ceramikę, wały wypalone, wykonał plan i zdjęcia fotograficzne. We wsi Kremplinach pow. Lipnowskiego odkrył grodzisko zwane „Szaniec“. Praca ta podaną będzie w XXI tomie „Pamiętnika Fizjograficznego“.

W Kielcach p. *Wawrzeniecki* opisał, pomierzył i pofotografował 91 zabytków z 32 miejscowości.

p. *L. Krzywicki* prowadził badania nad pilkalniami litewskimi w dwóch kierunkach: 1) nad ułożeniem ma-

py grodzisk nad górną Dubissą oraz dolnym biegiem Niewiaży i 2) nad rozkopaniem t. z. mogiły Gedymina w Wielonie nad Niemnem. Mogiła Gedymina jest jedną z pośród tych niewielu pilkalni, o których posiadamy wiadomości historyczne: kronika Duisburga podaje datę jej założenia oraz liczne informacje o zdobywaniu jej i paleniu przez Krzyżaków. Dlatego zbadanie jej ma wielką doniosłość: oręż, sprzęty, ornamentyka, jej właściwe, dostarczają skalę chronologiczną dla oceny starożytności innych wykopalisk w obrębie grodzisk nad Niemnem, Jura, Dubissą i Wilją. 15 kopaczy odstoniło całą powierzchnię grodziska na głębokości 1—2 m., poczem obnażono zręby dawnych budynków, w rodzaju t. z. sklepów, jak i ognisk doby wcześniejszej. Liczba wykopanych przedmiotów jest b. znaczna. Odkopano grób ciałopalny, a w nim liczne, choć zniszczone przedmioty brązowe, wśród spalenisk budynków znaleziono śpichlerzyk grotów żelaznych, tworzących jedną zardzewiałą masę, z której wydobyto 80 grotów jeszcze całych. W liczbie przedmiotów znajdują się liczne noże, świstawka z kości, niedokończona trąba z rogu, pierwotne ozdoby (paciorki) z gliny i złamane narzędzia z kości, świadczące, że jeszcze w okresie wojen z Zakonem kultura materialna litwinów była niezmiernie pierwotna. Również liczne są przyczynki do ceramiki. Wykopaliska wielońskie dały poszukiwaną przez p. Krzywickiego skalę chronologiczną.

p. *M. Rzewuska* prowadziła studia antropologiczne nad kobietami, pracującymi w kopalniach olkuskich. Zbadała 70 kobiet w wieku lat od 16 do 47, dokonywując na każdej 53 pomiary i 18 obserwacji.

p. *J. Nickrasz* badał florę jezior: Chodeckiego i Kromszewickiego na Kujawach. Oprócz roślinności jawnokwiatowej i skrytopłciowych naczyniowych, zbierano też wodorosty z różnych głębokości. 15 prób polowu po 100 cm.³ objętość przygotowano do badań mikroskopowych.

p. *K. Kulwiec* odbył wycieczkę na Polesie, w celu poznania obszarów, zamieszkałych przez bobry. W pow. Pińskim, nad Piną i Prypecią bobrów już prawdopodobnie

niema. Natomiast w pow. Słuckim stwierdził obecność 3 chat starych i 2 nowych, ponadto zebrał informacje o gnieźdzeniu się bobrów: 1) w Mokranach pow. Słuckiego, 2) pod Stołbcami nad Niemnem, 3) pod Mozyrzem 4) w Emilczynie pow. Zwiąhelskiego. Stwierdził też p. K. przyczyny, powodujące zmniejszanie się ilości bobrów w jednych okolicach, a mnożenie się w innych, jak również obserwował nad rzeką Łanią sposób budowy gniazda przez bobra, oraz zabezpieczanie gniazda od wrogów zewnętrznych.

p. *J. Wodzińska* prowadziła badania nad jeziorami Wielkopolskimi (Gośławickie, Pątnowskie, Licheńskie) oraz obszar zawarty w ramach: Konin, Slesin, Słupca, Pyzdry. Materiał zebrany składa się z następujących działów: 1) Plan jezior w skali 1:2000, drobiazgowy opis otaczającego krajobrazu ze szczególnem uwzględnieniem wybrzeży. 2) Spis roślin znalezionych w okolicy, oraz okolicznych zwierząt. 3) Zielnik roślin nadbrzeżnych i wodnych wyższych, oraz glonów; spis ryb, według połowów rybackich; zbiór muszli mięczaków, 50 prób planktonowych, zebranych w różnych punktach jezior, 7 próbek dna jezior 4) Pomiary temperatur w dni wycieczek. Barwa wody, każdorazowa przezroczystość, notatki dotyczące pogody, wiatru, stanu fal i t. p.

pp. *P. Słonimski* i *T. Wolski* kontynuowali prace, rozpoczęte w roku zeszłym na jeziorach Kujawskich, zbadawszy stosunki biologiczne na jeziorach: Chodeckim, Kromszewickim, Lubienieckim, Szczytnowskim, Borzymowskim, Krukowskim, Przedeckim oraz stawy na Zamczku pod Chodczem. Dla poznania charakteru i pochodzenia fauny wyżej wymienionych jezior, zebrano materiał z 32 zbiorników wodnych, leżących w pobliżu jezior. Połowów planktonicznych zrobiono 15, littoralnych 103,

p. *St. Lencewicz* prowadził badania w dwóch kierunkach: 1) kontynuował rozpoczęte w roku ubiegłym studia antropologiczne w pow. Opoczyńskim, gub. Radomskiej. Badano ludność włościańską wsi, znajdujących się w różnych punktach powiatu. W miejscowościach tych zbadano 155 mężczyzn i 25 kobiet.

Analogiczne badanie prowadził p. L. we wsiach rozłożonych w pasmie Świętokrzyskiem, gdzie pomiarom i obserwacjom podległo sto kilkadziesiąt osobników, wśród których spotykają się twarze mongolskie, częściej na południu, rzadziej na północy. 2) Niezależnie od tego prowadzone były spostrzeżenia z zakresu geografii. Jedną ich serją dotyczy dziejów Lubrzanki (górnej Nidy) w dyluwjum.

p.p. *E. Malinowski* i *S. Dziubaltowski* badali rozwój lasów jodłowych na porębach Łysicy. Skonstatowano, że w pierwszym i drugim roku po wyrąbaniu lasu na miejscach suchszych przeważają trawy, a na wilgotniejszych — sity. Te ostatnie często tworzą pola pół-morgowe. Te pola nie były dostępne dla jodeł, lub też opóźniałyby znacznie rozwój lasów jodłowych, gdyby nie maliny i jержyny, którym jest znacznie łatwiej wypierać sity. Przy pomocy kłaczy przechadzą one pod darnią i wyrastają między kłębami sitów. Wprawdzie pod ciężarem zeszłorocznych łodyg sitów gną się one często i łamią, lecz naogół wychodzą zwycięsko. Między łodygami malin wyrastają drzewa liściaste, a następnie jodły. Do czasu utworzenia się lasów jodłowych na porębach można odróżnić 4 formacje roślinne:

- I formacje traw
- II „ sitów
- III „ krzewów liściastych
- IV „ młodych jodeł i lasów jodłowych.

p. *J. Domaniewski* zajmował się poszukiwaniami ornitologicznymi, w rezultacie czego złożył komisji Fizj. spis obejmujący 225 gatunków p. t.: „Ptaki Ordynacji Zamoyskiej (południowej części gub. Lubelskiej).”

p. *S. Tenenbaum* również w Ordynacji zajmował się poszukiwaniami faunistycznymi. Zebrał 1693 gatunki, 28 odmian i 90 aberracji chrząszczy, w tem nowych dla Królestwa jest 348 gatunków, 14 odmian i 68 aberracji. W liczbie notowanych kregowców jest po raz pierwszy spotkana w Królestwie *Salamandra maculosa*.

Spisy chrząszczy, ssaków, gadów i płazów, przedstawione przez p. *Tenenbauma*, jak i spis ptaków p. *Domaniewskiego* drukują się w XXI t. „Pam. Fizjogr.“.

p. *Czesław Łopuski*, który prowadził studia nad utworami lodowcowymi Kujaw, oraz p. R. Błędowski sprawozdań z delegacji swych nie nadesłali.

Dział meteorologiczny przy Komisji Fizjograficznej prowadził p. *Wład. Smosarski*, który co miesiąc opracowywał sprawozdania miesięczne o przebiegu pogody (drukowane w „Ziemi”). Do sprawozdań tych użytkowany był całkowity materiał z kilkuset stacji, nadsyłających swe spostrzeżenia do Biura Meteorologicznego przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa.

W następujących miejscowościach prowadzone były spostrzeżenia na Stacjach Towarzystwa Krajoznawczego:

1) Jędrzejów. Stacja ta, początkowo prowadziła tylko spostrzeżenia deszczowe, od początku zaś 1912 r. rozszerzyła swą działalność. Notuje ona temperaturę, wilgotność, wiatr i zachmurzenie, a od 21 maja i ciśnienie barometryczne, funkcjonując jako stacja pełna II-go rzędu. Od czerwca 1911 działa również heliograf, notujący trwanie usłonecznienia. Obserwacje prowadził Dr. F. Przypkowski z udziałem p. Zofji Przypkowskiej.

2) Nowa Słupia (pow. Kielecki). Ważna stacja termometryczno-deszczowa, prowadzona przez p. W. Huberta, z powodu wyjazdu tegoż, przerwała niestety z dniem 1 sierpnia swą działalność. Przyrządy tej stacji zostały przeniesione do Ś. Krzyża.

3) Św. Krzyż (pow. Kielecki). Stacja deszczowa prowadzona przez D-ra Wojewódzkiego, nadsyłała w dalszym ciągu swe spostrzeżenia.

4) Bieliny (pow. Kielecki) stacja deszczowa, z której obserwacje nadsyłał p. J. Sabbat.

5) Suchedniów (pow. Kielecki). Stacja deszczowa, pod kierunkiem p. T. Michnowskiego stale nadsyłała spostrzeżenia.

6) Wysokie (pow. Krasnostawski). Stacja deszczowa, nadsyłała spostrzeżenia prowadzone przez p. Chróścickiego.

9) Łomża. Stacja deszczowa prowadziła stale spostrzeżenia od początku 1911 r. pod kierunkiem p. A. Haraburdy.

8) Olkusz stacja deszczowa, funkcjonuje od maja 1912 r.; obserwacje prowadzi p. M. Skarzyński, tudzież p. K. Paszyński.

9) Zawiercie (pow. Będziński). Stacja deszczowa. Do maja 1912 r. obserwacje prowadził p. Przyborowski. Za miesiące następne sprawozdań z tej stacji nie otrzymano.

„Ziemia“.

Stosunek organu Krajoznawczego do Towarzystwa Krajoznawczego w roku sprawozdawczym na tych samych opierał się zasadach i szerzył ideję poznania kraju rodzinnego w sposób naukowy w tym samym mniej więcej zakresie — co i lat ubiegłych.

Po zatem rok trzeci przyniósł z sobą dla wydawnictwa poprawę tych warunków, z którymi przedewszystkiem ciężką trzeba było staczać walkę: pewien przyrost czytelników z jednej strony — a rozwój działu ogłoszeń — z drugiej pozwoliły wydawcy z mniejszą troską patrzeć w przyszłość „Ziemi“.

W stosunku do Oddziałów T-wa Krajoznawczego powzięta została d. 1/XI 1911 r. na Zjeździe Delegatów uchwała: „Oddziały obowiązane są nadsyłać do redakcji „Ziemi“ sprawozdanie z działalności swej przynajmniej raz na kwartał“, sprawozdania te miały zawierać również informacje ogólnokrajoznawcze.

Następująca tabelka daje świadectwo, które oddziały i w jakim zakresie uchwałę (NB. jednomyslnie przyjętą) wypełniły:

Nadesłały korespondencje w ciągu roku 1912:

Oddział Częstochowski	1	Oddział Łomżyński	1
„ Chełmski	0	„ Łowicki	2
„ Jędrzejowski	0	„ Miechowski	1
„ Grójecki	2	„ Olkusi	3
„ Kaliski	6	„ Piotrkowski	4
„ Kielecki	2	„ Radomski	0
„ Kujawski	2	„ Siedlecki	1
„ Lubelski	2	„ Suwalski	0
„ Łąpski	1	„ Zawiercki	2
„ Łódzki	5	„ Zagłębia	9

Dzięki stwierdzonej poprawie bytu materialnego „Ziemi”, przewidziana w budżecie T-wa zapomoga dla „Ziemi” w kwocie 1900 rs. nie została wyczerpana: z sumy tej podniesiono: 1825 rb.

Suma ta zrewanżowana została przez wydawnictwo następującymi pozycjami:

1. Udzielenie Oddziałom Prowincjonalnym T-wa 20% ustępstwa od ceny prenumeracyjnej.
2. Udzielenie wszystkim członkom T-wa 10% ustępstwa od ceny prenumeracyjnej.
3. Umieszczanie bezpłatne wszelkich komunikatów T-wa oraz ogłoszeń o wydawnictwach.

Po zatem „Ziemia” wysyłana była bezpłatnie lub ze znacznym ustępstwem 20%—50% lub też jedynie za zwrotem kosztów przesyłki 60 instytucjom oświatowym, dobroczynnym i kółkom samokształcenia młodzieży, oraz w 49 egzemplarzach na zamianę z wydawnictwami naukowymi, które wzbogaciły sobą bibliotekę Towarzystwa.

Zgodnie z zapowiedzią r. 1911 w roku sprawozdawczym „Ziemia” dwa numery poświęciła przedmiotom krajoznawczym specjalnym: Numer tatrzański, podwójnej objętości, obficie ilustrowany i 2) Numer wydany na czas otwarcia w Warszawie Wystawy, „Krajobrazowi Polskiemu” poświęconej.

Pragnąc pozyskać dla „Ziemi” prace, poświęcone specjalnie podróży po Polsce, redakcja ogłosiła (w № 8 d. 24/III) konkurs na „Opis podróży po Ziemiach Polskich lub historycznie z Polską związanych”. Na Konkurs ten nadeszło 7 prac, do osądzenia którego powołany został Sąd Konkursowy w następującym składzie: Bronisław Chlebowski (przewodniczący) Stanisław Thugutt (sekretarz), Witold Kamieniecki, Al. Janowski, Edward Maliszewski, Kazimierz Kulwieć i Mikołaj Wisznicki. Wynik ogłoszony będzie już w r. 1913.

Wydany przez Ziemię na r. 1913, ilustrowany prospekt, zapowiadający szereg premjów krajoznawczych dla czytelników „Ziemi”, świadczy o zabiegach wydawnictwa o rozwój i doskonalenie się.

W prospekcie swym między innymi „Ziemia” zapowiada:

I Bezpłatne dla czytelników Premjum: 4 kartony formatu „Ziemi“ na wykwinnym papierze, treści krajoznawczej (krajobraz, typy ludowe, zabytki sztuki polskiej i t. p.), co kwartał dołączone do numerów, rozsyłanych *wszystkim bez wyjątku prenumeratomom*.

II Po cenie znacznie niższej, dla prenumeratorów, opłacających z góry prenumeratę roczną — 4 albumy (w cenie 2 rs. zamiast 3 rs. 20 kop.):

- Zeszyt 1 „Z naszych Krajobrazów“.
- „ 2 „Typy ludowe“.
- „ 3 „Z Wybrzeży Bałtyku“.
- „ 4 „Z Karpat“.

III Wzorem lat ubiegłych „Ziemia“ da w r. 1913 Czytelnikom swoim Numer *Monograficzny*, zwiększonej objętości, obficie ilustrowany, poświęcony tym razem „*Księżcu Lowickiemu*“.

Konkurs.

Sąd Konkursowy, powołany przez Zarząd P. Tow. Krajoznawczego do osadzenia prac, nadesłanych na Konkurs T-wa, ogłoszony w r. 1910 (ob. № 18 „Ziemi“ T. I) ukończył we wrześniu r. sprawozdawczego swe prace i powziął następującą uchwałę: „Jakkolwiek żadna z nadesłanych na Konkurs Tow. Krajoznawczego praca nie odpowiada ściśle warunkom Konkursu i nie wyczerpuje zakreślonego w warunkach tych programu, to jednak wyróżniając pracę p. *Henryka Wiercieńskiego* p. t. „Opis powiatu puławskiego“ sąd przyznaje jej wyznaczoną na konkurs nagrodę w kwocie rs. 100“. Skład sądu Konkursowego podany został w Roczniku T-wa za r. 1911 (Tom V str. 100).

Rozmieszka muzealna.

Szczupłość lokalu i wrastający stale brak miejsca odbił się najdotkliwiej na zbiorach T-wa, których znaczna większość, szczególnie w dziale etnograficznym, musiała być przechowana w szafach i pakach, co nie tylko uczy-

niło je niedostępnymi dla zwiedzających muzeum, ale bardzo utrudniało usystematyzowanie i skatalogowanie okazów. W roku bieżącym wzbogaciły się znacznie zbiory przyrodnicze przez włączenie cennych zbiorów delegatów Tow. Kraj. do Zamoyszczyzny: J. Domaniewskiego (zbiory ornitologiczne) i S. Tenenbauma (zbiory entomologiczne). W dziale ludoznawczym przybyło 176 okazów, wśród których — zbiór ceramiki ludowej z różnych okolic kraju (127 okazów) ofiarowany przez p. Władysława Sztolcmana.

Również powiększyła się znacznie wypożyczalnia przezroczy — ilość przezroczy przekroczyła 8000.

W roku bieżącym wypożyczono ogółem 20179 przezroczy. Muzeum zwiedzały grupy szkolne, liczna młodzież, ogółem parę tysięcy osób.

Sekcja Miłośników Gór.

W drugim roku istnienia S. M. G. liczyła 78 członków. Zarząd stanowili: przew. St. Osiecki, sekr. M. Mierczyńska, członkowie zarządu: J. Jaroszyński, J. Lande, K. Wernik.

Zebrań odbyło się 9, z których jedno było ogólne roczne, zaś 8 zwyczajnych miesięcznych. Treść zebrań miesięcznych stanowiły pogadanki z pokazami przezroczy, a mianowicie: K. Wernik „Zimowe wycieczki w Tatrach“, J. Lande „Wycieczka na Durny“ K. Wernik; „Wycieczki narciarskie pod Warszawą“ St. Osiecki „Wycieczka w Tatry w Lutym“, St. Osiecki „O lawinach w Tatrach“ St. Osiecki „O sporcie zimowym w Tatrach“ z przezroczeniami Wł. Strzeleckiego. J. Lande „O technice chodzenia w górach“, St. Osiecki „Sprawozdanie z letniego sezonu wycieczkowego“, M. Mierczyńska i St. Osiecki „Wrażenia z letnich wycieczek w Tatry“ J. Jaroszyński i K. Wernik „Wycieczka do Tyrolu południowego“, Wł. Strzelecki „O sporcie zimowym w Alpach“

Oprócz tego na zebraniach miesięcznych były podawane wiadomości i ważniejsze wydarzenia z turystyki i działalności pokrewnych towarzystw górskich i turystycznych w Tatrach i Alpach.

Jak poprzednio, tak i w roku ubiegłym Sekcja usilnie działała w kierunku rozwijania ruchu turystycznego i urządziła wycieczki piesze — bądź uczestnicząc w wycieczkach większych, organizowanych przez Tow. Krajoznawcze, jako to: do Wyszogrodu i Sochaczewa, do Natolina, bądź urządzając mniejsze wycieczki samodzielne, jak np.: Pyry — Wilanów, Radzymin — Jabłonna, Góra Kalwarja — Otwock — Świder, Konstancin — Słomczyn — Góra Kalwarja, Pieskowa Skała — Ojców, Góra Kalwarja — Pilica — Warka, Jeziorna — Zawady i t. p. W czasie wakacyjnym w Zakopanem były organizowane przez członków S. M. G. większe i mniejsze wycieczki górskie. Oprócz tego w miesiącach zimowych odbyły się w okolicach Warszawy wycieczki specjalne narciarskie jak np. do Powsina i Czerniaków i wreszcie w czasie świąt Bożego Narodzenia z inicjatywy i staraniem S. M. G. doszła do skutku wycieczka z 20 osób do Zakopanego dla przyjęcia udziału w kursie narciarskim i wycieczkach zimowych (hala Pyszna z przełęczą Siwą i Raczkową, przełęcz Goryczkowa, hala Chochołowska, hala Gasiennicowa, Giewont i t. p.)

Zbiory S. M. G. zostały powiększone przez pisma i publikacje informacyjne o górskich terenach wycieczkowych letnich i zimowych; zbiór przezroczy powiększony został o 55. Przezrocza S. M. G. były wypożyczone do odczytu p. Al. Znamięckiego w Petersburgu o Tatrach. Poza tem S. M. G. dopomogła redakcji „Ziemi“ do wydania specjalnego numeru, poświęconego Tatom przez pozyskanie części artykułów, ilustracji i ogłoszeń. Dzięki staraniom Sekcji na wystawie „Krajobraz Polski“. Tatry i krajobraz tatrzański zostały należycie zareprezentowane.

Starając się bardziej ujawniać swą działalność na zewnątrz, S. M. G. zawiązała bliższe stosunki z Tow. Tatrzańskiem, jego Sekcją Narciarską i nowo powstałą Sekcją Ochrony Tatr, do których członkowie S. M. G. licznie się zapisali. Oprócz tego S. M. G. starała się w granicach możliwości wywierać wpływ i dopomagać do ulepszeń dróg w Tatrach i urządzeń w schroniskach.

REGULAMIN

Sekcji Miłośników Gór.

§ 1. Sekcja zawiązuje się na zasadzie § 1 i 2 Ustawy P. Tow. Kr.

§ 2. Sekcja ma na celu: a) badania, zwiedzanie i zachęcanie do zwiedzania gór w myśl § 1 ustawy P. Tow. Kr. b) zbieranie i rozpowszechnianie wiadomości o górach.

§ 3. Środki do osiągnięcia wyżej wymienionych celów: a) organizowanie wycieczek po górach w kraju, b) delegowanie członków w góry po za obrębem kraju (Tatry, Kaukaz, Alpy) dla badań porównawczych, c) urządzenie odczytów i pokazów, dotyczących odbytych wycieczek d) kupowanie i utrzymywanie w górach schronisk, dróg, ścieżek i t. p. e) gromadzenie i utrzymywanie zbiorów fotograficznych i innych, dotyczących gór.

§ 4. Członkowie P. Tow. Kr., chcąc należeć do Sekcji, opłacają jednorazową składkę na cele Sekcji w kwocie Rb. 0,50 i składkę roczną w wysokości Rb. 2,50, opłacaną rocznie, półrocznie i kwartalnie. Członkowie Sekcji, którzy okażą dowód należenia do jednego z Towarzystw turystyczno-górskich (Tow. Tatrzańskie, Kaukaskie, Alpejskie) zwolnieni są od opłaty składki rocznej, opłacają jedynie składkę jednorazową.

§ 5. Do Sekcji przyjmowani są członkowie P. Tow. Kr. na zasadzie zgłoszenia się do Sekretarza Sekcji. Pragnący wystąpić winni o tem zawiadomić piśmiennie Zarząd Sekcji. Członek Sekcji zostaje wykreślony o ile nie uiszcza składek w ciągu 2 lat.

§ 6. Na konferencje, pogadanki i zebrania, organizowane przez Sekcję, dopuszczane są osoby postronne w charakterze zaproszonych gości.

§ 7. Sprawami Sekcji zawiaduje Zarząd, składający się z przewodniczącego, zastępcy, sekretarza, skarbnika i kustosa zbiorów. Członkowie Zarządu mogą zajmować jednocześnie kilka z wyżej wymienionych stanowisk.

§ 8. Na posiedzeniach Zarządu Sekcji mają prawo bywać członkowie Zarządu T-wa.

§ 9. Uchwały Sekcji przed wprowadzeniem w czyn winny być zatwierdzone przez Zarząd P. Tow. Kr.

§ 10. Fundusze Sekcji stanowią: a) składki dobrowolne członków, b) ofiary, zapisy, c) dochody z wydawnictw, odczytów d) dochody nieprzewidziane. Fundusze Sekcji winny być używane i wydatkowane przede wszystkim na cele Sekcji. Funduszami temi rozporządza Zarząd Sekcji w porozumieniu z Zarządem T-wa.

Projekt wydatków Sekcji winien być przedstawiony do Zarządu T-wa nie później niż 15 Grudnia.

§ 11. Zebrania Zarządu Sekcji odbywają się raz na miesiąc. Zebrania roczne i nadzwyczajne zwoływane są stosownie do uznania Zarządu Sekcji. Zebrania są prawomocne bez względu na ilość zebranych członków.

§ 12. Sprawozdania z działalności Sekcji mają być podawane w organie P. Tow. Kr. „Ziemia”. Sprawozdanie z działalności Sekcji winno być przedstawione do Zarządu Towarzystwa nie później niż 15 Grudnia.

CZŁONKOWIE-KORESPONDENCI

POLSKIEGO TOWARZYSTWA KRAJOZNAWCZEGO

W dniu 31 Grudnia 1912 roku ¹⁾.

Gub. Kaliska.

Powiat Kaliski — Dr. Zygmunt Dukalski w Stawiszynie.

„ Kolski — Dr. Karol Barcewicz w Kole.

„ Sieradzki — Józef Kobierzycki w Sieradzu.

„ — Ignacja Piątkowska w Smardzewie,

p. Sieradz.

Powiat Słupecki — Kazimierz Gawroński w Szymanowicach p. Pyzdry.

Powiat Turecki — Stanisław Lenkiewicz w Warcie.

¹⁾ Osoby, zapisane na liście Korespondentów po tym terminie podane będą w Organie Krajoznawczym „Ziemia”.

Gub. Kielecka.

- Powiat Kielecki — Dr. Władysław Wojewódzki na św. Krzyżu p. Kielce.
Powiat Miechowski — Adam Dziejicki w Klimontowie p. Proszowice.
Powiat Miechowski — Stanisław Czarnowski w Miechowie.
„ Olkuski — Baltazar Wołniewicz w Ojcowie.
„ Pińczowski — Dr. Ludwik Czyżewski w Pińczowie.
„ „ — Zygmunt Ponikowski w Pińczowie.

Gub. Lubelska.

- Powiat Biłgorajski — Dr. Wanda Bondy w Krzeszowie.
„ Chełmski — Jan Stecki w Łańcuchowie p. Łęczna.
„ Hrubieszowski — Inż. Jan Falewicz w Strzyżowie p. Hrubieszów.
Powiat Lubelski — Feliks Moskalewski w Lublinie (ul. Kapucyńska 3).
Powiat Tomaszowski — Michał Matuszyński w Tarnawatce p. Tomaszów.
Powiat Zamojski — Karol Czarnowski w Zwierzyńcu.
„ „ — Stanisław Moskalewski w Zwierzyńcu.
„ „ — Stefan Biernawski w Zamościu.

Gub. Łomżyńska.

- Powiat Łomżyński — Ks. Konstanty Ostrowski w Zambrowie.
Powiat Mazowiecki — Ks. Bolesław Sadowski w Tykocinie.
„ Szczuczyński — Dr. Józef Pawłowski w Grajewie.
„ „ — Jan Gromadzki w Nieckowie p. Szczuczyn.
Powiat Zamojski — Kajetan Mościcki w Ławsku p. Szczuczyn.

Gub. Piotrkowska.

- Powiat Bendziński — Michał Poleski w Rokitnie p. Łazy.
„ Brzeziński — Jerzy Orłowski w Brzezinach.
„ Nowo-Radomski — Tomasz Buczyński w Ciężkowicach p. Gidle.
Powiat Rawski — Hipolit Grabowski w Rawie.

Gub. Płocka.

- Powiat Ciechanowski—Jadwiga Milewska w Rembówku.
p. Ciechanów.
Powiat Mławski—Bronisław Grzebiński w Mławie.
„ — Tadeusz Rudowski w Rumocę p. Mława.
„ Płocki—Inż. Stanisław Szczepkowski w Płocku
(Plac Florjański 3).
Powiat Płocki—Józef Lamparski w Małej wsi p. Wy-
szogród.

Gub. Radomska.

- Powiat Koński—A. Skibiński w Chlewiskach p. Szy-
dlowiec.
Powiat Opatowski—Jan Konarski w Jeleniowie p. Ostrowiec.
„ Radomski—Tadeusz Wodziński w Sucheju p. Bia-
łobrzegi.
Powiat Radomski—Wojciech Sokołowski w Woli Biej-
kowskiej p. Białobrzegi.
Powiat Sandomierski—Ks. Józef Rokoszyński w Sandomierzu.
„ — Ks. A. Wyrzykowski w Sandomierzu.

Gub. Siedlecka.

- Powiat Białski—Krzysztof Kraszewski w Romanowie
p. Sławatycze.
Powiat Konstantynowski—Dr. Zygmunt Domański
w Janowie.
Powiat Siedlecki—Zygmunt Michałowski w Siedlcach
(Ogrodowa 40).
Powiat Sokołowski—Dr. Adam Jarosiński w Sterdyni.
„ Włodawski—Eligjusz Kasperowicz we Włodawie.

Gub. Suwalska.

- Powiat Augustowski—Anatol Radliński w Augustowie.
Powiat Kalwaryjski—Kazimierz Aufszlag w Trempinach
p. Kalwarja.
Powiat Marjampolski—Włodzimierz Bieńkiewicz w Kwie-
ciszkach p. Marjampol.
Powiat Suwalski—Maksymiljan Dąbrowski w Kleszczówku.

Gub. Warszawska.

- Powiat Błoński—Antonina Chudziakowa w Żyrardowie
„ Gostyński—Wacław Kłossowski w Gombinie.

- Powiat Nowo-Miński—Józef Chankowski w Nowo-Mińsku.
„ Warszawski—Marjan Wawrzeniecki w Warszawie
(ul. Hoża 10) i Michał Federowski (ul. Śliska 12).
Powiat Włocławski — Franciszek Turkowski we Włocławku (Nowy Rynek 17).

Gub. Grodzieńska.

- Powiat Prużański — Bogusław Kraszewski w Dołhem.
p. Pruzany.

Gub. Kowieńska.

- Powiat Kowieński—L. Nieciecki w Kownie.

Gub. Mińska.

- Powiat Ihumeński — Aleksander Jelski w Zamościu
p. Uzlany.
Powiat Mozyrski — Henryk Śniadecki w Słobdzie
p. Mozyrz.
Powiat Nowogródzki — Karol Karpowicz w Czombrowie
p. Nowogródek.
Powiat Piński — Jerzy Osmołowski w Sieliszczu p. Po-
rochońsk.

Gub. Wileńska.

- Wilno — 1) Brensztejn Michał, 2) Stanisław Jarocki (ul.
Montwiłłowska 11) 3) Dr. Władysław Zahorski
(ul. Dworcowa 2).

Gub. Wołyńska.

- Powiat Starokonstantynowski — Franciszek Kraszewski
w Pieńkach p. Hryców.
Powiat Zwiahelski — Stanisław hr. Karwicki w Izabelinie
p. Połonne.
Powiat Żytomierski — Dr. Piotr Chobrzyński w Żyto-
mierzu (ul. Wilska 30).

Kurlandja.

- Lipawa—Witold Grabowski (ul. Ławrentjewska).
Ryga—baron Gustaw Manteuffel (Rotterstr. 8).

Galicja.

- Kraków — 1) Bohdan Dyakowski (ul. Jana Kochanow-
skiego 19), 2) Dr. Ludomir Sawicki (ul. Kar-
melicka 23). 3) Feliks Kopera, Dyrektor Muzeum
Narodowego.

Ks. Poznańskie.

Poznań — Dr. Franciszek Chłapowski.

Kórnik — Dr. Zygmunt Celichowski.

Sprawa własnego Gmachu.

Podniesiona przed paru laty na jednym z zebrzań miesięcznych przez prof. Zygmunta Wolskiego sprawa stałego gromadzenia drobnych groszowych ofiar na wzniesienie z czasem w Warszawie własnego domu Towarzystwa Krajoznawczego w roku sprawozdawczym kilkakrotnie była poruszona i naprzód posuwana. Z ofiar groszowych ubierano z końcem roku sprawozdawczego 604 rb. 84 k. — kwota jak na metodę „groszową“ może i pokaźna, lecz zbyt drobna by budować można było na niej widoki prędkiego przeniesienia się Towarzystwa do domu własnego. Postanowiono więc uczynić nowy krok naprzód. Krokiem tym było rozesłanie w połowie grudnia do wszystkich członków Tow. Krajoznawczego, zapisanych na liście Warszawskiej, następującej odezwy:

W. P.

Pomyślny rozwój Polskiego T-wa Krajoznawczego po 6 latach wyteżonej pracy licznego grona pracowników na zaniedbanej niwie Krajoznawstwa Ojczystego doprowadził instytucję tę do stanu, w którym dalszy rozwój w dzisiejszych ramach już się nie mieści.

Księgozbiór Towarzystwa, oraz jego zbiory krajoznawcze urosły do takich rozmiarów, że w obecnym lokalu (Aleje Jerozolimskie 29) nie tylko do użytku szerszego ogółu lecz i dla własnych członków udostępnione być nie mogą.

Czynności licznych Komisji i Sekcji Towarzystwa z powodu ciasnoty lokalu narażone są na liczne utrudnienia i niedogodności.

Urządzanie zaś stałych wystaw Krajoznawczych, dających, jak to doświadczenie wystawy „Zdobnictwa

ludowego“ i „Krajobrazu polskiego“ wykazały, wiele pożytku naukowego dla zwiedzającego ogółu — dla Towarzystwa zaś — znaczne dochody, w obecnych warunkach jest wprost wykluczone.

Przyjmując to wszystko pod uwagę, przyjść trzeba do wniosku, że najważniejszym w chwili obecnej do spełnienia zadaniem, jakże Towarzystwo Krajoznawcze podjąć winno, jest nabycie własnej siedziby.

Pod względem liczebności członków, Towarzystwo nasze zajmuje jedno z pierwszych miejsc w kraju. Pomyślnie więc rozwiązanie zadania tego siłami i środkami zbiorowemi nie może nastęrczać nieprzewyciężonych trudności. To też Zarząd, zachęcony przez uchwałę zebrania z dnia 2 października, postanowił podjąć szereg zabiegów ku pozyskaniu niezbędnych na cel ten funduszków i poddać szczegółowemu rozważeniu kwestje: gdzie, kiedy i w jakich rozmiarach stanąć winna własna siedziba Towarzystwa pod nazwą „Dom Krajoznawczy“ w Warszawie.

Zawiadamiając WP. o naszym zamierzeniu, zapraszamy Go (Ją) do czynnego z nami współdziałania.

W ciągu najbliższych miesięcy odbędzie się Zebranie Ogólne Członków Towarzystwa naszego — w celu szczegółowego omówienia obchodzącej nas sprawy; na Zebraniu tem Zarząd między innymi zda sprawę ze swoich dotychczasowych w tym kierunku zabiegów, oraz z zadeklarowanej mu przez Członków Towarzystwa pomocy.

Wykonywając wreszcie uchwałę Zebrania z dnia 2 października, mamy zaszczyt odwołać się do osobistej ofiarności Pańskiej na nasz „Dom Krajoznawczy“ w Warszawie i o złożenie na cel ten dowolnego daru gwiazdkowego.

W przekonaniu, że nikt z Członków Towarzystwa naszego nie zechce pozostać obojętnym dla tak doniosłej dla Krajoznawstwa Polskiego sprawy, by według możliwości swej nie wesprzeć zamierzonego dzieła, prosimy uprzejmie o nadesłanie do Kancelarji Towarzystwa na załączonej karcie swej deklaracji przed upływem bieżącego miesiąca.

Niech w „Domu Naszym“ niczyjej nie zabraknie cegły.

Zarząd Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego.

Na skutek odezwy tej nadesłano 88 deklaracji, zapowiadających ofiarę w ogólnej sumie 595 rb. 25*)

Ponieważ jednak nowe deklaracje i ofiary napływają w dalszym ciągu — jest nadzieja, że fundusz budowy Domu Krajoznawczego w Warszawie z tego źródła zasilany będzie i w roku przyszłym.

Komisja Popularyzacji Krajoznawstwa.

---

a) Referaty.

Do bezpośredniego prowadzenia konferencji powołany został p. S. Staniszewski. Sekretarzem była panna I. Milewska.

Konferencje odbywały się w godzinach popołudniowych w niedziele. W ciągu roku sprawozdawczego wygłosili referaty: W. Niedziałkowski „Nasze drzewa i krzewy“, S. Kudelska „Dzieje Podola przed utworzeniem województwa podolskiego“, L. Kawczyńska — „Nieco o zwyczajach ludowych na Podolu“, H. Słomka „O Rawie“, I. Szeronos „O Kielcach“, J. Pankiewicz „Nasze Gady“, J. Pankiewicz „Skrzeki krajowe“, Z. Gogolewski „O bakterjach“, J. Kołodziejczyk „O Świtezi“, S. Kudelska „Wycieczka w okolice Warszawy“, T. Kozłowski „Zamki w Miechowskim“, J. Pankiewicz „Krocionogi okolic Warszawy“, „Skąposzczety Krajowe“, S. Staniszewski „Budowa geologiczna wydm krajowych“.

Na konferencjach pokazywane były tablice rysowane przez J. Pankiewicza, oraz okazy tyczące się danego tematu.

---

*) Lista ofiarodawców drukowana była w pierwszych N°N° „Ziemi“ r. 1913.

b) Obrazki.

„Obrazki Krajoznawcze“ w roku sprawozdawczym urządzone były 7 razy, prowadzili: dział krajoznawczy Al. Janowski, przyrodniczy — S. Lewandowska i beletrystyczny — E. Dąbrowska.

Pokazywano: Ujście Wisły, widoki Gdańska, morze, ryby i rośliny morskie — K. Kulwieć. „Zochna w krainie śnieżek“ — J. Kulwieciowa. Kopalnie wielickie — S. Lewandowska. „O Krasnoludkach“ — J. Kulwieciowa. Kraków — Al. Janowski. Krakowiaki — śpiew p. Janowskiej, muzyka p. Czerwińskiej. Zagłębie Dąbrowskie — S. Lewandowska. „Żołnierz ołowiany“ — E. Dąbrowska. O Kurpiach. Widoki puszczy Myszynieckiej — A. Chętnik. „Życie w lesie“ — E. Dąbrowska. O Warszawie — S. Thugutt. „Śpioszek“ — A. Kujawska. Najstarsze miasta w Polsce — p. Al. Janowski. „Czyścioszek“ — A. Kujawska.

Obrazki te zgromadziły ogółem 280 słuchaczy, średnia frekwencja więc waha się między 20—64 dziećmi.

Na I-sze półrocze 1913 r. projektowano 4 obrazki. 23/2, 9/3, 6/4 i 20/4.

Powstał również projekt urządzenia na wiosnę dla starszych dzieci kilku krótkich wycieczek pozamiejskich, w celu zwrócenia oczu dziatwy na budzącą się przyrodę,

Jako upominek, postanowiono na każdym „Obrazku“ wręczać dziatwie pocztówkę krajoznawczą; obecni więc na wszystkich obrazkach zbiorą tym sposobem całą serję pocztówek „Krajobrazu Polskiego“.

Organizacją „Obrazków Krajoznawczych“ zajmował się — W. Dąbrowski.

WPŁYWY i WYDATKI w 1912 r.

PRZYCHÓD.

Pozostałość z 1911 r.	Rb.	664.39
Wpisowe członków	Rb.	573.—
Składki za 1912 r.		4998.50
Składki zaległe	"	386.30
Składki na 1913 r.	"	232.75
		<u>6190.55</u>
Dziesięcina Oddz. prowinc.	Rb.	528.38
Sprzed. wydawn. własnych		2618.43
" " komisow.	"	1305.34
" " żetonów Tow.	"	253.—
Wpływy z wycieczek	"	642.71
Wypożycz. przezroczy	"	676.69
Konferencje	"	46.56
Wystawa Krajobraz Polski	"	2242.45
Komisja Dochodów Niestal.	"	141.28
Ofiary i drobne wpływy	"	116.04
Zebrania miesięczne	"	110.26
Komisja Fotograficzna	"	120.17
Kom. Fiz. (wpł. na bad. nauk.)	"	445.01
Przezr. (zwrot koszt. za zbite)	"	75.50
Kancelarja	"	56.98
Inwentarz Muzeum	"	7.—
Roczn. za 1911 r. (za sprzed.)	"	311.79
Bibliot. (za sprzed. dublety)	"	61.57
Komisja Starej Warszawy	"	50.08
Rach. procentów	"	32.77
		<u>9842.01</u>
Fundusz wycieczkowy	"	15.—
Wydawn. dzieł Nałkowskiego	"	706.50
Fundusz budowy wł. domu	"	743.71
Ofiary na wydawn. Przew. po Kamieńcu	"	280.—
Różne	"	23.—
Fund. im. hr. M. Tyszkiewicza	"	12.—
Bank Handlowy—podniesio- no z R-ku przekaz. Tow.	"	4627.72
Bank Handlowy—podniesio- no z R-ku Fund. Nałkowsk.	"	1011.90
		<u>7419.83</u>
	Razem Rb.	24116.78

ROZCHÓD.

Wynajem i utrzymanie lokalu	Rb.	2218.28	
Pensje pracowników	”	1215.—	
Wydatki Kancelaryjne	”	884.97	
Inkaso	”	121.—	
Oddz. prowincjonalne	”	21.27	
Delegacje do Oddz. prowinc.	”	91.72	
Wydawnictwa własne	”	1822.75	
Wydawnictwa komisowe	”	1168.40	
Żetony Tow.	”	258.84	
Wycieczki	”	26.60	
Wypożyczalnia przezroczy	”	41.54	
Przezrocza	”	230.99	
Wystawa Krajobraz Polski	”	50.10	
Komisja dochod. niestałych	”	2.09	
Zebrania miesięczne	”	325.70	
Inwentarz Tow.	”	234.50	
Inwentarz Biblioteki	”	318.61	
Muzeum — inwentarz	”	219.85	
” pensja kustosz. i dr. wyd.	”	608.23	
Komisja Fotograficzna	”	327.85	
” Fizjograficzna	”	1833.46	
Zapomogi	”	200.—	
” dla niez. młodz. na wyc.	”	100.—	
Druk Rocznika 1911 r.	”	936.45	
Rach. Rocznika za 1912 r.	”	10.—	
Kupno nowej latarni	”	140.—	
Rach. skład. człon.	”	7.50	
Komisja Mił. Star. Warszawy	”	16.20	
Konkurs	”	100.—	Rb. 13532.01
Fundusz wycieczek	Rb.	81.46	
Wyd. Dzieł Nałkowskiego	”	799.35	
„Ziemia“	”	1825.—	
Różne wydatki	”	262.45	
Fund. bud. (kup. list zastaw.)	”	90.05	
Bank handl. wn. na Rk. prz. T.	”	4894.—	
” ” ” ” fund. Nałk.	”	1374.18	” 9326.49
			Rb. 22858.50
Przychód	Rb.	24116.78	
Rozchód	Rb.	22858.50	
Saldo kasy	Rb.	1258.28	

r. 1912. Bilans

STAN CZYNNY.

do R-ku Dłużników		
należności Oddziałów:		
za dziesięć z 1911 r.	15 77	
za rocznik z 1911 r.	151 66	
za 300 biletów członk.	3 30	
za 62 żetony	62 —	232 73
do R-ku zaległ. składek członk.		
składki zaległe za 1912 r.		443 50
do R-ku Ruchomości		
wartość w dn. 31/XII		842 49
do R-ku Biblioteki		
wartość w dn. 31/XII		1761 81
do R-ku Banku Handl. w Warsz.		
saldo funduszu im. Nałkowskiego w dn. 31/XII	2083 55	
saldo R-ku Przekaz. Tow.	470 24	2553 79
do R-ku Inwent. Muz.		
wartość zbiorów w dniu 31/XII		10897 73
do R-ku Schroniska na Łysog.		
wartość ruchomości schroniska w dniu 31/XII		158 61
do R-ku „Ziemi“		
pożyczka		2705 49
do R-ku List. Zast.		
4 listy zastawne		382 07
do R-ku Rocznika z 1911 r.		
pozostałość 700 egz. po 10 kop.		70 —
do przeniesienia	— —	20048 22

Zamknięcia

STAN BIERNY.

u R-ku Wierzycieli

należność za wydawn. Tow.	375 40	
„ „ „ Komis.	20003 46	
„ „ niezapl. rachunki:		
firmie M. Ostaszewskiej	144 14	
„ Szalay'a	347 18	
księg. Gebethn. i Wolffa	163 76	
pracowni przezroczy Cieślińskiego w Krakowie	25 —	
za elektryczność w Grudniu	18 97	21077 91

u R-ku Fund. wyd. Nałkowskiego

saldo na R-ku Banku Handlow. w dniu 31/XII		2083 55
---	--	---------

u R-ku Fund. Bud. własn. domu

w listach zastawnych	382 07	
w gotówce	818 02	1200 09

u R-ku Albumu Zdobnictwa
pozostałość w dn. 31/XII . . . . .

251 62

u R-ku Skład. na 1913 r.
wpłacono na 1913 r. . . . .

232 75

u R-ku fund. im. hr. M. Tyszkiewicza
pozostałość w dn. 31/XII . . . . .

12 —

u R-ku Fund. Tow.
fundusz w dn. 31/XII . . . . .

23652 04

do przeniesienia

48509 96

STAN CZYNNY.

z przeniesienia		20048 22
do R-ku Rocznika z 1912 r.		
za pracę przygotowawczą do rocznika		10
do R-ku Wydawn. T-wa		
wart. wydawn. na składzie T-wa	7912 —	
” ” ” ” u dłużn.	1222 10	9134 10
do R-ku nowych latarni		
wart. nowej latarni w dn. 31/XII		140 —
do R-ku Wydawn. komis.		
wart. wydawn. na składzie Tow.	17525 32	
” ” ” ” u dłużn.	546 29	18071 61
do R-ku Kasy		
pozostał. gotówki w kasie w dn. 31/XII		1258 28
		48662 21

STAN BIERNY.

z przeniesienia

48509 96

u R-ku Kapitału rezerw.

kapitał rezerwowy w dniu 1/I

r. 1912 . . . . . 100 —

dopisano zysk w dn. 31/XII . . . . .

52 25

152 25

48662 21

Protokół Komisji Rewizyjnej.

Niżej podpisani członkowie Komisji Rewizyjnej, sprawdziwszy w lokalu Polskiego T-wa Krajoznawczego w d. 2 i 9 lutego r. b. przedstawione im: bilans za 1912 r., rachunki, kwity i inne dowody, stwierdzili zgodność tychże z księgami buchalteryjnymi, prowadzonymi prawidłowo.

Wobec powyższego, Komisja rewizyjna wnosi, ażeby Ogólne Zebranie członków Tow. Krajoznawczego bilans za 1912 r. zatwierdziło i pokwitowało Zarząd z poczynionych wydatków.

Wobec zaś bardzo znacznego rozrośtu działalności Towarzystwa w różnych jego wydziałach, co z uznaniem stwierdzić należy, Komisja Rewizyjna proponuje przyszłemu Zarządowi zaprowadzenie bardziej ścisłego ześrodkowania w buchalterji centralnej kontroli nad poszczególnymi wydziałami według ogólnie przyjętych zasad buchalteryjnych.

Warszawa, d. 19 lutego 1913 r.

Konrad Olchowicz
Paweł Sosnowski
T. Żera.

Projekt budżetu

na 1913 r.

WPŁYWY.

Wpisowe	Rb. 500.00
Składki członkowskie za 1913 r.	„ 6500.00
„ „ zaległe z 1912 r.	„ 350.00
Należność u Oddziałów — Dziesięcina	„ 600.00
„ „ z lat dawnych	„ 230.00
„ „ za rocznik 1912 r.	„ 400.00
Na badania naukowe od Oddziałów	„ 300.00
Sprzedaż wydawnictw własnych . . . . .)	„ 3.000.00
„ „ komisowych . . . . .)	„
z wycieczek	„ 600.00
z wypożyczalni przezroczy	„ 700.00
Wpływy nadzwyczajne i ofiary	„ 2.520.00
	<hr/>
	Razem Rb. 15.700.00

WYDATKI.

Badania naukowe	Rb. 2000.00
Wydawnictwa własne	„ 2500.00
„ „Ziemia“	„ 1500.00
„ „Rocznik 1912 r.	„ 800.00
Zapomogi na studia	„ 200.00
Biblioteka	„ 400.00
Muzeum	„ 200.00
Zbiory i delegacje fotograficzne	„ 500.00
Nowe przezrocza i latarnie	„ 500.00
Zebrania miesięczne	„ 200.00
Zapomogi wycieczkowe	„ 100.00
Delegacje	„ 300.00
Utrzymanie lokalu	„ 2800.00

---

do przeniesienia Rb. 12000.00

	z przeniesienia Rb. 12000.00
Pensja pracowników	» 2250.00
Wydatki kancelaryjne	» 800.00
Inwentarz	» 200.00
Kapitał rezerwowy	» 150.00
Nieprzewidziane	» 100.00
Nabycie gruntu na schronisko	» 200.00

Razem Rb. 15700.00

Oddział Miechowski

II

Oddziały Prowincjonalne.

Sprawozdanie kasowe

UWAGA. W poprzednich rocznikach porządek Sprawozdań Oddziałów był alfabetyczny, wobec jednak zbyt późnego nadsyłania sprawozdań, a stąd opóźniania rocznika, obecny układ jest chronologiczny, w porządku nadsyłania materiału.

Oddział Miechowski.

Miechów (Kiel.)

Członków było 28, przybyło 18, ubyło 2, pozostało 44.

Zebrania. Oddział odbył zebrań ogólnych 2, miesięcznych 8, posiedzeń Zarządu 11. Ogółem w zebraniach wzięło udział 130 osób. Wygłoszono referaty: S. Czarnowski „O dziennikarstwie polskiem“, N. Normark „Ocean“, J. Malewski „Słońce“, „O elektryczności“, S. Fijałkowski „Podróż Nansena“, W. Jaskłowski „Bożogrobcy“, Bielicki „Z biegiem Wisły“, słuchaczy było od 20 — 160, ogółem wysłuchało referatów 710 osób. Sekcję odczytową prow. p. J. Malewski.

Biblioteka. Przybyło 2 mapy i 2 dzieła.

Muzeum. Przybyło 222 okazy, obecnie jest ich 693

Wycieczki: Klasztor i podziemia bazyliki Miechowskiej, Racławice, Kopalnie Olkuskie, elektrownia, przewodnikami byli pp. Fijałkowski, Ziółkowski, wzięło udział w wycieczkach osób 47, Przewodn. Kom. był p. S. Fijałkowski.

Komisja popularyzacji Krajoznawstwa liczyła 30 uczestników, pracowała pod zarządem S. Nowaka, dzieliła się na podsekcje: przyrodniczą i etnograficzną, odbyła Zebrania 4 z udziałem 60 osób. Założono stację pluwiometryczną. Gromadzono okazy przyrodnicze do Muzeum.

Zarząd. Przewodniczący W. Jaskłowski, wice-przewodniczący J. Malewski, sekretarz Dr. J. Biały, skarbnik J. Białowa, Kustosz A. Ziółkowski. *Komisja rewizyjna* N. Normark, F. Przedpełski, H. Zaporski.

Sprawozdanie kasowe.

WPŁYWY.

Pozostałość z r. poprzedniego	Rb. 40.75
Wpisowe nowych członków	„ 18.00
Składki za rok sprawozdawczy	„ 55.75
„ zaległe	„ 9.00

do przeniesienia Rb. 123.50

	z przeniesienia Rb. 123.50
Składki na rok następny	6.00
Zysk ze sprzedaży wydawnictw	4.70
	<u>Razem Rb. 134.20</u>

WYDATKI.

Wydatki kancelaryjne	Rb. 8.21
10% Centrali	6.07
Koszty urządzenia odczytów	12.07
Pokrycie deficytu „Ziemi“	20.00
Na zbiory muzealne	15.00
Wydatki drobne	2.63
Saldo na rok następny	70.22
	<u>Razem Rb. 134.20</u>

Lista Członków.

B araniecki Tomasz	Marjewski Antoni
Białowa Janina	Marjewski Edward
Biały Jan	Masłowski Józef
C hodkowski Adam	Miedzybłocki Bolesław
D otkiewicz Ignacy	M awroczyński Adam
E jzerman Stanisław	Normark Napoleon
F ijałkowski Stanisław	O górkiewicz Stefan
Frankiewicz Bohdan	P ředpeński Franciszek
H umnicka Anna	Puchalski Jan
J askłowska Lili	S kłódowski Zdzisław
Jaskłowski Wacław	Słomiński Stanisław
Jesionowski Czesław	Szybowski Marjan
Jędrzejowski Zenon	W ieczorkowski Antoni
K orczak Józef	Wilczyński Franciszek
Kowalski Antoni	Wiśnicki Tomasz
Kowalski Feliks	Wyczałkowski Jan
Kotowski Antoni	Z aporski Antoni
Kozerański Wacław	Zaporski Henryk
L ejman Stefan	Zagrodzki Stanisław
Ł ukasiewicz Edmund	Zdanowski Antoni
M alewska Zofja	Ziołkowski Alfred
Malewski Józef	Ż ochowski Józef

Oddział Kielecki.

Kielce. Dr. M. Zawadzki.

Członków było 107, przybyło 15, ubyło 18, pozostało 104.

Zebrania: ogólnych 5, miesięcznych 9.

Badania naukowe: wniesiono 20 r. dla Kom. Fizjograficznej.

Odczyty: M. Koczanowicz „Kołataj“, W. Huet „O stylach w budownictwie“, ks. F. Sonik „Arjanie w Polsce“, R. Kinastowski „J. I. Kraszewski“. Wyслуchało odczytów 610 osób.

Biblioteka. Przybyło numerów 64.

Muzeum. Przybyło numerów 236 (numizmatów 111, okazów geologicznych 60). Zwiedziło muzeum 874 osoby. Kustosz T. Włoszek.

Dary lub depozyty do Muzeum złożyli pp. Bacówna, Bisier, Bocheński, Fryczowa, Grzegorzewska, Halik, Hohendorf, Jaroński, Kalinka, Kalinowski, Kasa Mianowskiego, Kirchner, Kłodawski, Koczanowicz, Kopczyński, Kesterski, Kozłowski, Konsystorz Kielecki, Kosieradzka, Kujawski, Lewandowski, Lenartowicz, Łuszczkiewicz, Markowski, Milicer, Niesiołowski, Oddział Łódzki, Osiecki, Ostrzeniecki, Piasecki, Pollini, Prokopowicz, Sanecki, Sienkiewicz, Strzębalski, Sulimierski, Staniszewski, Szczepański, Taylor, Tomicki, Trojanowski, Tyrakowska, Wawrzeńczycki, Witkowski, Wojciechowski, Włoszek, Wagner, Wilczek, Wroński, Zgliczyński, Zipser, Żołątkowski.

Wycieczki: do Chęcina, Pińczowa, Łysogór, Ojcowy, Trzech źródeł, Rogowa i N. Korczyzna, Miedzianogóry, Mąchocic, góry „Telegraf“. Osób uczestniczyło 172, przewodnikami byli pp. Hohendorf, Janiszowski, Padechowicz, Strzębalski i Włoszek.

Przyjmowano wycieczki z Łodzi, Warszawy i Ursynowa, ogółem 98 os.

Zarząd Oddziału.

Przewodniczący Dr. M. Zawadzki, v. przewodniczący M. Koczanowicz, sekretarz W. Sienkiewicz, skarbnik W. Kirchner, Kustosz T. Włoszek, Członek Zarządu Z. Ślaski.

Komisja Rewizyjna: E. Markowska, Z. Niesiołowski, J. Żołątkowski.

Uwagi Ogólne.

Sekcja Odczytowa urządziła obchody jubileuszowe Koftłataja i Kraszewskiego. Oprócz odczytów, były na nich produkcje muzyczne. Obchody miały duże powodzenie i dały dochód.

Obecny lokal Muzeum okazuje się zbyt szczupłym i Oddział musi się zająć wyszukaniem większego pomieszczenia. Absolutna pewność utrzymania bogatych zbiorów będzie dopiero w stałym własnym pomieszczeniu, ku czemu Oddział dążyć będzie usilnie.

Sprawozdanie kasowe.

WPLÝWY.

Pozostałość z roku poprzedniego	rb. 325.22
Wpisowe nowych członków	„ 13.—
Składki za rok sprawozdawczy	„ 291.—
Zysk (brutto) ze sprzedaży wydawnictw	„ 5.—
Wpływ (brutto) z wycieczek	„ 112.75
Dochód (brutto) z odczytów	„ 348.30
Dochody nadzwyczajne (ofiary, zapisy i t. p.) „	68.—
Procent od sum lokowanych w bankach	„ 11.95
Z puszki w muzeum	„ 72.20
	<hr/>
	Razem Rb. 1247.42.

WYDATKI.

Wynajem i utrzymanie lokalu	Rb. 289.—
Wydatki kancelaryjne (papier, marki, druki, schematy i t. p.	„ 30.13
	<hr/>
z przeniesienia Rb.	319.13

	do przeniesienia Rb.	319.13
Na wydawnictwa Centrali	„	54.56
Koszty urządzenia odczytów	„	208.45
„ wycieczek	„	108.06
Na zbiory muzealne	„	115.44
„ badania naukowe	„	20.—
Dziesięcina	„	38.45
Saldo na rok następny	„	383.33
	<hr/>	
	Razem Rb.	1247.42

Lista członków.

A mster Konstanty	Klime Ludwik
Andrzejowski Stanisław	Kłodawski Teodor
B eegier Józef	Knichowiecka Marja
Bojemski Aleksander	Knichowiecki Lucjan
C ichowski Roman	Kobyłecki Hipolit
Ciechoński Wacław	Koczanowicz Mieczysław
ks. kan. Czerkiewicz Bogumił	Kotowski Jan
D unin Józef	Dr. Kosieradzki Konrad
F rycz Kazimierz	Kozłowski Romuald
ks. kan. G awroński Ludwik	Kowalczewski Albin
Gaszyńska Felicja	ks. Krajewski Teodor
Grabkowski Roman	ks. Krzakowski Jan
Grzegorzewski Marjan	Kunicki M.
H alik Mieczysław	Kossuthówna Barbara
Halikowa Marja	Kossuthowa Aleksandra
Halik Wacław	Dr. L askowski Bronisław
Hempel Joachim	Lenartowicz Zdzisław
ks. Hübner Włodzimierz	ks. Lipiński Bruno
Hüet Władysław	ks. Ł apot Mikołaj
J anczewski Kazimierz	Łosakiewiczówna Irena
Janiczek Józef	J. E. ks. Bisk. Łosiński Aug.
Dr. Jankowski Piotr	ks. kan. M aciejski Lucjan
Dr. Jedlicki Łukasz	Majewski Tomasz
K alinowski Witold	Malinowski Jan
Kandaki Włodzimierz	Marberowa Felicja
Kawczyński Mieczysław	Markowska Eleonora
Kirchner Wincenty	Markowski Bolesław
ks. prał. Kluczyński Aleks.	Messing Julian

Milicer Józef
Możdżeńska Apolonja
Morawiecki Władysław
Michalko Franciszek
Małewski Mieczysław
Niesiołowski Zygmunt
Noyszewski Mieczysław
ks. kan. **Obuchowicz** Bronisł.
Ożarek Stanisław
Pachelski Stefan
Padechowicz Edmund
Papiewski Stefan
Piwowarski Rafał
Popiel Paweł
Płodolski Stanisław
Rachalewska Stanisława
Rachalewski Stanisław
Różycki Erazm
Rudnicka Celina
Rudnicki Ryszard
Rymkiewicz Zofja
Ryszkiewicz Józef
Saski Bronisław
Schultz August

Sienkiewiczowa Janina
Sienkiewicz **Włodzimierz**
Sielski Zygmunt
Skibiński Leon
Stachurski Stefan
Stankiewicz Józef
Szpakowski Stanisław
Strzębalski Władysław
Sobczyk Julian
ks. Sonik Franciszek
Ślaska Jadwiga
Ślaski Zygmunt
Tomaszewski Stefan
Tymiński Tadeusz
Ungrowa Michalina
Walchnowski Andrzej
Włoszek Tadeusz
Wodzinowski Feliks
Wojtaszek Michał
Dr. **Zawadzki** Mieczysław
Ks. Zamojski Wincenty
Zlasnowski Karol
Zawiszanka Zofja
Żołątkowski Józef

Oddział Jędrzejowski.

Jędrzejów (Kieleck.) Dr. F. Przytkowski. Członków 33.

Zebrańia: Odbyło się jedno, przy udziale 5 członków.

Biblioteka: przybyło 2 dzieła.

Muzeum: przybyło numerów 17.

Badania naukowe: Wydano 120 r. na stację meteorologiczną.

Stacja meteorologiczna posiada obecnie wszystkie przyrządy, wymagane przez instrukcję Warsz. Biura

Meteor. Dziennik spostrzeżeń prowadzony był codziennie, wyniki przesyłane do Centr. Stacji Meteor. Warszawskiej, a ogłaszane w Kurjerze Kieleckim.

Zarząd składa podziękę za poparcie prac Krajoznawczych dla pp. Ł. Nawarro, W. Ziemińskiego, Dr. T. Ochockiego, F. Glejzera, J. Zubrzyckiego.

Zarząd Oddziału.

Przew. F. Przyppkowski, V. Przew. F. Adamowicz, S. Pitass, Sekr. F. Wodzyński, Skarbn. A. Sucharkiewicz, Kust. S. Brusznicki.

Komisja Rewizyjna: Ks. J. Kociszewski, K. Gądzik.

Sprawozdanie kasowe.

WPŁYWY.

Składki za rok sprawozdawczy	Rb. 65.50
„ zaległe	„ 6.—
Zaciągnięta pożyczka	„ 70.80
	<hr/>
	Razem Rb. 142,30

WYDATKI.

Centrali „Ziemia“	Rb. 6.15
Na badania naukowe	„ 120.—
10% dla Zarządu Głównego	„ 6.55
Wydatki drobne na spłatę długu	„ 9.60
	<hr/>
	Razem Rb. 142 30

Lista Członków.

A damowicz Franciszek	Kabziński Feliks
B orkowski Piotr	Kasperkiewicz Karol
Brusznicki Stanisław	Ks. Kociszewski Józef
C hałoński Jan	Kosicki Julian
F ihel Piotr	L askowski Henryk
Frank Zygmunt	Linowska Janina
G ądzik Karol	M ackiewicz Jan
Górski Stanisław	Majewski Edmund
J eżewski Jan	Montwiłło Konstanty
K abzińska Emilja	N awarro Łukasz

Paszkowski Alfons
Dr. Pitass Stanisław
Piotrowski Władysław
Ks. Pluciński Józef
Dr. Przypkowski Feliks
Różycki Henryk
Rumprecht Wincenty

Sucharkiewicz Antoni
Świdorski Jan
Turno Gustaw
Wodzyński Feliks
Zembrzuski Bogdan
Zubrzycki Julian

Oddział Olkusi.

Olkusz (Kieleck.) T-wo Krajoznawcze. Członków było 27, przybyło 67, pozostaje 94.

Zebrania: odbyło się 7 przy udziale 481 osób. Zebrań zarządu — 11, wygłoszono referaty: A. Minkiewicz „Kraśiński“, „Sprawa włościańska w Polsce“, S. Opolska „Kraków“, J. Osmołowski „Tatry“ — wysłuchało referatów 254 osoby.

Badania naukowe. Wydano 20 rb. dla Komisji Fizjograficznej i na stację Pluviometryczną.

Odczyty urządzono 3. J. Chełmiński „Tajemnice morza“, Al. Janowski „Wycieczki po kraju“, „Nasze miasta“, wysłuchało odczytów 383 osoby. Zarz. Kom. Przew. Iwaszkiewicz, sk. Br. Jasiński, czł. S. Opolska, M. Skoczyński, M. Zub i S. Żarski.

Stacje pluwiometryczną założono w Olkuszu, prowadzono badania od 1 Maja do końca roku,

Wystawę obrazów M. Płonowskiej „Krajobraz Ukraini“ urządzono staraniem Oddziału.

Biblioteka. Przybyło dzieł 51, czasopism 27, map 3.

Wydawnictwa: „Ziemi“ prenumerowano 25 egz., sprowadzono wydawnictw na sumę 104 rb. 05 k.

Muzeum. Przybyło numerów 317, liczby zwiedzających nie kontrolowano. Zarząd Muzeum: Przewodn. Osmołowski, członek. Giedroyć, Grzybowski, J. Jarno, J. S. Jarno, Jasiński, I. Kowalski.

Komisję Fotograficzną stanowili: Przew. J. Osmołowska, Czł. Gadomski, Gurbiel, Osmołowski, Renner, Wojdacki, Wolniewicz, Wyzewski.

Wycieczek było 7, do Krakowa, Wieliczki, Pilicy, Smolenia, Ogrodzieńca, Zakopanego, Łaz, Ojcowa, Szklar, Pieskowej Skąty, Krzeszowic, Czernej, Klucz, Pazaruka, na Dębową Górę pod Bukownem, Wzięto udział w wyc. 178 os. Przewodnikami byli p.p. Krajewski, Osmołowski, Paderewski. Przyjmowano wycieczki z Warszawy, Zagłębia, Kielc, Ursynowa i Mirosławic, ogółem os. 103. Nabyto sienniki do lokalu, korzystało z noclegów osób 72. Zarząd Komisji stanowili: Przew. S. Paderewski, sekr. S. Opolska, skarbn. K. Krajewski, czł. Cissowski, S. Gadomski, A. Okrajni.

Zarząd składa podziękowanie za poparcie prac krajoznawczych dla p.p. Thugutta, ks. Zuba, J. Jarno, J. S. Jarno, Kramarczyka, A. Szlęzaka, K. Paszczyńskiego, S. Cissowskiego, M. Sumińskiego, W. Kipińskiego, R. Piechowicza.

Uwagi ogólne. Oddział uważa na pożądane zainteresować krajoznawstwem ludność wiejską i z tego powodu zamierza otworzyć filję w jednej z sąsiednich wsi. Z ogólnej ilości 637 os., które wysłuchały referatów i odczytów, 40 proc. stanowili robotnicy kopalniani.

Zarząd Oddziału.

Przew. A. Minkiewicz, sekr. J. Opalski, skarbn. St. Buchowiecki, Kust. J. Osmołowski, czł. S. Gadomski.

Komisja Rewizyjna. S. Cissowski, J. Jarno.

Sprawozdanie kasowe.

WPLÝWY:

Wpisowe nowych członków wpłynęło	Rb. 77.00
zaległe wpisowe	„ 5.00
Składki za rok sprawozdawczy wpłynęło	„ 196.26
„ zaległe	„ 54.25
„ na rok 1913 wpisowe	„ 2.00
„ „ „ „ składki	„ 6.00
Ze sprzedaży wydawn. otrzym. z Centrali	„ 14.45
Wpływ netto z wycieczek	„ 25.62

do przeniesienia Rb. 380,58

	z przeniesienia Rb. 380.58
Dochód brutto z odczytów	» 91.79
Dochody nadzwyczajne (ofiary, zapisy i t. p.) »	47.70
Za prenumeratę „Ziemi“ wpłynęło	» 82.50
Zaległej prenumeraty	» 22.50
	<hr/>
	Razem Rb. 625.07

WYDATKI:

Wynajem i utrzymanie lokalu	Rb. 75.00
Pensje pracowników (służący)	» 22.00
Wydatki kancelaryjne (papier, marki, druki itp.) »	38.50
Na wydawnictwa: za pocztówki „Centrali“	» 14.75
prenumerata „Ziemi“	» 126.00
2 roczniki „Ziemi“ w opr.	» 10.00
prenumerata pism do Oddz.	» 43.30
Koszty urządzenia odczytów	» 85.00
Na bibliotekę	» 5.20
Na bad. naukowe Cent. i kupiono deszczomierz »	20.00
Na del. w celach krajozn.	» 30.00
Ofiarowano na instytucje Prusa	» 5.00
Na ruchomości (netto)	» 60.57
Saldo na rok następny	» 89.05
	<hr/>
	Razem Rb. 625,07

Lista Członków.

B artkiewicz Julian	Grzybowski Jerzy
Buchowiecka Wienczysława	G urbiel Józef
Buchowiecki Stefan	Grzybowska Jadwiga
Budzyński Stanisław	Golański
C haberka Bolesław	Gurbiel Stefanja
Cebo Antoni	Golańska
Cissowska Zofja	Gołębiowski
Cissowski Stanisław	Gajkiewicz Antoni
Czekański Maurycy	G rujanka Marja
G adomska Jakóbina	H ees Zofja
Gadomski Stanisław	Halkiewicz
Giedroyc Stanisław	Herr
Grużewska Bronisława	I waszkievicz Ludwika

Iwaskiewicz Stanisław

Jarno Jan

Jarno Jan Stanisław

Jasiński Bolesław

Jabłoński Andrzej

Jedlikowski Witold

Kipiński Wincenty

Kowalski Ignacy

Krajewski Konrad

Krąkowski Mieczysław

Kubiczek Romuald

Kowalski Mieczysław

Kajda Piotr

Kulwiec Zygmunt

Kubik Hilary

Kiereż Maciej

Liberski Konstanty

Ks. Latała Jan

Leśniowski Paweł

Łapiński Franciszek

Minkiewicz Antoni

Minkiewicz Emilja

Maliszewski Władysław

Machnicki Aleksander

Mrozek Jan

Mrozowski Stanisław

Niepielski

Najmrocki Stanisław

Okrajniowa Zofja

Okrajni Antoni

Opalska Stefanja

Opalski Józef

Osmołowska Janina

Osmołowski Jan

Ostrowski Wacław

Olszewski Marjan

Paczek Bronisław

Paderewski Stanisław

Paszyński Kazimierz

Rydzewska Marja

Regulski Jan

Skarżyński Mieczysław

Schmidt Stefan

Szlązak Antoni

Sołtyk Władysław

Stypulska

Szymczyk Edward

Sokołowski Władysław

Schmidt Antoni

Tacikowska Regina

Tacikowski Kazimierz

Wasilkowski Czesław

Waśniewska Stanisława

Waśniewski Józef

Wyżewski Zbigniew

Wolniewicz

Wilczyński Józef

Wojdacki Stanisław

Wójcik Szymon

Wenzio Wojciech

Ziemski Mieczysław

Zarukiewicz Ludwik

Zarzycki

Zub Michał

Żurek Jan

Żukowska Jadwiga

Żukowski Władysław

Żarski Stefan

Oddział Łapski.

Łapy (Łomż.) E. Sokołowski.

Członków — 16.

Zebrania: Ogólnych 1, miesięcznych 12, udział osób 130, wygłoszono referaty: Krasiński, Kołłataj, Kraszewski, rok 1812, Kaszuby, Kresy Rzplitej, Ruś, Wołyń, Lasy Wołyńskie, Gdańsk, Katedra Warszawska, Prelegenci: A. Jachondowicz, H. Wiśniewska, A. Zwierzyński, C. Zwierzyński.

Badania naukowe. Wyznaczono Kom. Fizjogr. rb. 3.

Wycieczki: do Warszawy, Ostrołęki, Kudaku i Syczy, nad Narew, na Wołyń; wzięło udział w wycieczk. 39 osób.

Zarząd Oddziału.

Przew. E. Sokołowski, sekr. H. Wiśniewska, skarbn. J. Ratman.

WPLÝWY.

Pozostałość z roku poprzedniego	Rb. 2.00
Składki za rok sprawozdawczy	„ 48.00
Ze sprzed. wydaw, otrzym. z Centrali	„ —.25
	<hr/>
	Razem Rb. 50.25

WYDATKI.

Wynajem i utrzymanie lokalu	Rb. 40.75
Wydatki kancelaryjne (papier, marki, druki, schematy i t. p.)	„ 1.50
10% Zarząd Główn.	„ 4.80
Na badania naukowe	„ 3.00
Saldo na rok następný	„ —.20
	<hr/>
	Razem Rb. 50.25

Lista Członków.

Bieliński Mieczysław	Sokołowski Edward
Borkowska Wacława	Sapiński Ryszard
Dydykówna Zofja	Wiśniewski Leonard
Jachondowicz Albin	Wiśniewska Marja
Ks. Misiewicz Aleksander	Wiśniewska Helena
Przybyszewski Stanisław	Zegrzda Marja
Ratman Józef	Zwierzyńska Aleksandra
Roszkowski Paweł	Zwierzyński Antoni

Oddział Radomski.

Radom, ul. Lubelska 13 m. 5.

Członków było 60, przybyło 10, ubyło 2, pozost, 68.

Zebrań ogólnych było 2, uczestniczyło osób 47.

Posiedzeń Zarządu 3.

Odczyty. W. Umiński „Wśród lodów i nocy“ „Chiny i Chińczycy“. Świdorski „Alpy i wchodzenie na szczyty“. Osób było nie wiele.

Muzeum. Nabyto kilka listów Kościuszki za własne pieniądze Ks. Kustosza.

Uwagi ogólne: projektowano urządzenie Wystawy Starożytności w Radomiu, wydanie pocztówek ziemi Radomskiej, dobre chęci skończyły się na projektach. Na projektowane wycieczki nikt nie stawiał się do apelu, starzy tłumaczą się, że już się napodróżowali w życiu, młodzi tłumaczą się zajęciem i brakiem środków.

Zarząd Oddziału.

Prezes Dr. T. Rakowski, v. prez. K. Grabiński, sekr. Ks. J. Wiśniewski, skarbn. Ks. L. Sobierajski, *Komisja Rewizyjna:* M. Skotnicki, J. Wojdacki, M. Szafranski.

WPŁYWY.

Pozostałość z roku poprzedniego	Rb. 200.69
Wpisowe nowych członków	” 7.00
Składki za rok sprawozdawczy	” 149.55
” zaległe	” 17.75
” na rok następny	” 7.00
Zysk z wydawnictw otrzymanych z Centrali	” 8.79
Procent od sum lokowanych w bankach	” 5.30
	<hr/>
	Razem Rb. 396 08

WYDATKI

Wynajem i utrzymanie lokalu	Rb. 110.00
Wydatki kancelaryjne (papier, marki, druki, schematy i t. p.)	” 25.70
Koszty urządzenia odczytów	” 20.00
	<hr/>
	do przeniesienia Rb. 155.70

	z przemiesienia Rb.	155.70
Na zbiory muzealne	„	24.00
„ delegacje w celach krajoznawczych	„	10.00
„ ruchomości netto	„	40.00
Wydatki drobne	„	10.00
Saldo na rok następny	„	156.38
	Razem Rb.	396.08

Lista Członków.

Bielski Stefan	Kuczyński Józef
Borawska Sylwia	Kuźnicka Marja
Broel Plater Józef hr.	Krakowska Marja
Chmielewski Mieczysław	Kassa Poż. Oszcz. w Ilży
Chojko Adam dr.	Łagodziński Feliks
Cieszkowski Feliks	Marcinkowski Zenon
Cyrańska Marja	Martofel Bronisław
Czajkowska J.	Marz Kazimiera
Dembowski Piotr ks.	Rakowski Tadeusz dr.
Dębska Michalina	Rakowska Jadwiga
Fidler Henryk dr.	Rafalski
Gajl Marja	Papiewska Marja
Glogier Maciej	Pietraszewski Stanisław
Gliszczyński Józef	Silnicki Władysław
Grabiński Kazimierz	Ślomiński Zygmunt
Gruszczyński Wacław	Skibiński Aleksander
Gumowska Władysława	Sołtyk Stefan
Hryniewicz Jadwiga	Sobierajski Leon ks.
Hübner Zygmunt	Suchański Edward
Idzikowski Stanisław dr.	Starzomski Walenty ks.
Jarzyński Prosper	Staniszewski Karol
Jarzyńska Janina	Świdwińska Amelja
Jastrzębowski Szczesny	Święcicki Kazimierz
Jankowska Aleks.	Szafrański Marcelli
Kondratowicz Helena	Szafrańska Wanda
Kanigowski Tymoteusz	Smyjewski Witold
Kęszycki Jan	Skotnicki Maksymiljan
Keteranicz Janina	Świderski H.
Kellenz Kranz Stanisł. dr.	Temerson Adolf

Trzebiński Julian
Wędrychowski Tadeusz
Wereszczyński Kazimierz
Wickenhagen Karol
Wiśniewski Jan ks.

Wojdacki Józef
Woszczyński Zdzisław
Vorbrott Juliusz
Zabiełło Jan
Zajewski Zygmunt

Oddział Kaliski.

Kalisz, ul. Nowoogrodowa № 2, Konstanty Bzowski.

Członków było 65, przybyło 59, ubyło 2, pozostało 122.

Zebrań — 11, Ogólnych 1, miesięcznych 6, wzięto udział 131 osób.

Referaty: K. Becki „Wycieczka do Poznania”, do „Kruszwicy” i na „Gopło”, W. Ruszkowski „Muzeum ludoznawcze w Poznaniu”, S. Bzowski „Mapa gub. Kaliskiej”, K. Kolska „Bełcikowskiego: Pamiętnik nauczyciela”, J. Wodzińska „Wycieczka na jeziora Konińskie”, K. Bzowski „Wycieczka szkolna na Litwę”, J. Dąbrowski „Miejsca pamiątkowe w Ziemi Kaliskiej”, H. Miączynski „Z przeszłości i terażniejszości Wilna”.

Badania naukowe — wydano 47 rb. 50 k. Komisji Fizjograficznej.

Odczyty — J. Wodzińska „Nasze skarby”, K. Kulwiec „Ochrona osobliwości i zabytków przyrody” — słuch. 210 osób. Przew. Sekcji S. Bzowski, sekretarz H. Miączynski.

Biblioteka: przybyło numerów 15. Przew. J. Dąbrowski, sekret. K. Bzowski.

Muzeum: przybyło numerów 97, zwiedziło zbiory 803 osoby. Przew. M. Parczewska, sekr. M. Nieniewska.

Wycieczki — do Poznania, Łodzi, Nędzyszewa, Zawodzia, Gniezna, Kruszwicy, Inowrocławia, Torunia, Chełmiec, Miłostawia, Pleszewa, Bukowiny (na Śląsku), w Konińskie i Słupieckie. Przew. Sekcji W. Lesser, sekret. K. Becki.

Komisja Fotograficzna gromadziła zbiory fotogr. do Muzeum. Przew. W. Ruszkowski, sekr. W. Lesser,

MUZEUM KRAJONAWCZE W KALISZU.

Poparcie prac krajoznawczych okazali: I Towarz. Wzajemnego Kredytu, I Towarzystwo Oszczędnościowo-Pożyczkowe, Towarzystwo Kredytowe Miejskie, Dr. Dukalski ze Stawiszyna, Oddział Łódzki P. T. Kr. Członek Zarządu p. Kazimierz Becki wprowadził 22 nowych członków do Oddziału. Za życzliwe poparcie Zarząd składa serdeczne podziękowanie.

Zarząd Oddziału.

Prezesem był ś. p. Stanisław bar. Graeve, Vice-Prez. S. Bzowski, sekr. K. Bzowski, skarbn. M. Nieniewska, członek. K. Becki, J. Dąbrowski, W. Lesser, H. Międzyński, M. Parczewska, W. Ruszkowski.

Komisja Rewizyjna — E. Bohowiczowa, F. Bruśnicki, W. Piotrowska.

Sprawozdanie kasowe.

WPLÝWY.

Pozostałość z roku poprzedniego	Rb. 64.30
Wpisowe nowych członków	„ 59.00
Składki za rok sprawozdawczy	„ 267.75
„ zaległe	„ 18.00
„ na rok następny	„ 6.00
Zysk brutto ze sprzedaży wydawnictw . . .	„ 2.50
otrzymanych z Centrali	„ 147.50
otrzyman. od osób obcych i in. Oddziałów	„ 45.06
Wpływ brutto z wycieczek	„ 16.34
„ „ z odczytów	„ 50.30
Dochody nadzwyczajne (ofiary, zapisy i t.p.)	„ 173.84
Procent od sum lokowanych w bankach . .	„ 4.42
Zebrań dla Centrali na badania fizjograficzn.	„ 47.15
Z wejść do Muzeum i pogadań muzealn.	„ 79.43
Ze sprzedaży znaczków członkowskich . .	„ 11.00

Razem Rb. 992.59

WYDATKI.

Wynajem i utrzymanie lokalu wraz opalem	Rb. 259.55
Pensja woźnego	" 78.00
Wydatki kancelaryjne (papier, marki i t. p.)	" 18.42
Na wydawnictwa: „Ziemia“ i roznoszenie	" 140.01
„ osobom obcym i in. Oddziałom	" 47.16
Koszty urzędzenia odczytów	" 30.40
„ wycieczek	" 5.20
Na bibliotekę	" 59.77
„ zbiory muzealne	" 37.72
„ badania naukowe dla Kom. fizjograficz- nej — przekaz	" 47.15
„ fotografie	" 8.00
„ ruchomości (netto)	" 116.56
Wydatki drobne	" 8.02
Przekazano dodatkowo za roczniki 1911 r.	" 8.53
Kupno znaczków członkowskich	" 25.00
10% od 350.75 dla Centrali	" 35.00
Saldo na rok następny	" 68.00

Razem Rb. 992.59

Lista Członków.

Apoznańska Bronisława	Butkiewicz Stanisław
Bajkowski W.	Busz Henryk
Banaszkiewicz Antoni	Bzowski Konstanty
Bakowski Ignacy	Bzowska Łucja
Becka Jadwiga	Bzowski Stanisław
Becki Kazimierz	Bzowski Władysław
Białecki Michał	Bzowska Zofja
Billewicz Franciszek	Czyżewski Adam
Biluchowski Stefan	Daszkiewicz Helena
Ks. Bliziński Wacław	Dąbrowski Józef
Bogusz Piotr	Dąbrowska Marja
Bochowiczowa Emilja	Dr. Drecki Feliks
Bokówna Marja	Dzierzbicki Józef
Boretti Wincenty	Dziewulski Leon
Bruśnicki Feliks	Falkowski Wacław
Buksicki J. S.	Fligiel Jan
Bulewski Stanisław	

Fraenkel Natalja
Baron. Graeve Stanisława
Garczyński Witold
Gorczyński J.
Gross Henryk
Guderski Ignacy
Gutman Emil
Hilchenówna Janina
Holtz Markus
Hyżycki Aleksander
Jasiński Kazimierz
Ks. Jasiński Włodzimierz
Jensz Wanda
Karska Marja
Karwaciński Jan
Karwacińska Janina
Kindler Ludwik
Knychalski Feliks
Kokowska Ewa
Kolska Kazimiera
Kotarska Walentyna
Kobierzycki Michał
Kobierzycki Józef
Kozuchowski Telesfor
Krassowski Józef
Królikowski Adam
Dr. Krzymuski Feliks
Kryński Leon
Kubik Wiktor
Lech Tadeusz
Lenartowicz Józef
Leopold Józef
Lesser Władysław
Matawowski Feliks
Miączyński Hieronim
Miączyńska Jadwiga
Mańkowski Tadeusz
Michalski Jan
Młynarska Stefanja
Młynarski Wincenty

Motylewska Wanda
Mrozowski Roman
Mystkowska Julja
Mystkowski Kazimierz
Niedziałkowski Hieronim
Nieniewska Marja
Nestrypke Kazimierz
Orzeł Stanisław
Parczewski Alfons
Parczewska Melanja
Parymończyk W.
Parymończyk J.
Piasecki Tadeusz
Pietrzak Ksawery
Piotrowska Janina
Piotrowska Wanda
Podziemska Halina
Puławski Tadeusz
Radoński Feliks
Radwan Józef
Rędziejewska Zofja
Roezler Jan
Ruszkowski Feliks
Ruszkowska Karolina
Ruszkowski Wacław
Rymarkiewiczowa Felicja
Rymarkiewicz Kazimierz
Sander G.
Sarnecka Marja
Siemiątkowski Zygmunt
Sikorski Edmund
Scholtz Kazimierz
Skąpska Anna
Skąpska Janina
Sobolewski Bolesław
Sobolewski Czesław
Strzeszewski Stefan
Sulecińska Marja
Szarras M.

Szumski Teodor
Tarnowski Antoni
Tymieniecki Seweryn
Walewski Stefan
Wodzińska Jadwiga

Wróblewska Zofja
Zaleska Janina
Zieleniewska Zofja
Zucker Mieczysław
Żurowski Walenty

Oddział Lubelski.

Lublin, Niecała 14 m. 3

Członków: było 97, przybyło 27, ubyło 6, pozostało 118.

Zebrań ogólnych 3, miesięcznych 3, wzięło udział w zebraniach 114 os.

Badania naukowe: wydano 50 r. Komisji Fizjograficznej.

Odczyty: Przew. Sekc. E. Supronowicz, Członek. W. Cholewiński, W. Kunicki, J. Kunicka. Odczytów 3: S. Bojarska. „Prasłowiańska Jedlnia“, T. Ciświcki „Lublin i jego okolice“. Al. Janowski „Podole“. Wystąpiła odczytów os. 264.

Biblioteka: przybyło numerów 15.

Muzeum: Przew. F. Olszewska, sekr. Z. Bochyńska czł. Al. Jaworowski, H. Jaworski, L. Kinelowa, T. Sanner, R. Skawińska, S. Uziembło H. Wiercieński, S. Zajaczkowska, M. Zembruska. Przybyło do zbiorów 188 numerów, p. A. Rostworowski złożył do depozytu muzeum kolekcję 62 okazów ornitologicznych.

Wycieczki: Przew. S. Uziembło, V. przew. J. Kałwajć, sekr. R. Sroczyńska, czł.: W. Cholewiński, Z. Jabłoński, M. Kamińska, S. Samsonowicz, wycieczki do: Warszawy, Puław, Naęczowa, Zamościa, Zwierzyńca, Przegalin, Białowieży, po Lublinie. Osób było 199. Przew. byli pp. T. Ciświcki, W. Cholewiński, S. Uziembło, R. Zapasiewiczówna. — Przyjmowano wycieczkę z Warszawy osób 60.

Poparcie dla prac Oddziału okazał Bank Handlowy Warszawski.

Uwagi ogólne: Zarząd Oddziału wyteżył swe siły w kierunku stworzenia Muzeum, uzmysławiającego stan

i rozwój ziemi Lubelskiej pod względem historycznym, artystycznym, przemysłowym i handlowym. W tym celu zainicjowano połączenie zbiorów *Towarzystw Rolniczego, Hygienicznego i Krajozn.*, ustalając Komisję z 6 członk. (po 2 od każdego T-wa). Obecnie muzeum liczy około 1000 numerów. Komisja Fotograficzna została zwinięta. Zaprojektowana Komisja Popularyzacji Krajoznawstwa, dla której nabyto nawet latarnię projekcyjną, nie została zorganizowana.

Zarząd Oddziału.

Prezes S. Uziębło, sekr. J. Kunicka, skarbn. K. Markowicz, czł. Z. Bochyńska, W. Cholewiński, K. Grabowski, W. Kunicki, W. Olszewski. *Komisja Rewizyjna.* W. Czerwiński, A. Herlen, S. Samsonowicz.

Sprawozdanie kasowe.

WPLŹYWY.

Pozostałość z roku poprzedniego	Rb.	25.80
Wpisowe nowych członków	"	26.00
Składki za rok sprawozdawczy	"	265.75
" zaległe	"	29.25
" na rok następny	"	3,00
Zysk brutto z wydawn. otrzymany z Centrali	"	171.90
Wpływ brutto z wycieczek	"	373.76
Dochód brutto z odczytów	"	65.67
Dochody nadzwyczajne (ofiary, zapisy i t. p.).	"	50.00
Procent od sum lokowanych w bankach	"	22.74
Podniesione z kasy Przemysłowców	"	80.00
		<hr/>
	Razem Rb.	1113.87

WYDATKI.

Wynajem i utrzymanie lokalu	Rb.	100.45
Wydatki kancelaryjne (papier, marki, druki. schematy i t. p.)	"	28.10
Na wydawnictwa Centrali	"	196.12
Koszty urządzenia odczytów	"	92.65
" " wycieczek	"	364.24
		<hr/>
	do przeniesienia Rb.	781.56

	z przeniesienia Rb.	781.56
Na bibliotekę	„	22.67
„ zbiory muzealne	„	9.46
„ badania naukowe	„	50.00
„ delegacje w celach krajoznawczych	„	30.00
„ fotografie	„	7.10
„ ruchomości netto	„	118.30
Wydatki drobne	„	26.00
Saldo na rok następny	„	17.66
Dziesięcina Centrali za rok 1911	„	27.38
Procenty	„	22.74
	<hr/>	
	Razem Rb.	1.113.87

Lista Członków.

A mborska Janina	H incz Czesław
A rlitewicz Józef	I wański Jan
B arszakiewicz Wanda	J aniszewski Stanisław
B ernatowicz Antoni	J aniszewski Jan
B iernacki Mieczysław	J aczewski Kazimierz
B oguski Witold	J aczevska Rozalja
B rzeziński Stanisław	J abłoński Zygmunt
B udny Józefat	J ankowski Paweł
C hmielewski Gracjan	J aworowski Aleksander
C holewiński Witold	K ałwajć Jan
C hromiński Kazimierz	K amińska Matylda
C iświcki Tadeusz	K ienitz Marja
C zarniecka Helena	K iciński Jan
C zarnołuski Władysław	K inelowa Ludwika
C zerwiński Wacław	K ocowski Franciszek
D ąbrowski Franciszek	K owerski Jan
D embiński Michał	K owerski Stefan
D obrowski Wacław	K ościanowski Wacław
D ulęba Kazimierz	K owalczewski Ludwik
D ział Stanisław	K unicka Józefa
F liński Henryk	K unicki Władysław
G awdził Edward	K uczyński Alojzy
G iełżyński Witold	K unletterówna Stefanja
G rabowski Konstanty	L übek Sławomir
H erlen Antoni	L übek Romuald

Markowicz Kazimierz
Matecz Stanisław
Mankiewicz Edward
Mazurkiewicz Mieczysław
Mączka Jan
Męczyński Kazimierz
Michniewski Michał
Millerowa Zofja
Modrzewski Władysław
Moskalewska Jadwiga
Moskalewski Feliks
Muszkat Stanisław
Nowosielski Edward
Olszewska Felicja
Olszewski Włodzimierz
Ostromęcki Piotr
Papiewska Janina
Papiewska Marja
Piaszczyńska Zofja
Pleszczyński Stanisław
Płackiewicz Leon
Polkowska Zofja
Przegaliński Władysław
Przybylska Wanda
Puternicki Konrad
Radzikowska Stanisława
Radzikowski Stefan
Rayski Konstanty
Rackowski Franciszek
Radomski
Rejer Helena
Renardówna Marja
Rohland Helena
Rohland Paweł

Rościszewski Hipolit
Rostworowski Antoni
Rutkowski Feliks
Rzeczyński Edmund
Santer Tomasz
Schöneich Aleksander
Schotz August
Samsonowicz Stanisław
Sekutowicz Bolesław
Sitkowska Jadwiga
Skibińska Janina
Skarzyński Władysław
Skawińska Róża
Smelster Antoni
Sroczyńska Regina
Stecka Marja
Staniławski Władysław
Steński Ignacy
Supronowicz Edward
Szczerba Tadeusz
Swierczewski Kazimierz
Tomorowicz Kazimierz
Tuszyński Karol
Uziembło Stefan
Westfal Karol
Wiercieński Stanisław
Wiercieński Henryk
Wiśniewska Anna
Wiśniewski Henryk
Wolińska Stanisława
Zajczkowska Stanisława
Zapasiewiczówna Romana
Zembruska Marja
Zielińska Jadwiga

Oddział Łowicki.

Łowicz. Rynek

Członków było 76, przybyło 20, ubyło 26, pozostało 70.

Zebrań: ogólnych 1, miesięcznych 1, udział osób 23.
Referat wygłoszono jeden, S. Kwietniewski „Hiszpanja“.

Badania naukowe: wydano 5 rb. Komisji Fizjograficznej.

Pokaz owoców w 104 odmianach urządzono i brano udział w *Wystawach* w Staszowie, Pradze Czeskiej, Gostyninie i Warszawie.

Biblioteka: przybyło dzieł 10.

Muzeum. Zarząd: A. Chmielińska, J. Sokołowska, Przybyło do zbiorów 648 numerów. Zwiedziło zbiory parę tysięcy osób. Włóścianie chętnie zwiedzają Muzeum i znoszą dary, w ciągu roku sprawozdawczego napłynęło od nich 50 okazów. Złożyli też dary pp. S. Serkowski, Al. Janowski, E. Jankowski, Zaborscy, A. Franaszek, S. Gadomski, Mirecki, Kulerska, Adelstein, Antoniewiczówna, Sokołowska, Woźniakowa, Kołakowska, M. Chmielińska, Markiewicz, Tatarzyńska, Pstruszeńska, Danecki, Piątkowski, Nowakowski, Rybacki, Markowski i Towarzystwo Wzajemnego Kredytu.— Zarząd Muzeum prowadził badania statystyczne z pow. Łowickiego, gromadził znikający materiał etnograficzny, opracował plan Łowicza i mapę powiatu Łowickiego, zbiera materiał do wykreślenia mapy rozsiedlenia Księżaków.

Wycieczki: po Łowiczu, do Warszawy, Mirosławic, Liskowa, Łągoszewa. Osób 577, przew. byli: A. Chmielińska, A. Piątkowski, W. Tarczyński. Przyjmowano wycieczki z Warszawy, Oryszewa, Żyrardowa, Grodziska i Ks. Łowickiego osób 264.

Popularyzacja Krajoznawstwa prowadzona jest przez Zarząd Muzeum. Urządzono 3 pogadanki dla dzieci: Z. Górską „mieszkania zwierząt“, „O łądach“, „S. Szymanowska „O morzach“.

Zarząd Oddziału.

Prezes J. Chmieleński, v. prez. A. Chmielińska,
Ks. Kan. Niemira, sekr. W. Pstruszeński, Skarbn. S. Diehl.
Komisja Rewizyjna H. Balcer, K. Kiślański, K. Rybacki.

Sprawozdanie kasowe.

WPLYWY.

Pozostałość na 1 grudnia 1911 r.	Rb. 15.78
Wpisowe	” 20.—
Składki członków za 1911 r.	” 6.60
” ” za 1912 r.	” 200.75
” ” za 1913 r.	” 3.—
Ofiary dobrowolne	” 27.40
Z biblioteki	” 104.27
Z zebrań miesięcznych	” 5.86
Za prenumeratę „Ziemi“	” 104.05
Ze sprzedaży pocztówek	” 18.88
Ze sprzedaży wydawnictw	” 6.—
	<hr/>
Wpływy ogółem	Rb. 512.59

WYDATKI.

Na wynajem lokalu	Rb. 48.—
” pensję woźnego	” 120.—
” ” bibliotekarza	” 98.40
” prace fizjograficzne	” 5.00
” lampę projekcyjną, spirytusową	” 12.60
” szafę do biblioteki	” 20.—
” książki, oprawy i różne do biblioteki	” 37.15
” zebrania miesięczne	” 10.59
” prenumeratę „Ziemi“	” 103.35
” pocztówki	” 10.62
” wydawnictwa	” 6.48
” wyjazd delegata do Warszawy	” 2.50
” materiały plśmienne, marki poczt. i stempl.	” 7.64
” różne drobne wydatki	” 1.75
” opał i światło	” 24.36
Pozostałość	” 4.15
	<hr/>
Wydatki ogółem	Rb. 512.59

Budżet sekcji muzealnej na 1913 r.

Wpływy.	Pozostałość z 1912 r. . . . . Rb.	1.04
	Z ofiar, darów i t. p. . . . . „	345.—
	% od lokacji i wkładów . . . . . „	52.21
	Wpływy ogółem Rb.	398.25

Wydatki.	Na administrację (lokal, woźny, opał i światło) . . . . . Rb.	153.—
	Na zwiększenie zbiorów . . . . . „	170.—
	Na zwiększ. kapit. na bud. domu . . . . . „	75.25
	Wydatki ogółem Rb.	398.25

Lista Członków.

A ndrzejewski Bazyli	Janiszowski Wacław
B alcer Eugenia	Janczy Jan
Balcer Emil	K iślańska Iza
Balcer Franciszek	Kiślański Kazimierz
B arano w ski Aleksander	Kleindients Reinhold
Brzozowska Barbara	Ks. Prałat Karpiński
Burdziński Marjan	Karlsbad Szymon
Ks. Pastor Edmund Bursche	Kozłowska Helena
Berger Marcin	Kowalski Jan
Brzeski Franciszek	Klug E.
C hmielińska Aniela	Kozłowska Marja
Chmieliński Jan	Kukiełek Jakób
Chojnowski Walery	L askowska Zofja
Czołomiej Cecylja	M adalińska Grażyna
D iehl Stanisław	Madaliński Adam
Detkens Eugeniusz	Maciejko Karol
G ellens Józef	Moszyński hr. Jan
Gierasiewicz Juliusz	ks. kanonik Niemira Jan
Górska Wacława	O czykowska Marja
Górska Zofja	Oldakowski Władysław
Gołębiowski Leon	P acho Dominik
Gołędzinowski Saturnin	Piramowicz Witold
Grabski Władysław	Pstruszeński Wiktor
Gampf Józef	Pawłowski Aleksander
H iller Antoni	R ózycka Janina

Rozenblum Felicja
Rybacki Karol
Rubach Lucjan
Szymanowska Stanisława
Szymanowski Ludwik
Sanowski Bronisław
Sokołowska Julja
Schmidt Edmund
Starnowski Karol
Strąk Franciszek

Scheiding Mieczysław H.
Tarczyńska Jadwiga
Tarczyński Władysław
Trawińska Kamilla
Trawiński Franciszek
Trawińska Zofja
Wasilewski Jakób
Wekstein Anatol
Weisglas Felicja
Wilkoszewski Stanisław

Oddział Grójecki.

Grójec (Warsz.) H. Hołownia.

Członków było 65, przybyło 24, ubył 1, pozostało 88.

Zebrań ogólnych 1, miesięcznych 2.

Referaty. Dr. J. Czekanowski „Z wycieczki po Afryce Środkowej“, Dr. H. Bolcewicz „Piotr Skarga“,
Wysłuchało osób 130.

Badania naukowe. Przyznano 10 proc. od składek członkowskich.

Odczyty. Odył się jeden, mówił prof. Manfred Kriedl „Krasinski“, osób było 164.

Wycieczki do Warszawy, Warki, Czerska, Góry Kalwarii i cukrowni Czersk. Osób było 49, prowadził H. Hołownia.

Zarząd Oddziału.

Prezes S. Czekanowski, V.-Prezes — S. Ambrożewicz, sekr. H. Hołownia, skarbn. S. Orzeszkowski, czł. W. Kotarbiński.

Komisja Rewizyjna. J. Cierpisz i A. Wojdak.

Sprawozdanie kasowe.

WPŁYWY.

Pozostałość z roku poprzedniego	Rb. 32.12
Wpisowe nowych członków	„ 28.00
Składki za rok sprawozdawczy	„ 82.50
	<hr/>
	do przeniesienia Rb. 142.62

	z przeniesienia Rb.	142.62
Dochód brutto z zebrań	„	8.25
„ „ z odczytów	„	68,65
	Razem Rb.	219.52

WYDATKI.

Wydatki kancelaryjne (papier, marki druki itp.)	Rb.	17.87
Koszty urządzenia zebrań	„	12,23
„ „ odczytów	„	95.—
Na delegacje w celach krajoznawczych	„	5.—
Na ruchomości netto	„	17.—
Saldo na rok następny	„	72.42
	Razem Rb.	219.52

Lista Członków.

Ambrożewicz Stefan	Janowska Barbara
Ajewski Stanisław	Jełowicki Stanisław
Aleksandrowicz Katarzyna	Janasz Aleksander
Busz Zygmunt	Jaworowski Antoni
Bruszewski Kazimierz	Kosińska Aleksandra
Buhardt Halina	Kosiński Aleksander
Borzuchowski Wacław	Koźniewski Stefan
Bagniewski Dyonizy	Kotarbiński Wiktor
Bagniewska Emilja	Kozłowski Stefan
Białasiewicz Jan	Klimowicz Dawiakowski S.
Czekanowski dr. Jan	Kuropatwiński Aleksander
Czekanowska Marja	Kredoszyński Stanisław
Czekanowski Stanisław	Krysicki Jan
Cierpisz Józef	Kudzia Jan
Cierpiszówna Zofja	Klejn Jerzy
Czarkowska Marja	Kowalczyk Jan
Drewien Zdzisław	Każmierski Józef
Dobrowolski Jan	Korkosiński Mieczysław
Górczyński Walenty	Korkosińska Helena
Gniewiewski Bronisław	Lezańska Janina
Garczyński Wacław	Bigoszyński Łazucki Leon
Hołownia Henryk	Łobodowski Karol
Horodyńska Bolesława	Michniewski Tadeusz
Iwanicki Witold	Niekrasz Bolesław

Nowakowski Józef
Olszewska Jadwiga
Orzeszkowski Stanisław
Olbrychtówna Stefania
Orlewicz Antoni
Poinc Alfons
Pietkowski Bronisław
Piasecka Marja
Paprzycki Jan
Pękalski Aleksander
Preobrażeński
Rembowska Marja
Racięcka Halina
ks. Roguski Stefan
Staniszewski Marcei
Srzednicki Antoni
Szulc Emil
Sasyn Kazimierz
Sędzielska Zofja
Sokolnik Leon

Szmidt Jadwiga
Szczuka Józef
Sebota Wincenty
Szyszko Stanisław
Stankiewicz Kazimierz
Sydry Władysław
Sokołowski Wojciech
Sułkoński Stefan
Suska Zofja
Sokolewicz Hipolit
Staniszewski Roman
Wojdak Antoni
Wanke Salomea
Wanke Witold
ks. Wieczorek Tomasz
Wasiewicz Mieczysław
Winkler Stanisław
Wyleżyńska Stanisława
Winnicka Kamilla
Włodarski Włodzimierz

Oddział Piotrkowski.

Piotrków, Bykowska № 36.

Członków było 162, przybyło 35, ubyło 21, pozostało 176.

Zebrani: Zarządu 7, Ogólnych 1, miesięcznych 4, ogółem wzięło udział w zebraniach 321 osób.

Referaty H. Trzcńska „Zygmunt Krasiński“, M. R. Witanowski „J. I. Kraszewski jako krajoznawca, „Na Litwę“. Ks. S. Szabelski „Wyspa Rugja“.

Badania naukowe. Zorganizowano badania nad pierwotnem osadnictwem ziemi Piotrkowskiej, przygotowując odpowiednią mapę. Wydano Kwestjonarjusz do opisu miast i wsi powiatu piotrkowskiego. Założono stację meteorologiczną w Bełchatowie.

Odczytów było 4: Al. Janowski „Ziemia rodzinna“, I. Piątkowska „Lud Sieradzki“ M. R. Witanowski „Do-

brokliwa Królowa Jadwiga“, ten sam odczyt powtórzony był w Bełchatowie, gdzie wysłuchało go 532 os. Ogółem wysłuchało odczytu 1310 osób.

Wydawnictwa: rozpoczęto druk dużej monografii „Wielkopolskie miasto Koło“ przez M. R. Witanowskiego.

Biblioteka powiększyła się o 63 numery.

Muzeum powiększyło się o 513 numerów, zwiedziło je 200 osób, Kustosz: F. Stronczyński,

Wycieczki urządzono 4: do Gomolina, Koniecpola, Chrzastowa, Milejowa i Rozpry. oraz na Litwę (Grodno, Troki, Wilno, Kowno) prowadzili wycieczki K. Kononowicz i M. R. Witanowski, wzięło udział w wycieczkach osób 207. Przyjmowano wycieczki z Warszawy, Kaszub, Łodzi ogółem osób 96.

Komisja popularyzacji Krajoznawstwa Przew. M. Chełńska, sekr. J. Karczewski, czł. W. Dobrowolska, B. Dobrzelewska, H. Popowski, H. Psarski, J. Szretterówna, Ks. W. Wojciechowski, M. R. Witanowski, Ks. Szabelski.

Komisję Fotograficzną składają: przew. Dr. K. Rothert, M. Fabiszewski, Z. Majcherski, J. Szukalski, O. Wandelt.

Poparłi prace Krajoznawcze pp. M. Federowski, F. Stronczyński i Tow. Kred. Miejskie, za co Zarząd składa podziękowanie.

Uwagi ogólne. Oddział zatacza coraz szersze kręgi działalności. Zupełna bezpartyjność i wysoka tolerancja, panująca w Towarzystwie, jednoczą wszelkie warstwy społeczne. Odczyt, urządzony przez Oddział w Bełchatowie, zgromadził tłumy, o powtórzenie tego odczytu proszą Sulejów i Wolbórz. Mieszkańcy miasteczek i wsi, dokąd przybywają wycieczki, żywo interesują się objaśnieniami przewodników. Rzemieślnicy i włościanie zgłaszają się chętnie do Towarzystwa.

Zarząd Oddziału.

Prezes M. R. Witanowski, sekr. H. Jaroszewska, skarb. K. Kononowicz, gosp. K. Głowacka, kust. F. Stronczyński, Czł. J. Cholewicki, C. Jachimowski, W. Nowicki, J. Szretterówna, Ks. W. Wojciechowski. *Komisja Rewizyjna:* J. Bieńkowski, S. Rudzki, Ks. St. Szabelski.

Sprawozdanie kasowe.

WPLŹYWY.

Pozostałość z roku poprzedniego	Rb. 26.09
Wpisowe nowych członków	” 35.00
Składki za rok sprawozdawczy	” 275.00
” zaległe	” 86.00
” na rok następny	” 5.00
Zysk (brutto) ze sprzedaży wydawnictw:	
a) własnych	” 15.99
b) otrzymanych z Centrali	” 251.80
Wpływ (netto) z wycieczek	” 40.92
” (netto) z odczytów	” 38.24
Dochody nadzwyczajne (ofiary)	” 54.50
Za odnajęcie lokalu	” 90.50
	<hr/>
	Razem Rb. 919.04

WYDATKI.

Wynajem i utrzymanie lokalu	Rb. 327.00
Wydatki Kancelaryjne	” 30.00
Na wydawnictwa:	
Centrali	” 309.93
osobom obcym i innym oddziałom	” 15.00
Koszty urządzenia odczytów	” 18.00
” ” wycieczek	” 30.00
Na bibliotekę	” 20.00
” zbiory muzealne	” 35.65
” fotografie	” 15.00
” ruchomości (netto)	” 30.00
Dziesięcina dla Centrali	” 40.10
Saldo na rok następny	” 48.36
	<hr/>
	Razem Rb. 919.04

Lista Członków.

Ks. Adamczyk Stanisław	Bieńkowski Jan
Basiński Antoni	Bieńkowska Józefa
Białobrzeski Mieczysław	Biedrzycka Marja
Bauerówna Janina	Bieganowski Eugenjusz

- Birnbaum Edward
 Boglewska Marja
 Borowski Ludwik
 Byczkowski Marjan
 Byczyński Stanisław
 Budzyński Kazimierz
Chelińska Marja
 Chlebowska Aleksandra
 Cholewicki Jan
 Chwedkowski Jan
 Cedrowski Władysław
 ks. Cwilong Zenon
 Czermińska Zofja
 ks. Czerniawski Antoni
Dąbrowska Emilja
 Dąbrowski Józef
 Dobrowolska Wanda
 Dobrzański Mirosław
 Dobrzański Tadeusz
 Domańska Henryka
 Dudziński Florjan
 Dratwa Dominik
 Dyamentowski Alojzy
 Dyamentowska Eleonora
Fabiszewski Mieczysław
 Fajfrowa Franciszka
 Fajfer Marjan
 Fedorowski Michał
Gintowt Mieczysław
 Górczyński Teodor
 Głowacka Kazimiera
 Grabowski Franciszek
Hajdukiewiczówna Pomian W.
 Hellwigowa Bronisława
 Hryniewski Stanisław
Jachimowski Cezary
 Januszówna Emma
 Jaroszevska Halina
 Jasiński Stanisław
 Jemielewski Tytus
 Jędrzejewski Zygmunt
- Jeż Stefan
 Jurcewicz Witold
Kańska Eugienja
 Kamiński Roman
 Karbowski Józef
 Karbowski Ludwik
 Karczewski Józef
 Karczevska Zofja
 Kępiński Felicjan
 Kowalska Anna
 Koch Teofil
 Konarzewski Henryk
 Kononowicz Karol
 Klewicz Konstancya
 Knorrowska Marja
 Krajewski Onufry
 ks. Krajewski Adam
 Krajewski Wacław
 Krawczykowski Józef
 Kryński Aibin
 Kubiński Jan
 Kubik Konstanty
 Kubicka Helena
 Kubicki Witold
 Kwiecińska Jadwiga
 ks. Laus Bronisław
 Leszczyński Juliusz
 ks. Lipiński Eugenjusz
 Lipińska Janina
 Lipiński Wacław
 Lissowski Bronisław
 Ludwikiewiczowa Janina
Łabęcki Henryk
 Łopiński Bronisław
Majewski Stanisław
 Majcherski Zygmunt
 Malinowski Walenty
Marcinkiewicz Konstanty
Makowska Aleksandra
 Michniewiczowa Marja
 Missorek Teofil

Munkiewicz Józef
Munkiewiczowa Kamila
Munkiewiczówna Zofja
ks. Muznerowski Stanisław

Nestorowiczówna Jadwiga
Nestorowiczówna Helena
Niepokojczycka Mieczysława
Nowicki Feliks
Nowicka Helena
Nowicka Wacława
Olszewski Jan
Olszewski Jan
Ostrowski Marjan
Otocki Felicjan
Otto Władysław

Paskucki Leon
Piński Mieczysław
Piątkowska Ignacja
Pieniążek Stanisław
Piotrowska Czesława
Popowski Henryk
hr. Potocka Julja
hr. Potocki Henryk
Poleski Michał
Perkowska Czesława
Psarska Helena
Psarski Stanisław
Pytaszowa Stefanja
Prądyńska Marja

Rothert Karol
Rudzki Stanisław
Rutke Edmund
Ruszkowska Stefanja
Rymoszewski Eugenjusz

ks. Secomski Kazimierz
Sima Ryszard
Sobański Antoni
Soczek Ludwik
Sommer Tymoteusz

Sommerowa Amelja
hr. Skórzewska Tekla
Stankowski Franciszek
Stankowski Józef
Stolarski Bronisław
Stronczyński Feliks
Strzelecki Kazimierz
Strożecki Kazimierz
Strożecka Janina
Studnicki-Gizbert Wacław
Szmalc Antoni
Skierska Zofja
Skwara Stanisław
Szrótko Roman
Szalayowa Janina
Szuster Mikołaj
Szretterówna Jadwiga
Szrzednicki Stanisław
Szołowski Leopold
Szukalski Jan
Szydłowski Stefan
Szmidt Jan
Szwamberg Marja
Szkodziński Kazimierz
Szadkowska Zofja
Szafnicki Henryk
Szadkowski Kazimierz
ks. Szabelski Stanisław
Szulc Paweł

Trojanowski Sęfan
Trzcńska Helena

Ubysz Kazimierz

Wandelt Oskar
ks. Walczykowski Aleks.
Wilde Klemens
Witanowski-Rawita Michał
Witanowska-Rawita Janina
ks. Wojciechowski Winc.
Wollnij Zofja

Wzdulski Konstanty
Vogel Roman
Zan Tomasz
ks. Zagrzejewski Antoni

Zagrzejewski Józef
Zagrzejewski Kazimierz
ks. Zaremba Leon
Żmigrodzka Józefa

Oddział Chełmski.

Chełm (Lub.) Dr. Edward Łuczkowski.

Członków było 116, przybyło 10, ubyło 20, pozostało 106.

Zebrań: ogólne 1, miesięcznych 6.

Referaty: K. Załuska „Wstęp do botaniki”, E. Łuczkowski „Stan kultury wsi polskiej”, T. Lechmicki „Stan przemysłu w Król. Polsk.”, T. Kozerski „Parana”, P. Załewski „O Krasińskim”, F. Sachnicki „Polska i Litwa na przełomie wieków średnich”. Słuchaczów 234.

Badania naukowe. Przesłano Centrali dla Kom. Fizjogr. rb. 10.

Muzeum powiększyło się o 97 numerów, zwiedziło zbiory osób 40.

Wycieczki — przew. K. Załuska, do kamieniołomów w Spasie, osób 7.

Poparł prace krajoznawcze pp. M. Orsetti, H. Ziółkowski i Chełmski Wzajemny Kredyt, za co Zarząd składa podziękowanie.

Uwagi ogólne — zapał i zainteresowanie członków osłabło, szczególnie w opłacie składek, rok więc zamyka się deficytem kasowym. W wydatkach cały prawie fundusz Oddziału pochłania lokal, a tańszego znaleźć nie można. Wycieczki dla braku młodzieży nie udają się. Oddział w zacieśnionych ramach może nadal pracować dzięki poparciu miejscowej inteligencji. Na podkreślenie prac krajoznawczych zasługuje wielka mapa pow. Chełmskiego, wykonana przez p. H. Ziółkowskiego. Zarząd postawił sobie za zadanie doprowadzenie do równowagi budżetu i urządzenie odczytów miejscowymi siłami.

Zarząd Oddziału.

Prezes — dr. E. Łuczowski, V.-prezes A. Kusz,
sekr. A. Michalski, skarb. M. Wolff, bibliotek. M. Jenz,
czł. J. Papużyński, R. Wyczółkowski,

Komisja rewizyjna. J. Kusz, K. Miszewski, B. Piotrowski.

Sprawozdanie kasowe.

WPLYWY.

Pozostałość z roku poprzedniego	Rb. 45.62
Wpisowe nowych członków	„ 8.00
Składki za rok sprawozdawczy	„ 225.—
Zysk brutto ze sprzedaży wydawnictw	„ 7.75
Dochód brutto z odczytów	„ 6.35
Dochody nadzwyczajne (ofiary, zapisy i t.p.)	„ 21.—
Wpływ Sekcji Bibliotecznej	„ 47.—
„ za prenumeratę „Ziemi“	„ 28.—
Pożyczka	„ 42.—
	<hr/>
	Razem Rb. 430.72

WYDATKI.

Wynajem i utrzymanie lokalu	Rb. 239.62
Wydatki kancelaryjne (papier, marki, druki itp.)	„ 13.25
Na wydawnictwa:	
a) własne	„ 31.80
b) osobom obcym i in. oddz. Centrali	„ 33.30
Koszty urządzenia zebrań i odczytów	„ 52.53
„ wycieczek	„ 2.08
Na zbiory muzealne	„ 13.40
Na ruchomości	„ 24.—
Saldo na rok następny	„ 20.74
	<hr/>
	Razem Rb. 430.72

Lista członków.

ks. **A**damski Wacław
Boguszewski Bronisław
Bielski Stanisław
Białkowski Stanisław

ks. Bernard Jan
Brandmiller Ludwik
Bruszewski Henryk
Ciemniewski Adam

Cott Wacław
Chrzanowska Marja
Chrzanowski Wincenty
Czachowski Tadeusz
Diehl Stanisław
Drabikowski Walenty
Fudakowski Bronisław
Fudakowska Anna
Gniazdowska Stefanja
Gładyszewski Antoni
Głogowski Wiktor
Gassner Franciszek
Gassner Marja
Górniewski Adam
Gróczyński Józef
Gniazdowski dr. T.
ks. **Hartman** Wincenty
Hilgier Aleksander
Jenszowa Izydora
Jensz **Maciej**
Józefowski Jan
Kuszowa Bronisława
Kusz Antoni
Kusz Julian
Kobusiewicz Kazimierz
Kotowicz Edmund
Kozłowski Stanisław
Kamiński Henryk
Kiciński Jerzy
Kwiatkowski Piotr
Kościelski Wiktor
Komorowski Konstanty
Kozerska Janina
Kossowska Czesława
Kozicki Dr.
Kochański Aleksander
Kicińska Gabryela
Kiciński Jan
Kaczorowski Gierwazy
Kondras Franciszek
Lipiński Andrzej

Lechmicka Marja
Lechmicki jr. Felicjan
Lechmicki Zdzisław
Łuczowski Dr. Edward
Łuczowska Bronisława
Michalski Aleksander
Miszewski Kazimierz
Mostowski Antoni
Macher Ryszard
Machczyński Apolinary
Matuszewski Walentyn
Milek Jan
Niklewicz Jarosław
Niewiadomski Feliks
Olędzki Ludwik
Otockii Antoni
Orsetti Jan
Piotrowska Marja
Piotrowski Bolesław
Papużyński Józef
Poletyło Władysław
Pomianowska Wanda
Próchniak Antoni
Rzewuski Wacław
Ratajewicz Edward
Bzewuski Dominik jr.
Rokicki Stanisław
Rzewuski Kazimierz
Świderska Kazimiera
Świderski Antoni
Sosnowski dr. Mieczysław
Sieniewicz Marja
Szreniawski Stefan
Sosińska Mieczysława
ks. **Sonne** Stanisław
Sokołowski Eugenjusz
Sosenkiewicz Gabryel
Tor Paweł
Tor Bolesław
Tittenbrun Stanisław
Ulanicki Roman

Ulatowski Józef
Wyczółkowski Romuald
Wolff Marjan
Wysocka Wanda
Wróblewski Kazimierz
Zajdler Władysław
ks. Zakrzewski Bronisław
Ziółkowski Henryk

Zipser Edward
Zipser Anna
Zawadzka Serafina
Żaluska Janina
Żaluska Kazimiera
Żerdzicki Henryk
Żebrowska Aleksandra

Oddział Kujawski.

Włocławek (Warsz.) Tow. Krajoznawcze.

Członków było 275, przybyło 24, ubyło 49 pozostało 250.

Zebrań ogólne 2, miesięczne 1.

Referaty: A. Byszewski „Urzędy w dawnej Polsce“, P. Kowalewski „Brzezie i Wieniec“, W. Ambrożewicz „O Brzezińskim“, H. Wińcza „O zwierzętach ginących i zaginionych“. Referatów wysłuchało osób 108.

Badania naukowe. Wydano 200 r. na badania limnologiczne i florystyczne na Kujawach.

Odczyty: Krzyżanowski „O Wiśle i jej dopływach“, osób było 160.

Wydawnictwa. Wydano serję pocztówek Kujawskich.

Biblioteka. Przybyło dzieł 13.

Muzeum powiększyło się o 162 okazy. Zwiedziło zbiory około 2000 osób.

Wycieczki: Dobrzyń n. W., Krzywosądza, Bachorza, Radziejów, Dobre, jez. Brdowskie i Długie. Wzięło udział osób 225, prowadz. G. Moczarski.

Przyjmowano wycieczki z Ciechocinka, Brześcia, Inowrocławia, osób 60.

Poparło prace krajoznawcze Tow. Wzaj. Kredytu.

Zarząd Oddziału.

Prezes A. Byszewski, v. prez. P. Kowalewski, J. Grzegorzewicz, sekr. W. Ambrożewicz, skarbn. W. Piasecki, gosp. W. Piechaczek, kust. C. Apanowicz, czł. M. Nowacka, A. Olszakowski, H. Wińcza, zast. Grabowiecka, Lepellówny, J. Nowicki, Z. Xiężopolski. *Komisja Rewizyjna*. Czernicki, Fabjanowski, Xiężopolski.

Sprawozdanie kasowe.

WPLŹYWY.

Pozostałość z roku poprzedniego	Rb. 45.71
Wpisowe nowych członków	„ 24.—
Składki za rok sprawozdawczy i zaległe	„ 583.50
Zysk ze sprzedaży pocztówek	„ 36.—
Wpływ (brutto) z wycieczek	„ 44.—
Dochód (brutto) z odnajmu lokalu i sali	„ 203.00
„ (brutto) z odczytów	„ 27.90
Dochody nadzwyczajne (ofiary i t. p.)	„ 250.00
Z puszki muzealnej	„ 5.62
Pożyczka od prezesa	„ 100.—
Dochód z wystawy etnograficzno-artyst.	„ 194.37
	<hr/>
	Razem Rb. 1514.10
	Deficyt Rb. 39.53
	Razem Rb. 1553.63

WYDATKI.

Wynajem i utrzymanie lokalu	Rb. 653.05
Pensje pracowników	„ 216.—
Wydatki kancel. (papier, marki, druki i t.p.)	„ 16.97
Na wydawnictwo pocztówek	„ 219.50
Koszty wycieczek	„ 2.05
Na bibliotekę	„ 8.50
„ zbiory muzealne	„ 50.71
„ badania naukowe jezior Kujawskich	„ 203.—
„ fotografie	„ 99.44
Dziesięcina Centrali 1911 r.	„ 72.—
Wydatki drobne	„ 12.40
	<hr/>
	Razem Rb. 1553.63
	Deficyt Rb. 39.53

Lista członków.

Apanowicz Cyprjan	Ambroziewicz Stanisława
Aspisowna Władysława	Ambroziewicz Wiktor
Apis Aleksandra	Bacciarelli Kazimiera

Bacciarelli Wacława
 Bauer Adela
 Bauer Ludwik
 Bednarski Edward
 Biegalski Antoni
 Bernhard Antonina
 Bernhard Paweł
 Białecki Teodor
 Bazylski Ignacy
 Bobiński Michał
 Bojańczyk Marja
 Bojańczyk Michał
 Bojańczykowa Helena
 Borkowski Dunin Stanisław
 Bouchard Helena
 Boye Anna
 Bowbelski Strzyżysław
 Burzyńska Lucyna
 Busse Stefan
 Byszewska Alicja
 Byszewski Antoni
Certowicz Maksymiljan
 Ciechanowska Felicja
 Czamańska Ludwika
 Czapski Julian
 Czarniecki Eustachy
 Czempiński Bolesław
Domaradzki Stanisław
 Dworakowski Ludwik
 Dziubińska Jadwiga
Eiselt Gustaw
Francka Ludwika
 Fibijanowska Kazimiera
 Fabijanowski Wacław
 Fedorowicz Michał
 Fidler Herman
 Furmański Rafał
Gabryjel Jerzy
 Gajęcki Bolesław
 ks. Gajsler Wacław
 Gniazdowski Stanisław

Gockowski Stefan
 Golde Paweł
 Gontarski Franciszek
 Górski Aleksander
 Górka Anna
 Górski Michał
 Górnikiewicz Aleksy
 Grabowski M.
 Graliński
 Grabowiecka Stanisława
 Grąbczewska Marja
 Grąbczewski Aleksander
 Grodzicka Marja
 Grzegorzewicz Józef
 Gutkowski Jan
 Gutowski Tadeusz
 Haack Artur
 Haack Irena
 Handelsman Stanisław
 Hecker Józefa
 Hettlinger Artur
 Higersberger Aleksander
 Higersberger Walerja
Jarnuszkiewicz Zofja
 Jasielski Feliks
 Jasiński Henryk
 Jawdzyńska Julja
 Jerin Czesława
Kosiński Julian
 ks. Kabata Jan
 Kalksztein Maksymiljan
 Karnkowski Antoni
 Karnkowski Ignacy
 Karpińska Zofja
 Karpiński Jan
 Kiełczewski Marjan
 ks. Kieler Stanisław
 Kempski Władysław
 Kobierzycka Marja
 Kochanowicz Michał
 Kochanowicz Józef

Kochanowicz Ignacy
Kocent Anna
Kocent Bronisław
Kuszkowski Jan
Kotulski Jan
Kordas Władysław
Kossobudzka Jadwiga
Kossobudzki Jan
Kowalewicz Waclaw
Kowalewska Władysława
Kowalewski Przemysław
Kowalewski Leon
Kobendza Roman
Krytowa Józefa
Kretkowska Marja
Kretkowski Ignacy
Kretkowski Leon
Krzymuski Henryk
ks. Kubicki Władysław
Kuczalska Helena
Kuczyński Waclaw
ks. Stefan Kuliński
Dr. Kunczyński Stan.
Kwiatkowski Antoni
ks. Kwieciński Wincenty
Langiewicz Jadwiga
Lepell Walerja
Lewandowska Cecylja
Linde Cecylja
Ludwig Edward
Łaskiewicz Waclaw
Łojewski Konstanty
ks. Majewski Ignacy
Markowski Wilhelm
Miciński Roman
Michalski Jan
Mierosławski Bronisław
Mierosławski Zygmunt
Mikulski Franciszek
Milewski Antoni
Majczyńska Julja]

Mirewicz Antoni
Młowska Marja
Mańkiewicz Franciszek
Moczarski Gustaw
Morawski Wł.
Mühsam Hugo
Namysłowski Jan
Neuman Herman
Neuman Izydor
Niwiński W.
Niwiński Stanisław
Nowicki Ignacy
Nowicki Zygmunt
Nowacka Mieczysława
Nowacka Marja
Nowca Władysław
Olszakowska Marja
Olszakowski Antoni
Olszakowska Wanda
ks. Owczarek Wojciech
Osowska Janina
Ostaszewski Eugenjusz
Osterloff Karol
Oziębło Eustachy
Ozga
Panasiewicz Bogumił
Pawłowicz Aleksander
Pawłowski Aureljusz
Pelczyński Paweł
Pelczyńska Marja
Płaszczyński Kazimierz
Popławski Władysław
Dr. Piasecki Witold
Piasecka Helena
Piątkowski Wincenty
Piechaczek Władysław
Potrzebowski Karol
Polakiewicz Józef
Pruska Bogumiła
Pruski Bolesław
Przedpeński Jan

Przybyszewski Bogumił	Szwiling Jerzy
Przyłubski Leon	Sypowski Stanisław
Przywieczerski Józef	ks. Śliwiński Jan
Przywieczerska Wanda	Świerczkowski
Raczyński Marjan	Tarkowski Franciszek
Rajca Szymon	Tomaszewski Jan
Rozencweig Leon	Tyborowski Stanisław
Rychter Michał	Ubyś Antoni
Różański Feliks	Wardęski Henryk
Rutkowski Aleksander	Wasilewski Eugenjusz
Ruttie Mieczysław	Wencel Ludwik
Sławiński Antoni	Wrześniewski Waław
Seyer Jan	Wińcza Henryk
Seroczyńska Marja	Wioślarskie Towarzystwo
Siniarski-Czaplicki Jan	Wiewiórowska Marja
Siniarska-Czaplicka Janina	Wojciechowski Jan
Skibiński Maksymiljan	Wyrzykowski Seweryn
Skibiński Jan dr.	Xięzopolski Karol
Skierkowski Feliks	Xięzopolski Mateusz
Skrobecki Stanisław	Xięzopolska Zofja
Skrobecki Józef	Zalewski Feliks
ks. Służątek Wład.	Zalewski Józef
Strzeszewska Julja	Zagleniczny Jan
Studziński Protazy	Zagleniczna Eleonora
Stencki Józef	Zagleniczna Irena
Sypniewski Leon	Zieliński Kazimierz
Syski Ignacy	ks. Ziętkiewicz
Syska Eugenia	Zdziennicki S.
Szajewski Ignacy	Zimowski W.
Szczepański Józef	Ziemianki Czerniewickie
Szrajber Bolesław	Ziemianki Dobrzyńskie
Sztejner Bolesław	Zienkiewiczówna Kamilla
Szwankowska Tekla	Dr. Żółtowski Jan
Szwankowski Wiktor	Żyburski Seweryn
Szwarcencer Józef	

Oddział Częstochowski.

Częstochowa II Aleja № 31.

Członków było 72, przyb. 13, ubyło 14, pozost. 71.

Zmarł Członek Franciszek Bellon.

Zebrańia. — ogólne 1, mies. 4, udział osób 190, pos. Zarządu 8.

Badania naukowe wyzn. na Kom. Fizjograf. 15 rb.

Stację meteorologiczną założono w Czestochowie.

Odczyty odbyły się 4: A. Sujkowski „O Wiśle i Warcie“, J. Wróblewski „Z Biegiem Wisły“, W. Płodowski „O pierwotnych sposobach liczenia“, ks. J. Magott „O Skardze“. Osób było 150.

Biblioteka zwiększyła się o 16 numerów.

Muzeum zwiększyło się o 310 numerów. Zwiedziło zbiory osób 30.

Wycieczki. Przew. — J. Wróblewski, V.-Przew. J. Dreszer, Sekr. W. Gay. Urządzono wycieczki do Zagłębia, Jędrzejowa, Pińczowa, Buska i Kielc, Bodzentyna i Łysogór, Szklarni i do fabr. kapeluszy. W wycieczkach wzięło udział 108 osób. Przyjmowano wycieczkę z Kaszub osób 20.

Sekcję fotograficzną prowadził K. Lechowski.

Komisja popularyzacji krajoznawstwa urządziła pogadankę z przezrociami o brzegach Wisły, osób było 20.

Zarząd Oddziału.

Prezes W. Biegański, V.-Prezes A. Świętochowski, Sekr. W. Gay, Skarbn. B. Płodowski, Czł. L. Mańkowski, J. Dreszer, W. Płodowski i J. Wróblewski.

Komisja rewizyjna — E. Nowak i K. Rozenfeld.

Sprawozdanie kasowe.

WPLÝWY.

Pozostałość z roku poprzedniego	Rb. 55.34
Wpisowe nowych członków	„ 13,—
Składki za rok sprawozdawczy	„ 211.50
„ zaległe za rok 1911	„ 6.—
Zysk ze sprzedaży wydawnictw własnych	„ 39.68
Wpływ z wycieczek	„ 103.96
Procent od sum lokowanych w bankach	„ 8.78

Razem Rb. 438.26

WYDATKI.

Wynajem i utrzymanie lokalu	Rb. 25.—
Woźnym za usługę	” 5.—
Wydatki kancel. (papier, marki, druki i t.p.)	” 22.47
Na wydawnictwa:	
Dopłata do „Ziemi”	” 4.—
Centrali, za 72 roczniki Towarzystwa	” 17.28
Koszty urządzenia odczytów	” 3.30
Koszty wycieczek	” 97.60
Na zbiory muzealne	” 120.—
„ badania naukowe	” 15.—
Inkasowanie składek	” 7.50
10 proc. Centrali	” 21.45
Wydatki drobne	” 4.80
Saldo na rok następny	” 104.86

Razem Rb. 438.26

Lista członków.

A usten Aleksander	Grossman Jan
B agieński Czesław	Grossman Kazimierz
Batawia Ludwik	H oecke Karol
Bellon Franciszek	Jabłoński Wiktor
Beze Aleksander	Jakubowski Władysław
Biegańska Halina	Jakubowska Helena
Biegański Władysław	Jurakowski Marjan
Bielski Stanisław	K arwasińska Marja
Biernacki Stanisław	Koczalski Henryk
Braun Wacław	Kohn Edward
Buchacz Florjan	Kohn Leopold
Byliński Edward	Kohn Samuel
C elmerówna Halina	Kohn Wacław
Chrostowski Aleksander ks.	Kośmiński Gustaw
D ąbrowski Eugeniusz	Krempicki Stanisław
Długosz Antoni	Kruszyński Henryk
Dreszer Jan	L echowski Kazimierz
Dzierzbicki Bolesław	Legis Marja
ks. F ulman Marjan	Lis Stefan
G ay Władysław	ks. M aggot Józef
Gelbardt Adolf	Makarewicz Julian

Makowiecka Eufemia
Marczewski Józef
Markowski Stanisław
Markusfeld Henryk
Milewska Stanisława
Mońkowski Leon
Naziębło Wacław
Nowak Stanisław
Nowak Edmud
Nowiński Józef
Olewiński Jan
Paciorkowski Maksymilian
Pietrasiewicz Józef
Płodowski Bolesław
Płodowski Wacław

Przygodzki Władysław
Raczyński hr. Karol
Rajska Marja
Reklewski Kazimierz
Rozenfeld Karol
Sienicz Józef
Szwarcenberg-Czerny Mich.
Świętochowski Adam
Tomczykowa Marja
Wagner Wiktor
Wasilewski Leon
Wichura Kazimierz
Wróblewski Jan
Zieliński Justyn

Oddział Łódzki.

Łódź, Piotrkowska 91.

Członków było 299, przybyło 137, ubyło 26, pozostało 410.

Zebranie — Ogólne 1, miesięcznych 7, wzięło udział w zebraniach 458 osób.

Referatów wygłoszono 7: A. Czajkowska „Wrażenia z wycieczki do Zagłębia“, W. Tarczyński „o archeologii przedhistorycznej, znaczenie torfowisk dla archeologii“, K. Kulwiec „o ochronie osobliwości przyrody“, Al. Janowski „Nasze miasta“, S. Majewski „Stosunki etnograficzne na Białorusi“, „Białoruś pod względem kulturalnym“. *Zarząd Sekcji Odczytowej*. Przew. J. Lenartowicz, członk. S. Bagieński, F. Hirsberg, S. Pogorzelski, S. Smoleńska.

Badania naukowe: wydano 50 r. dla Komisji Fizjograficznej.

Wystawy. Urządzono z powodzeniem wystawę „Krajobraz Polski“, którą zwiedziło parę tysięcy osób.

Komisja Fotograficzna. Przew. F. Wróblewski, sekr. Z. Mittelstaedt, czł. S. Ankerstein, W. Borowski,

Z. Hirsehorn, P. Korewa, W. Kuczyński, A. Seidel. Komisja ogłosiła **Konkurs** fotograficzny, na który nadesłano 182 fotografie.

Wydawnictwa. Wydano mapę Pomorza Kaszubskiego, oraz mapę pow. Łódzkiego.

Biblioteka powiększyła się o 93 numery.

Muzeum zwiększyło się o 1259 numerów. Muzeum jest pod zarządem, który składają: Przew. C. Świerczewski, sekr. M. Findeisenówna, członek. S. Bagieński, F. Lenartowicz, A. Parasicz, J. Radwański, A. Seidel, S. Smoleńska, W. Wagner.

Wycieczki urządziła Kom. Wycieczkowa: Przew. B. Jasiński, sekr. W. Rothertówna, czł. J. Barczewski, J. Kowalski, P. Korewa, Z. Mittelstaedt, F. Wróblewski. Urządzono wycieczek 17: do odlewni Weigta, Warszawy, Kalisza, Łagiewnik, Kielc i Chęcín, Zgierza, Łucmierz, Ustronia i Krzemienia, Inowłódza, Lisowic, Tworzyjanki, Bronowic i Rogowa, Płocka, Chojen, Piotrkowa i Sulejowa, Zgierza i Szczawina, Brzezin, Pabjanic, Dłutowa i Wadlewa, Zgierza, Łagiewnik i Juljanowa oraz do Elektrowni miejskiej. Osób wzięło udział 509. Przyjmowano wycieczkę z Kalisza, osób 72.

Komisja Dochodów Niestalych. Przew. M. Findeisen, V.-Przew. J. Adamowiczowa, sekr. M. Schmidtówna, skarbn. W. Rothertówna, Czł. A. i Z. Andrzejewskie, K. Fiedler, B. Jasiński, P. Korewo, Z. Mittelstaedt, Z. Mroczkiewiczówna, S. Nitecki, H. i J. Rothertówny. Urządzono 5 zebrań towarzyskich, w których wzięło udział 207 osób.

Sekcja Statystyczno-Ekonomiczna. Przew. S. Kączkowski, sekr. K. Kędzierski, czł. J. Adamowicz, J. Barczewski, A. Hübner, K. Michalski, S. Pogorzelski, J. Pogonowski. Grómadzono materiały do map i tablic.

Komisja Popularyzacji Krajoznawstwa. Przew. F. Lenartowicz, czł. S. Bagieński, J. Radwański, S. Smoleńska, M. Wocalewska, Dr. Zaborowska.

Sprawa lokalu. Oddział przeniósł się do nowego lokalu w środkowej dzielnicy, gdzie wynajęto lokal obszerny, ze sporą salką do odczytów. Sprawiono też doskonałą latarnię projekcyjną.

Poparli prace Krajoznawcze pp.: F. Bakowski, J. Czeraszewicz, M. Findeisenowa, L. Gajewicz, F. Hirsberg, W. Kloss, W. Kunkel, Natanson, J. Nowosielski, S. Pogorzelski, A. Seidel, M. Sprzączkowski, W. Wagner, F. Wróblewski, za co Zarząd Oddziału składa podziękowanie.

Zarząd Oddziału.

Prezes J. Adamowicz, V-Pr. F. Lenartowicz i S. Pogorzelski, sekr. F. Wróblewski, skarbn. S. Gontarska, gosp. B. Jasiński, kust. S. Smoleńska, czł. S. Bagieński, J. Hirszel, J. Radwański, C. Świerczewski, A. Stanisławski.

Komisja rewizyjna. F. Hirsberg, A. Raubał i K. Stebelski.

Sprawozdanie kasowe.

WPLYWY.

Pozostałość z roku poprzedniego	Rb. 736.86
Wpisowe nowych członków	„ 136.—
Składki za rok sprawozdawczy	„ 1121.25
„ zaległe	„ 78.—
„ na rok następny	„ 6.—
Wpływ ze sprzedaży wydawnictw własnych	„ 67.56
otrzymanych z Centrali	„) 503.13
otrzyman. od osób obcych i in. Oddziałów	„)
Zysk (netto) z wycieczek	„ 102.50
„ (brutto) z odczytów	„ 50.02
Dochody nadzwyczajne (na budowę domu)	„ 15.50
Procent od sum lokowanych w bankach	„ 28.12
Dochód czysty z wystawy	„ 93.17
Wpływ ze sprzedaży żetonów	„ 3.—
Odnajęcie sali	„ 20.—
Składki dobrowolne na lokal	„ 60.—

Razem Rb. 3030.11

WYDATKI,

Wynajem i utrzymanie lokalu wraz z opałem	Rb. 766.74
Pensja woźnego	70.—
Wydatki kancelaryjne (papier, marki i t. p.)	76.71
Inkasowanie składek	51.37
Na wydawnictwa: własne	304.—
„ Centrali, osobom obcym i in. Oddz.	330.21
Koszty urządzenia odczytów	51.13
Na bibliotekę	26.55
„ zbiory muzealne	103.11
„ badania naukowe dla Komisji fizjograficznej	50.—
„ fotografie	10.95
„ ruchomości (netto)	284.69
Wydatki drobne	41.58
Dziesięcina za 1911 r.	88.45
„ za 1912 r.	135.33
Roczniki	70.85
Koszta związane z rozpowszech. „Ziemi“	35.93
Saldo na rok następny	532.51
	<hr/>
Razem Rb.	3030.11

Lista Członków.

Abratański Jan	Barczewski Józef
Adamczewski Lech	Barczewski Wacław
Adamczewski Wacław	Barczówna Wanda
Adamowicz Józef	Becker Eugeniusz
Adamowiczowa Janina	Begale Antoni
Adamowiczowa Józefa	Benedek Bolesław
Adamski Hieronim	Bergerówna Władysława
Andrzejewska Aleksandra	Berlinerblau M.
Andrzejewska Zofja	Berlinerblau Stella
Andrzejewski Aleksander	Bernhard Antoni
Andrzejewski Henryk	Bigalke Jan
Andrzejewski Teofil	Błachowicz Artur
Ankerstein Stanisław	Bocheńska Janina
Arkuszewski Jan	Bogucka Pelagja
Bagieński Stefan	Bogucka Wanda
Barciński Marcei	Bogusławski Kazimierz

Borkowski Karol
 Borowski Witostaw
 Borst Juljusz
 Brinckenhoffówna Alina
 Brzeziński Antoni

Charemza Antoni
 Cederbaum Janina
 Cederbaum Ludwik
 Chelmicki Stanisław
 Chodkowski Stanisław
 Chodzicki Stanisław
 Chojnacka Marja
 Cholewicka Helena
 Chorzelski Alfred
 Chyczewski Jan
 Cichocki Bronisław
 Cielecki Antoni
 Ciesielska Wanda
 Cieślowski Stanisław
 Czajkowska Aniela
 Czeraszewicz Jan
 Czerny Stanisław

Dąbrowski Antoni
 Dąbrowski Jan
 Dąbrowski Lucjan
 Dobrowolski Antoni
 Dobrowolski Stanisław
 Dolewski Ignacy
 Domański Aleksander
 Donatowiczówna Eugenia
 Draze Lucja
 Drozdowski Wacław
 Drozdowski Witold
 Dylion Henryk
Eckerkunst Aleksander
 Eichler Witold
 Elznerowiczówna Zofja
Falcman Wacław
 Fiedler Konrad
 Fiedler Zygmunt

Findeisen Gertruda
 Findeisen Marja
 Findeisen Stanisław
 Findeisen Władysław
 Flaczyński Władysław
 Foerster Paweł
 Fornalska Marja
Gablerowa Ludwika
 Gajówna Walentyna
 Garliński Władysław
 Gatke Wilhelm
 Gebotszrajber M.
 Gelade Natan
 Gieldzińska Helena
 Goldenberg Arkadiusz
 Goldflam Aleksander
 Goldmüntz Michał
 Gontarska Sabina
 Gorski Czesław
 Gorski Kornel
 Gostkiewicz Stefan
 Goszczyński Stanisław
 Grabowska Zofja
 Greenwood Fred
 Gronwald Adam
 Grzybowska Marja
 Grzymska Janina
 Gumowski Władysław
Hanczke Józef
 Hansen Janina
 Hansen Karolina
 Hansen Małgorzata
 Heiman Aleksander
 Heiman Edward
 Heinrich Edward
 Heutschlowa Felicja
 Heppen Antoni
 Hermes Jerzy
 Herszlik Henryka
 Hirsekorn Zygmunt
 Hirsberg Franciszek

Hirszel Ignacy
Hoffmann Edmund
Horochowa Janina
Horodyński Włodzimierz
Iżycka Aleksandra
Jabłońska Eugenia
Januszewska Zofja
Jarzebowski Juljusz
Jasińska Marja
Jasiński Bronisław
Jasiński Edmund
Jasiński Władysław
Jastrzębski Władysław
Jelińska Janina
Jess Gustaw
Jezierski Zygmunt
Jętkiewicz Lucjan
Kaffanke Wacław
Kajzer Roman
Kamenz Wilhelm
Kamiński Tadeusz
Kapusta Jan
Karczewski Bronisław
Karwowski J.,
Kaupowicz Hilary
Kączkowski Stanisław
Kernbaum Stanisław
Kernbaumówna Stefanja
Kędzierski Kajetan
Kieruczenkówna Celestyna
Kierzkowski Kwiryn
Kieszniwski Stanisław
Kilański Tomasz
Kloss Wacław
Knapski Bolesław
Kokeli Tadeusz
Koliński Józef
Konarzewska Bronisława
Kon Adolf
Kołodonek Antoni
Kondracki Józef

Konic Józef
Konzon Naftali
Kopczyńska Zofja
Kopczyński Jan
Koralowa Ludwikowa
Korb Edward
Korewa Piotr
Kossakowska Helena
Kostowski Symforjan Izydor
Kowalski Jan
Kotynia Andrzej
Koziołkiewiczówna Adela
Kozłowski Bruno
Kozłowski Czesław
Kozłowski Zenon
Kozmiński Leon
Kralkowski Ksawery
Kralkowski Wacław
Krankowski Edmund
Krąkowska Janina
Kreutzer Józefa
Kreutzer Stanisław
Kroll Stanisław
Krysińska Halina
Krzemińska Irena
Kuczbowski Stanisław
Kuczyński Włodzimierz
Kudlicki Bolesław
Kujawski Wacław
Kuley Eugenjusz
Kulisz Edward
Kułakowski Czesław
Kunkel Wiktor
Langner Stefanja
Langner Wł. Rob.
Lechowski W. D.
Lenartowicz Franciszek
Liesel Maksymiljan
Liesel Stanisław
Lindner Antoni
Lindner Stanisław

Lipińska Alina
Lipowski Władysław
Lipschitz Leon
Lipski Jan
Ks. Lubomirski Stanisław
Lupińska Marja
Lutrosiński Aleksander
Lorentz Ryszard
Łopatto Stanisław
Łopatto Szczesna
Łoziński Stanisław
Łuba Marjan
Łuczkowski Zygmunt
Łukomski Stanisław
Macher Edward
Macińska Marja
Macińska Wiktorja
Maciński Jan
Maciński Paweł
Maciejewski Wacław
Majeranowska Bronisława
Majeranowska Łucja
Majeranowski Piotr
Majewska Wanda
Majewski Henryk
Majewski Stanisław
Majewski Stanisław
Maj-Majewski Eugenjusz
ks. Malinowski Ryszard
ks. Małczyński Walenty
Małkowski Wiktor
Marcinkowski Roman
Markiewicz Tadeusz
Maternicki Fr. Henryk
Meyerhoff Teodor
Mędrzecki Władysław
Michalska Janina
Michalski Jan Karol
Michałowski Antoni
Micherski W. Teofil
Mierzyński Zdzisław

Mikołajczyk Kazimierz
Miller Józef
Miller Romuald
Mittelstaedt Edward
Mittelstaedt Zygmunt
Mix Paweł
Moczulska Wanda
Mroczkiewiczówna Zofja
Müller Sydonja
Müller Wanda
Myszkorowski Zygmunt
Nelkenbaum Julian
Niemirko Andrzej
Nitecki Stanisław
Nosiekiewiczówna Leonja
Nowak Julian
Nowosielski Jan
Nusbaum Bolesław
Oberfeld Roman
Okuszko Celina
Olczak Stanisław
Ordyński Tadeusz
Osiecki Józef
Osińska Eugenja
Ostrowski Wacław
Osuchowski Stanisław
Pakielewicz Czesław
Pałaszewski Franciszek
Panufnik Antoni
Parasicz Anatoljusz
Pągowska Janina
Perzyna Józef
Pestkowski Kazimierz
Pętkowska Zofja
Pfeiffer Józef
Pfeifferówna Łucja
Piasecki Ludomir
Piaskowski Roman
Pieńkowska Felicja
Plichta Stanisław
Podciechowska Leonja

Pogonowski Józef
Pogorzelska Marja
Pogorzelski Stefan
Popławski Adam
Potz Feliks
Prysewiczówna Janina
Procner Jan
Przegaliński Leon
ks. Przeździecki Henryk
Radwański Józef
Radwański Stanisław
Rajska Stanisława
Ramisch Alfred
Raubal August
Rebel Aleksander
Repsch Eugenjusz
Richter Paulina
Rodys Bolesława
Rothertówna Helena
Rothertówna Jadwiga
Rothertówna Wanda
Rowiński Jan
Rucińska Władysława
Ruciński Jan
Rudnicka Franciszka
Rudnicki Mieczysł. Wiktor
Rudolf Edmund
Rusin Józef
Rybicki Władysław
ks. Ryster Juljan
Sadkowski Henryk
Sandomierski Zygmunt
Schmidtówna Małgorzata
Schoeneich Janina
Scholtz Otton
Seidel Ambroży
Seidel Edward
Siemiątkowski St.
ks. Sienicki Bronisław
Siennicka Lucyna
Skalski Stanisław

Skawronjek Władysław
Skowroński Zygmunt
Smoleńska Stanisława
Sokołowska Stanisława
Sonnenberg E.
Stachlewski Aleksander
Stanisławski Adam
Stanisz Teofil
Stankiewicz Władysław
Starzyńska Zofja
Stawowczykówna Marta
Stebelski Kazimierz
Stentzel Stanisław
Sterlingowa Hanna
Stefankiewicz Edward
Stępowski Wacław
Sulikowski Władysław
Sumiewski Adolf
Surowiecki Aleksander
Suszyński Ignacy
Szaniawski Czesław
Szatrowska Jadwiga
Szczyglińska Marja
Szonert Ignacy
Szepietowski Aleksander
Sznajder Władysław
Szperlinzanka Jadwiga
Szymanowski Jan
Szymański Apolonjusz
Świątkowski Wacław
Świercz Jan
Świerczewski Czesław
Tananiewiczówna Janina
Tańska Zofja
Tauchert Otylja
Tempel Dawid
Tomaszewski Kazimierz
Trojanowski Eugenjusz
Truszkowski Karol
Trybura Stefan
Tucholski Antoni

Tuczyńska Hanna
Tujakowski Teodor
Tulin Roman
Vogt Antonina
Wagner Władysław
Waleński Karol
Wasilewski Felicjan
Wasilewski Jan
Waszczyńska Cecylja
Wąsik Wiktor
Weigt Edward
Weigt Stanisław
Weinertówna Janina
Weiss Bolesław
Werner Seweryn
Weyer Stanisław
Wieliczko Juljusz
Wilks Waldemar
Winnicki Franciszek
Wiśniewski Adam
Witkowski Józef
Wocalewska Marja
Wojciechowski Czesław
Wojciechowski K.
Wojęński Stefan

Wosikówna Eugenia
Wróblewski Jan
Wróblewski Franciszek
Wyrobkiewicz Władysław
Wysocki Stanisław
Wyszacki Konstanty
Wyrzutowicz Jan
Wyrzykowski Henryk
Zaborowski Józef
Zaborowski Tadeusz
Zaborski Mieczysław
Zaleski Karol
Zaleski Marjan
Zalewska Krystyna
Zambrzycki Aleksander
Zarzycka Marja
Zarzycki Mieczysław
Zasacki Konstanty
Zawisza Walenty
Zbijewska Julja
Zieliński Antoni
Zieliński Stanisław
Żelazowski Antoni
Żmigrodzki Konstanty
Żylińska Anna

Oddział Siedlecki.

Siedlce. Tow. Kredyt. Ziemskie.

Członków było 78, przyb. 20, ubyło 24, pozost. 74.

Zebrań — ogólnych 2, miesięcznych 6.

Referaty prof. Markuszewski, mówił o „Kamieńcu Podolskim” — osób było 120.

Badania naukowe — przyznano rb. 10 dla Komisji Fizjograficznej.

Biblioteka powiększyła się o 10 numerów.

Muzeum powiększyło się o jeden okaz faunistyczny i kolekcję przezroczy widoków z Kamieńca.

Uwagi ogólne: brak funduszków, brak osób, oddających się z zamiłowaniem krajoznawstwu utrudnia szerszą działalność, tembardziej, że liczniejsze zebrania, odczyty i wycieczki są nader utrudnione, potrzeba zatem ograniczyć się do czynności przygotowawczych, przez zwiększenie biblioteki i zbiorów przyrodniczych.

Zarząd Oddziału.

Prezes J. Rakowiecki. v.-prezes ks. K. Piotrowski. sekr. Szkułterski, skarb. I. Dobraczyński, kust. L. Markuszewski, czł. S. Dylewski, A. Wielowiejski, Z. Zdański.

Komisja Rewizyjna. A. Chrzanowski; M. Liszewski, T. Urbański.

Sprawozdanie kasowe.

WPLÝWY.

Saldo z roku 1911	Rb. 53.04
Ze sprzedaży pocztówek	„ 30.35
Składki członkowskie za rok 1911	„ 9.—
„ „ „ za rok 1912	„ 115.—
Za „ prenumeratę „Ziemi“ z roku 1911	„ 49.10
„ „ „ z roku 1912	„ 111.50
	<hr/>
	Razem Rb. 367.99

WYDATKI.

Szafa do zbiorów	Rb. 20.75
Księgarni za dostawę „Ziemi“	„ 2.75
Należność za „Ziemię“	„ 120.25
Za pocztówki	„ 19.18
Za oprawy egzemplarz „Ziemi“	„ 6.—
Plany Pomorza	„ 2.10
Dzięciną Centrali	„ 9.10
Za roczniki	„ 20.25
Dla Komisji Fizjograficznej	„ 10.—
Delegacje	„ 10.—
Obsługa	„ 20.—
Koszta kancelaryjne	„ 5.—
Saldo	„ 122.61
	<hr/>
	Razem Rb. 367.99

Lista Członków.

Abramowicz Wincenty	Ostrowski Hilary
Aslanowicz Mieczysław	ks. Piotrowski Koronat
Barszczewska-Michałowska Jadwiga	Paulowa Bronisława
ks. Benet Michał	Piasecka Marja
Brodzińska Jadwiga	Proniewicz Aleksander
Brodziński Stanisław	Pruski Bronisław
Biernawska Helena	Przyłuski Józef
Budziszewski Ludwik	Piaskowski Jan
Bujalski Edward	Podbielski Kazimierz
Ceren Feliks	Raczyński Wacław
Chomiczewski Józef	Rakowiecki Jarosław
Chrzanowski Aleksy	Rola Marja
Domańska Marja	Rozen Ignacy
Dernałowicz Stanisław	Ruczkwicz Stefan
Dobraczyński Ignacy	Rudnicki Jerzy
Dmochowska Janina	ks. Scipio del Campo Józ.
Dylewski Stanisław	Sieragowska Helena
Gorazdowski Stanisław	Sokołowski Paweł
ks. Halbersztadt	Sokołowska Janina
Jarosiński Adam	ks. Solnicki
Jaszczuk Aleksander	Sudra Władysław
ks. Juściński Melchior	Szawelski Józef
Karpiński Karol	Szkultecki Juljusz
ks. Kocyk Józef	Sztejn Maurycy
Kitliński Wincenty	Szymborska Zofja
Klempiński Aleksander	Slaski Władysław
ks. Kamiński Wiktor	Taborowski Henryk
ks. Kropiwnicki Wincenty	Taborowska Gabryela
Kuczewski Kazimierz	Teborowski Juljusz
Kuczyński Stanisław	Urbański Tadeusz
Lewicki Stanisław	Wielowiejski Adam
Liszewska Marja	Wierzbęta Alfons
Łempicki Zenon	Wiszniewski Eugeniusz
ks. Makules Jan	Wojnarowski Edmund
Markuszewski Leon	Wolfke Józefa
Marchocki Zygmunt	Zalewska Marja
Mianowski Juljan	Zdański Zygmunt

Oddział Suwalski.

Suwałki. S. K. Lineburg.

Członków było 47, przybyło 2, pozostało 49.

Zebrań, badań naukowych, pomiarów meteorologicznych, popularyzacji krajoznawstwa, referatów, odczytów, wycieczek, wydawnictw — nie podejmowano.

Biblioteki — nie skompletowano jeszcze.

Muzeum — porządkuje się.

Wystawę miejscowego przemysłu ludowego zorganizował Zarząd, jako dział na Wystawie Ruchomej z Warszawy.

Wycieczkę przyjmowano jedną z Warszawy, os. 56.

Poparł prace krajoznawcze M. Sętkowski, S. Staniszewski. Suwalskie Towarzystwo Wzajemnego Kredytu; dary do Muzeum złożyli: A. Bakinowski, J. Czajko, J. Fiedorowicz, J. Jasiński, Konarski, W. Krippendorf, W. Kuncowa, Laszka, J. Lilienstern, S. K. Lineburg, M. Mackiewicz, L. Malinowski, A. Modzelewski, E. Mórawska, S. Tyszkowa, S. Romanowa, W. Roszkowski, E. Rymaszkiwicz, Staniszevska, S. Thugutt, M. Zahorska, B. Zdziarski, W. Zbraniecki, za co Zarząd składa podziękowanie.

Uwagi ogólne. Brak lokalu własnego spowodował nieczynność oddziału. Zarząd przedewszystkiem skierował swą pracę na urządzenie Muzeum; w nowo wynajętym lokalu zorganizowane będą sekcje wielkie, które podejmą szerszą pracę, mogącą wykazać, jak wielkie kulturalne znaczenie dla Suwalszczyzny ma miejscowy oddział P. T. Kr.

Zarząd Oddziału.

Prezes S. K. Lineburg, v.-prezes A. Talko-Hryniewicz, sekr. Fr. Zagórski.

Komisja Rewizyjna. B. Rodziewicz, J. Wierzbicki.

Sprawozdanie kasowe.

WPŁYWY.

Saldo na 1912 r.	Rb. 341.58
Wpisowe	” 2.—
Składki członkowskie	” 6.—
Ofiary w gotówce na Muzeum	” 45.—
Za roczniki Towarzystwa 1911 wpłynęło	” 2.60
	<hr/>
	Razem Rb. 397.18

WYDATKI

Pensja woźnego za r. 1912	Rb. 24.—
Koszta przesyłki darów dla Muzeum	” 4.12
Na księgę jubileuszową Wikt. Gomulickiego	” 3.50
Na lokal dla Oddziału Muzeum	” 75.—
Na urządzenie Muzeum	” 100.—
Drobne wydatki	” 2.60
	<hr/>
	Razem Rb. 208.92
Saldo na 1913 Rb. 188.26	
	<hr/>
	Razem Rb. 397.18

Lista Członków.

Dr. Bakinowski Aleksander	Kolendowa Marja
Bar Kazimierz	Kolendo Stanisław
Bieńkiewicz Włodzimierz	Konarski Bolesław Piotr
Brzoskówna Irena	Korewo Ignacy
Chelmiński Józef	ks. Kotlewski Piotr
Drouet Władysław	Kroll Kazimierz
Gallera Ryszard	Kuczewski Ludwik
Gąsiorowski Zygmunt	Lineburg Stanisław Karol
Gerlachowa Marja	Lineburg Marja
Grabowski Bolesław	Lineburg Wiktor
Gromadzki Ludwik	Mórawski Edward
Holuszyna Kamilla	dr. Nieciński Mamert
Talko-Hryniewicz Andrzej	dr. Noniewicz Teofil
Jacyna Emil	Pac-Pomernacki Miecz.
Janiszewski Romuald	Pac-Pomernacki Wład.
dr. Jaworowski Jan	Rodziewicz Bolesław

Rukart Ksawery	Strawiński Adam
Russocka Natalja	Wierzbicki Jan
Skąpska Anna	Wnukowski Lucjan
Skorupski Bolesław	Zabielska Eliza
Smolska Zofja	Zabłocki Gustaw
Sokołowski Witold Józef	Zagórski Franciszek
Staniszewski Stanisław	Zawadzki Jan
ks. Staniewicz Franciszek	dr. Zmitrowicz Ludwik

Oddział Łomżyński.

Łomża, ul. Dworna dom Wejrocha.

Członków było 56, przyb. 3, ub. 9, pozost, 49.

Zebrań ogólnych 1 (czł. 16). Posiedzeń Zarz 7.

Badania naukowe. Dla Kom. Fizjograf. 5 rb.

Pomiary meteorologiczne prowadzono cały rok.

Odczyt był 1 — A. Mieczkowski: „Suwalszczyzna“
osób było 78, przewodn. Kom. p. Mieczkowski.

Wystawy: na Wyst. Ruch. wystawiono pocztówki.

Biblioteka powiększyła się o 13 numerów.

Muzeum powiększyło się o 3582 numerów (w tem numizmatów 3546), zwiedzono zbiory licznie.

Wycieczek — 2 prow. M. Bodalski: do Śróbłok i Kleczkowa, osób 15, przew. Kom. p. Makarewicz.

Kom. popul. Krajozn. — przewodniczy p. Rościszewski, działalności nie wykazano.

Kom. Fotograf. przewodniczył p. Makarewicz, działalności nie wykazano.

Poparli prace Krajoznawcze pp. Jarosławski, Koto-wicz, Redel, Stalski i Worobjew — za co Zarząd skła-da podziękę.

Uwagi ogólne: Kilka zaprojektowanych wycieczek: do Puszczy Kurpiowskiej, Ostrołęki, na Wigry, do jez. Serafin z powodu niedostatecznej liczby zapisów, lub zupełnego ich braku nie doszło do skutku.

Zarząd Oddziału.

Prezes M. Bodalski, sekr. A. Mieczkowski, skarbn. H. Rościszewski, kust. A. Haraburda, czł. M. Makarewicz, T. Niklewski, F. Stopa.

Sprawozdanie kasowe.

WPLŹYWY.

Pozostałość z roku poprzedniego	Rb.	46.42
Wpisowe nowych członków	"	2.00
Składki za rok sprawozdawczy	"	103.50
„ zaległe za rok 1911	"	9.25
Zysk brutto z wydawn. własnych	"	65.41
otrzymanych z Centrali	"	50.01
otrzymanych od osób obc. i in. Oddz.	"	—30
Wpływ brutto z wycieczek	"	5.77
Dochód brutto z odczytów	"	6.30
		<hr/>
	Razem Rb.	288.96

WYDATKI.

Wynajem i utrzymanie lokalu	Rb.	45.50
Pensja woźnego	"	20.00
Wydatki kancelaryjne (papier, marki, druki, schematy i t. p.)	"	17.94
Na wyd. Centrali razem z dziesięciną (17.95)	"	74.24
„ „ osobom obcym i in. Oddziałom	"	5.—
Koszty urządzenia odczytów	"	5.50
Na zbiory muzealne	"	6.90
„ badania naukowe	"	5.00
Splata długu w kasie przemysł. łomżyńsk.	"	90.10
Saldo na rok następny	"	18.78
		<hr/>
	Razem Rb.	288.96

Lista Członków.

A lchimowicz Konstanty	Ciecierski Leon
B atogowska Marja	ks. Czarnowski
B eber Rudolf	Czubaczyński Karol
B eręsewicz Aleksander	D ąbrowski Ignacy
B lum Rajmund	Dębiński Stefan
B obińska Teodozja	D rewnowski Karol
B odalski Mieczysław	Filochowski Tomasz
C abert Edmund	G regorjew Stanisława
C hrystowski Aleksander	Grzymkowska Zofja

Harabuřda Antoni
Hryniewicz Franciszek
Januszkiewiczowa Adela
Kleindienst Juljusz
Kozłowski Wiktor
Komornicki Stanisław
Korzeniowska Marja
Kraft Tadeusz
Kraszewska Benedykta
Łempicki Henryk
Makarewicz Maksymiljan
Marconi Ferrante
Mieczkowski Adam
Napierkowski Mieczysław
Oppenheim Maurycy
Oszubski Bronisław

Pigłowska Janina
Piotrowski Zygmunt
Płoński Stanisław
Rogiński Antoni
Rościszewski Hipolit
Rychter Józef
Skarzyński Zygmunt
Stałski Waclaw
Szczęsnowiczówna Janina
Tittenbrun Mieczysław
Tuszowski Franciszek
Woyczyński Stanisław
Zagórska Cecylja
Zagórska Marja
Zakrzewski Antoni

Oddział Ostrołęcki.

Ostrołęka dom W. Malinowskiego.

Członków zapisało się przy otwarciu Oddziału 56.

Zebrań organizacyjnych odbyło się 2, członkowie przybywali w komplecie.

Bibliotekę rozpoczęto gromadzić, weszły do niej roczniki Wisły i mapy sztabowe.

Muzeum zapoczątkowane dopiero liczy jednak już 579 okazów.

Wycieczkę urządzono do cukrowni Gucin, dokąd wyruszyło 25 osób.

Poparł prace Krajoznawcze pp. W. Andlauer, K. Bruszewski, M. Borhenhagen, T. Bruzdowicz, F. Chrzanoski, W. Chojnowski, W. Dowmontowa, A. Jakubowski, W. Jaworowski, J. Mościcki, F. Malinowski, M. Przecławska, dr. J. Psarski, J. Świątkowski, P. Szymański, R. Śnieżko, W. Teplicki, S. Zieliński, inż. Zaporyn, P. Załęski, za co Zarząd składa podziękowanie.

Uwagi ogólne. Zebranie organizacyjne Oddziału odbyło się 15 września 1912 r.

Zarząd Oddziału.

Prezes F. Malinowski, v.-prezes ks. T. Mateuszczyk,
sekr. J. Mościcki, skarbn. A. Jakubowski, gosp. T. Dy-
miński, kust. P. Szymański.

Komisja Rewizyjna: L. Kowalski, F. Milewski, ks.
A. Roesler, C. Siodłowska.

Sprawozdanie kasowe.

WPLYWY.

Wpisowe nowych członków	Rb. 11.25
Składki za rok sprawozdawczy	„ 26.10
„ zaległe	„ 7.50
Zysk z wydawn. Centrali	„ 1.68
	<hr/>
	Razem Rb. 39.03

WYDATKI.

Wydatki kanc. (papiery, marki, druki i t.p.) . .	Rb. 4.11
Na wyd. Centrali: nie sprzed. 5 żetonów . .	„ 5.—
album	„ —.40
Koszty urządzenia zebrań	„ 2.75
Saldo na rok następnny	„ 26.77
	<hr/>
	Razem Rb. 39.03

Lista Członków.

Babińska Marja	Kaczyński Piotr
Bednarski Jan	Kędzierska Janina
Borkenhagen Michał	Kornacki Władysław
Bruzdowicz Franciszek	Kossowski Wacław
Chętnik Adam	Kowalski Ludwik
Dymińska Helena	Krauzowa Kazimiera
Dymiński Teofil	Kubicki Bronisław
Faltynowicz Piotr	Kuskowski Stanisław
Fedor Czesław	Lambach Aureljusz
Górny Emil	Łasiewicka Felicja
Jakubowski Antoni	Łubianka Zofja
Jasicki Stefan	Madejski Zdzisław
Kłyczyński Marjan	ks. Mateuszczyk Teodor

Malinowski Franciszek
Milewski Feliks
Mościcki Jan
Płoński Stanisław
Puk Stanisław
Przeclawski Marjan
Przeclawska Marja
dr. Psarski Józef
Radzka Natalja
Rawicz Rojek
ks. Roesler Aleksander
Rozenberg Stanisław
Scheur Antoni
Serejko Bolesław
Siodłowska Cecylja

Siodłowska Aleksandra
Surawska Eugenja
Szymański Piotr
Stoklasówna Wlasta
Szymańska Stanisława
Szmidt Kazimierz
Świdorski Zdzisław
Ulman Teodor
Walz Franciszek (ojciec)
Walz Franciszek (syn)
Wojdak Józef
Załęski Piotr
Zieliński Alfred
Zieliński Stanisław
Zyśk Michalina

Oddział Zawiercki.

Zawiercie (Piotr.) Fabr. Akcyjna.

Członków było 86, przyb. 6, ubyło 10, pozost. 82.

Zebrania: ogóln. 1. mies. 8, uczestn. 234.

Stację meteorologiczną prowadzono jedną przez cały rok.

Odczytów było dwa: J. Drzewiecki „Zwyczajy wielkanocne w Polsce“, J. Chełmiński „Telegraf bez drutu“. *Referaty* dwa: T. Walicki „Tatry“, J. Izaak „Owady pożyteczne i szkodliwe i o przystosowaniu owadów“ przew. kom. K. Kaznowski, v. przew. M. Zaszyszyna, czł. L. Kulczycka, T. Walicki, E. Budny.

Wystawiono prace Kom. Fotograficznej na Konkursie Oddziału Łódzkiego. Przew. kom. R. Kulczycki, v. przew. C. Cieszkowski

Biblioteka powiększyła się o 8 numerów.

Muzeum powiększyło się o 314 numerów, zwiedziło zbiory osób 120.

Wycieczki odbyły się do: Łęczca i Okiennika, Ryczowa i Ryczówka, Klucz i Rabsztyna, Ogrodzieńca, Kroczyca, Pradeł i Grządź, Mirowa i Bobolic, Złotego Potoku, źródeł Pilicy i Smolenia, Tatr. Przewodnikami

byli pp. Kaznowski i Kulczycki. Osób wzięło udział 128. Przew. Kom. Wyc. R. Kulczycki, v. przew. K. Kaznowski, sekret. i skarbn. M. Mioduszevska, członek. L. Kulczycka, J. Mejerowa, J. Pasierbiński, W. Szrajberówna, M. Zaszyszyna.

Zarząd Oddziału.

Prezes S. Przyborowski, v. prezes M. Zaszyszyna, sekret. K. Piotrowski, skarbn. J. Wycisk, gosp. i kust. K. Kaznowski, członkowie: J. Izaak, R. Kulczycki, J. Pasierbiński, T. Szymański, M. Walicki, T. Walicki, W. Żórawski.

Sprawozdanie kasowe.

WPLÝWY.

Pozostałość z roku poprzedniego	Rb. 134.17
Wpisowe nowych członków	„ 6.00
Składki za rok sprawozdawczy	„ 207.00
Zysk (brutto) ze sprzedaży wydawnictw otrzymanych z Centrali	„ 205.85
Wpływ (brutto) z wycieczek	„ 116.37
Dochód (brutto) z odczytów	„ 45.95
	<hr/>
	Razem Rb. 715.34

WYDATKI:

Wynajem i utrzymanie lokalu	Rb. 82.60
Pensje pracowników	„ 7.00
Wydatki kancelaryjne	„ 17.56
Na wydawnictwa: Centrali	„ 168.82
Koszty urządzenia odczytów	„ 60.77
Koszty wycieczek	„ 152.67
Na bibliotekę	„ 10.55
„ zbiory muzealne	„ 6.00
„ delegacje w celach krajoznawczych	„ 17.45
„ ruchomości (netto)	„ 48.40
„ wydatki drobne	„ 2.27
Saldo na rok następny	„ 141.25
	<hr/>
	Razem Rb. 715.34

Lista Członków.

B erkowicz Arnold	M ajkowski Walerjan
Brzeziński Józef	Malczewska Helena
Budny Edward	Mamelok Józef
C isarz Bonifacy	Maciejowski Ignacy
Cieszkowski Czesław	Majerowa Janina
Cholewicz Kazimierz	Mioduszevska Marja
Czajewicz Marjan	N owicka Anna
Czajczyński Stanisław	Niklosiński T.
Czaplicki Stanisław	Nadrowski Fr.
Czapski Julian	P rzyborowska Władysława
Czajkowska Zofja	Przyborowski Stefan
F ijałkowski Walerjan	Piotrowski Konstanty
G insberg Marcin	Przepieść Józef
Ginsbergowa Adela	Pogorzelski Feliks
Gębarski Julian	Posierbiński Jan
Gertychowa Janina	Posierbińska Wacława
Grąbczewski Józef	Posierbińska Bronisława
Grodzki Aleksander	Pawłowski Kazimierz
Grodzka Stefanja	R utkowska Aniela
Goeppert Emil	Rozenbach Stanisław
H oroźna Janina	Rydzewska Bronisława
Hildebrandt Stefan	S zrajberówna Wanda
I zaak Juljus	Szulc Bronisława
K owalewski Jan	Szymański Stanisław
Kunewicz Adolf	Szymanowski Michał
K rasnodębska Helena	ks. Szklanik
Krzyżanowska Zofja	W alicki Maksym.
Kożuchowska Janina	ks. Wajzler B.
Kaznowska Marja	Wesołowski Seweryn
Kaznowski Kazimierz	Wycisk Józef
Kotowicz Aniela	Winnicki Antoni
Kotowiczówna Julja	Wiernicka S.
Kulczycka Lucyna	Wilkanowicz Stanisław
Kulczycki Roman	Wołoszyński Walerjan
Kubowicz Adela	Z asuszyna Marja
L amparski Roman	ks. Zientara Franciszek
Landau Józef	Ż mudowska Antonina

Oddział Zagłębia.

Sosnowiec, Staro Sosnowiecka 10 Tel. 394.

Członków było 392, przyb. 191. ubyło 77, pozost. 506.

Zebrań. Ogólne 1, członk. 67, tygodniowych 29.

Referatów wygł. 30: A. Sujkowski: „geografia ziem polskich“, „stosunki ekonomiczne w Poznańskim“, „st. ekonom. w Królestwie“, „przemysł Kr. Polski“ „skład ludn. Kr. Polsk. według zajęć“, „przemysł solny Kr. Polskiego“, „półwysep Bałkański“, „rozbiór krytyczny Encyklopedji Polski“, „Wpływ Wisły i Warty na pierwotne zaludnienie“, R. Danyszówna: „działanie geologiczne wody“, J. Drzewiecki: „zwyczaje wielkanocne w Polsce“, „zwyczaje w d. Zielonych Świątek“, „zw. w dn. św. Jana“, „metodyka wycieczek krajoznawczych“, A. Piwowar: „historja ziemi“ „petrografia“, L. Sawicki: „Krajobraz Polski“, E. Warchoł: „pozorna śmierć u zwierząt“, Al. Janowski: „taniść w dawnej Polsce“. — Referatów wysłuchało 1354 osób.

Badania naukowe. Zorganizowano badania archeologiczne w Siemoni, p. Będzińskiego przez p. Strzeszewskiego, inwentaryzowano zabytki bud. drzewnego pod przew. A. Sujkowskiego, zapewniono ułatwienia J. Lewińskiemu w badaniach geologicznych.

Stację meteorologiczną urządzano w Sosnowcu. Pomiaru prowadzono od 1 kwietnia do końca roku.

Odczytów było 2: Al. Janowski „pamiętki polskie w Padwie“, J. Lewiński „budowa geologiczna ziem polskich“, osób było 245. Zarząd Sekc. Odczyt: przew. A. Sujkowski, v. przew. J. Drzewiecki, sekr. E. Komaniewski, skarbn. W. Woliński.

Komisja Fotograficzna. Przew. Z. Rychter, v. przew. H. Węgierekiewicz, sekr. T. Sudolski, czł. M. Janiszewska, K. Janiszewski, T. Krzyżanowski. Komisja ogłosiła *Konkurs* fotograficzny, a następnie urządziła *wystawę* nadesłanych prac. Zbiory wskutek tego powiększyły się o 179 numerów.

Konkursy. Oprócz wspomnianego ogłoszono — na pracę opisową z zakresu krajoznawstwa, oraz na zbiory entomologiczne i botaniczne.

Biblioteka powiększyła się o 75 numerów.

Muzeum powiększyło się o 982 numery, zwiedziło zbiorcy 110 osób. Kustoszem był p. S. Strzeszewski.

Wycieczek zorganizowano 22 do: Olkusza i Djabłej góry, Dąbrowy, Zawiercia, Skarżyc i Morska, Kluczów, Rabsztyna i Olkusza, Cieszyna, Złotego Potoku, Mirowa i Bobolic, Olsztyna, na Klimczuk, do Ojcowa i Pieskowej Skały, Pilicy i Ogródzieńca, Tatr, Sławkowa i Błędownskiej pustyni, Wisły, Zakopanego, Piekar, Krakowa. Przewodnikami byli pp. Drzewiecki, Dziekanowski, Pietraszewski, Janiszowski, Raźniewski. Horodyński; w wycieczkach wzięło udział 372 os. Pzyjmowano wyc. z Częstochowy os. 35. Zarząd Sekc. przew. J. Drzewiecki, v. przew. J. Pietraszewski, sekr. T. Dziekanowski, skarbn. K. Janiszowski, czł. E. Komaniewski, R. Gimbutówna.

Popularyzację Krajoznawstwa prowadzili: przew. Kopydłowski, sekr. T. Dziekanowski, sk. E. Komaniewski, czł. J. Karska H. i R. Gimbutówny, B. Winczakiewiczówna, M. Zaleska. — Wygłoszono pogadanki dla dzieci w Sosnowcu, Sielcu, Zagórze. Mówili je: J. Młodowska, H. Gimbutówna, B. Wińczakiewiczówna, Dr. Falkowski, Warchołowa, Karska, Kopydłowski. Referowano: „O alkoholu“, „Polska przedhistoryczna“, „Poznań i Gniezno“, „z życia zwierząt“, „o Kruku i Wandzie“, czytano „Krasnoludki“, „Kot w butach“. Pogadaniek wysłuchało 528 os.

Przedsięwzięcia dochodowe. Na kiermaszu wystawiono własny kiosk do sprzedaży wydawnictw.

Poparł prace Krajoznawcze. W dziedzinie prac naukowych pp. Wejtko, Zaborowski, Strokowski, M. Kałużebiec, w dziedzinie zbiorów p. Izaak entomolog z Zawiercia, Rada Zjazdu Górniczego, w sprawach wycieczkowych. pp. Zabawski w Cieszynie, Wiśniewska w Bystrej, Jurroff w Sosnowcu, Oddziały nasze w Olkuszu i Zawierciu. Za poparcie prac Oddział składa podziękę.

Uwagi ogólne. Oddział wynajmuje lokal do spółki z trzema innymi stowarzyszeniami kulturalnymi, lokal posiada salę odczytową, bibliotekę, czytelnię, ciemnię fotograficzną. Uchwały Zebrania Ogólnego Oddziału rozesłano w cyrkularzu tym członkom, którzy na Zebraniu nie byli. Kustosz Muzeum rozesłał wezwanie do osób

pracujących w górnictwie o ochronę i gromadzenie okazów przyrodniczych. Wycieczki mniejszem cieszyły się powodzeniem, z powodu wyjątkowo niepogodnego lata i jesieni. Sekcja przyrodnicza zmniejszyła swą działalność; ogłosiła tylko Konkurs entomologiczny, który dał rezultaty lepsze, niż w r. poprzednim. Nadesłane zbiory ma usystematyzować p. Izaak. Odczytów urządzono tylko dwa, dały one deficyt. Natomiast pogadanki tygodniowe większe miały powodzenie. Dzięki iście benedyktyńskiej pracy Kustosza, zbiory Muzeum zostały znakomicie usystematyzowane, dając bogaty naukowy materiał geologiczny. W Kamieniolomach Grodzca znaleziono, a dzięki staraniom p. Fr. Solnickiego otrzymano do muzeum kości dużego zaginionego zwierzęcia. Wymagają one uporządkowania i określenia.

Zarząd Oddziału.

Prezes A. Sujkowski, v. prez. J. Drzewiecki, B. Jasiński, sekr. W. Woliński, skarbn. K. Wosiński, gosp. E. Komaniewski, kust. S. Strzeszewski, czł. A. Piwowar, F. Solnicki, Z. Szwedowska, W. Strzembosz, W. Wasilkowska. *Komisja Rewizyjna* F. Chiczewski, A. Krasnodębski, K. Srokowski.

Sprawozdanie kasowe.

WPLYWY.

Pozostałość z roku 1911	Rb.	13.89
Wpisowe	„	145.—
Składki	„	1170.25
Zaległości	„	192.25
Wpływy ze sprz. wydawn. otrz. z Ceatr.	„	690.71
„ otrzymanych od osób innych	„	24.21
Wpływy z wycieczek	„	586.91
„ z odczytów	„	166.36
„ sekcji fotograficznej	„	20.53
„ sekcji przyrodniczej	„	10.50
		<hr/>
		do przeniesienia Rb. 3020.61

z przeniesienia Rb. 3020.61

Wpływy sekcji fizjograficznej	„	3.—
Ofiary	„	7.50
Procent od sum w T-wie poż. Oszczędn.	„	8.35
Odnajem sali i lokalu	„	85.50
		<hr/>
		Razem Rb. 3124.96

WYDATKI.

Wynajem i utrzymanie lokalu	Rb.	526.06
Pensje pracowników	„	198.25
Wydatki Kancelaryjne	„	158.24
Na wydawnictwa Centrali	„	552.40
„ „ osobom obcym	„	25.50
Koszty urządzenia wycieczek	„	578.57
„ „ odczytów	„	201.34
Na bibliotekę i czytelnię	„	172.03
„ zbiory muzealne	„	36.04
„ cele naukowe	„	29.12
„ sekcję fotograficzną	„	127.38
„ „ przyrodniczą	„	42.52
„ ruchomości i umeblowanie	„	102.98
„ różne: telefon	„	22.85
„ zakup sprawozdań	„	61.99
„ inkaso składek	„	40.—
Wysyłka eksponatów na wyst. „Krajobraz Polski“	„	6.15
Przyjęcie wycieczki częstochowskiej	„	13.19
Wieniec dla ś. p. Prusa	„	5.—
Depesza do Znatowicza	„	2.15
Koszt podróży delegata	„	3.60
„ przyjęcia udziału w kiermaszu	„	10.28
Różne drobne	„	5.44
Dziesięcina	„	117.—
		<hr/>
Ogół wydatków	Rb.	3038.07
Pozostałość w kasie	„	59.64
„ w T-wie Poż. Oszczędność.	„	27.24
		<hr/>
		Razem Rb. 3124.96

Bilans

STAN CZYNNY.

Gotówką w kasie	59	64		
„ w T-wie Poż. Oszcz.	27	24	86	88
Inwentarz ogólny	636	32		
Biblioteka	160	—		
Wartość wydawnictw	86	96		
„ pocztówek	2	73		
„ żetonów	6	80	892	81
Muzeum geologiczne			1200	—
Należności od członków				
a) składki i wpisowe	229	75		
b) za pren. „Ziemi“ z r. 1912	34	—	263	75

2443 44

zamknięcia.

STAN BIERNY.

Należność przypadająca sekcji fizjograficznej	88	—
Należności od członków wątpliwe	113	75
Kapitał oddziału czyli rzeczywi- sty majątek	2241	69

		2443 44

Projekt budżetu na rok 1913.

DOCHÓD.

Pozostałość z 1912 roku	Rb.	86.88
Wpisowe	"	60.00
Składki	"	1500.00
Zaległości	"	150.00
Ze sprzedaży wydawnictw	"	100.00
Zasilek Rady Zjazdu	"	300.00
Wpływy nieprzewidziane	"	3.12
	<u>Razem Rb.</u>	<u>2200.00</u>

ROZCHÓD.

Lokal	Rb.	320.00
Urządник	"	120.00
Służba	"	100.00
Opał i światło	"	50.00
Druki i materiały piśmienne	"	50.00
Porto	"	50.00
Umeblowanie	"	50.00
Czytelnia i biblioteka	"	175.00
Cele naukowe	"	180.00
Muzeum	"	300.00
Sekcja fotograficzna	"	250.00
" przyrodnicza	"	150.00
" odczytowa	"	50.00
" fizjograficzna za rok 1912	"	88.00
Dziesięcina	"	150.00
Różne nieprzewidziane	"	115.00
	<u>Razem Rb.</u>	<u>2220.00</u>

Protokół Komisji Rewizyjnej.

Komisja Rewizyjna na posiedzeniu, odbytem w dniu 4 lutego 1913 r., po sprawdzeniu stanu kasy i rachunków Oddziału w Zagłębiu Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, i porównaniu ich z dowodami jak również

sprawdziwszy stan majątkowy i projekt budżetu na 1913 r., znalazła wszystko w należyтым porządku, wobec czego stawia wnioski: 1) aby Zebranie Ogólne zatwierdziło sprawozdanie finansowe Oddziału wraz z bilansem i pokwitowało Zarząd; 2) aby Ogólne Zebranie projekt budżetu, przewidujący w dochodach i rozchodach po 2200 rb. również zatwierdziło.

Sosnowiec, dn. 4 lutego 1913 r.

Kazimierz Srokowski

Feliks Chiczewski.

Aleksander Krasnodębski.

Lista Członków *).

Antonowicz Eugenjusz	1	Bujalska Marja	4
Arnoldówna Felicja		Budzyński Przemysław	
Adamczyk Stanisław	1	Bednarski Roman	
Ankiewicz Stefan Józef		Bauerertz Stanisław	
Bonikowski Aleksander		Biernacki Tomasz	3
ks. Błaszczyk Adam		Barańska Zofja	2
Borek Antoni	1	Baciówna Zofja	
Bykowski Czesław		Bucholtz Zygmunt	
Błaszcyński Czesław		Chudzyński Aleksander	
Barański Edward		Czarnomski Aleksander	7
Burczyński Edmund		Czajkowska Aniela	
Boguszewski Franciszek		Charemza Czesław	1
Bogdańska Julja	1	Chamski Edward	
Borowski Janusz		Chiczewski Feliks	4
Brzostowski Jan	1	Celler Feliks	1
de Bertholdi Jerzy		Czuryłło Feliks	
Bem Jan		Chamska Helena	
Bogdański Józef		dr. Czajkowski Józef	
Baranowski Kazimierz		Czaplińska Jadwiga	
Bogucki Konstanty		Cybulski Józef	
Brzozowska Matylda			

Uwaga. Cyfra przy nazwisku wskazuje liczbę wprowadzonych nowych członków.

Czernik Jerzy		Figurski Przesław	
Czerwiński Kazimierz		dr. Falkowski Stefan	1
Ciesielski Kazimierz		Ficka Stanisława	
Cieślik Piotr		Frasunkiewicz Waclaw	1
Chrzanowski Stanisław		Frackiewicz Wincenty	3
Czerniewski Stanisław		Feinstein Henryk	
Czechowski Władysław		Gatkiewicz Antoni	1
Cichoński Władysław		Gajzler Aleksander	
Cichocki Władysław		Gimbut Bohdan	
Dudziec Antoni		Goldhaar Bronisław	
Dąbrowska Anna		Goebel Czesław	
Dąbrowska Eugenja		Grabińska Dominika	
Dobrowolski Franciszek		Gawlik Daniel	
Dąbrowski Franciszek	6	Gdesz Edmund	
Dębicki Feliks		Gadomski Felicjan	
Dąbrowski Jan		Grabiński Franciszek	
Danielewiczówna Jadwiga		Gumińska Helena	5
Drzymalanka Józefa		Gimbutówna Helena	1
Drzewiecki Józef	44	Ginsberżanka Julja	1
Danielewiczówna Karolina	2	Gumińska Janina	2
Dąbrowski Kazimierz		Grossówna Irena	
Dalder Leonard		Goławska Julja	
Drzewiecka Marja Józefowa	5	Crabijański Kazimierz	
Drzewiecka Marja Aniela		Glajzer Marjan	
Drojecki Mieczysław		Gimbutówna Romana	1
Dutkiewicz Piotr		Gawlikowski Stefan	
Dobrowolski Romuald		Gadomski Stanisław	
Długokęcka Saturnina		Gurcman Tadeusz	
Dawidson Stanisław		Gumiński Witold	4
Dmochowski Stanisław		Goebel Władysław	
Dobrzeński Stanisław		Głowacki Władysław	
Dziekanowski Tomasz	12	Hołubski Antoni	
Dziedzicki Władysław	1	Halerzówna Eugenja	
Drzewiecki Włodzimierz		Hauke Karol	1
Engelking Walery	1	Hawran Marjan	
Fiutowski Aureljusz	3	Hoffman Kazimierz	
Fiuczek Franciszek		Hem Maksymiljan	
Frycz Feliks		Hałusiński Roman	
Fazań Jan		Jędrzejewski Adam	
Filo Jan		Jasiński Bronisław	6
Fijałkowski Józef	3	Jankowski Bolesław	
Ferdynandzki Mieczysław	1	Jeleńkowska Jadwiga	

Jurkowska Janina		Kawecki Jan	
Juroff Józef		Kwietniewski Jan	
Janiszowski Kazimierz	1	Karney Józef	
Jaszowski Kazimierz		Kozłowski Józef	
Jaworski Kazimierz		Karmański Kazimierz	
Jankowski Kazimierz		Korzeniewski Kazimierz	
Jankiewicz Leon	7	Kierzkowski Kazimierz	
Januszevska Marja	1	dr. Kołodzki Lucjan	1
Juroffowa Marja		Krajewski Lucjan	
Jowszycowa Marja		Karski Lucjan	
Jacuński Mieczysław		Kreczmar Lucjan	
Jakubowski Stanisław		Kalabiński Ludwik	
Jakubowicz Stefan		Kammer Lidja	
Jurczyński Szymon		Kępiński Marjan	
Jamrocha Teofil		Krajewski Marjan	
Janota Walenty		Kalinowski Marjan	
Jędrzejewski Władysław		Kreczmarowa Marja	
Januszevska Zofja		Kisińska Marja	
Krasnodębski Aleksander		Kondracka Marja	2
Kurakowski Alfons		Krzemiński Stanisław	
Kuliński Andrzej	1	Kowalewski	"
Kulesza Bolesław	1	Krassowski	"
Kozłowska Cecylja		Kazibutowski	2
Krajewski Cyprjan		Karkosik	"
Komaniewski Edward	2	Kozłowski	1
Krzemieniewski Feliks		Kaczyński	"
Kwiecień Feliks	1	Kontkiewicz	"
Krzypkowski Feliks	1	Kąkolewska Salomea	1
Kawczyński Feliks		Kwiatkowski Stefan	1
Kopydłowski Felicjan		Koralewski Stefan	
Królikowska Felicja		Kamiński Seweryn	1
Krawczyk Franciszek		Kruczek Sylwin	
Kubicka Janina		Kawecki Tadeusz	
Komornicka Janina		Klimaszewski Tadeusz	
Kossakowska Janina	2	Kozielski Wacław	
Karska Jadwiga		Konarzowski Wacław	4
Krzybowska Jadwiga		Kołodowski Wiktor	1
Krajewski Jan		Kuczborski Witold	
Kiesewetter Jan		Kielanowski Zdzisław	
Kasztalski Jan		Kuligowski Zdzisław	
Kostarski Jan		Kaczyńska Zofja	
		Kurdwanowska Zofja	

Kawalska Zofja		Musiał Stanisław	1
Kawalski Zygmunt		Meyer Stefan	
Korsak Zygmunt		Mika Stefan	
Kuzniak Zygmunt		Majewski Tadeusz	
Kamiński Władysław		Missorek Teofil	
Kwiatkowski		Musiałkowski Wacław	2
Kaczmarek		Meżyński Wincenty	1
Kieszkowski		Maciejewska Wiktorja	
Koneczny		Malinowski Władysław	1
Klimas		Mizerek Zdzisław	
Kosiński Edward		Malinowska Zofja	
Lustgarten Alfred		Nowicki Antoni	
Luft Antoni		Nowakowski Eugenjusz	
Liebich Brunon		Norblin Herman	
Likiernikowa Gizella		Nowakowski Jan	
Lenkiewicz Henryk		Nowakowski Józefat	
Leszczyńska Jadwiga	2	Niczewski Juljusz	
Lipiński Jan	6	Nalecki Michał	
Lewicki Roman		Nawrocki Władysław	2
Lipski Miroslaw		Ornowski Antoni	
Linkfeld Ryszard		Olszewski Antoni	
Lech Stanisław		Ostrowski Henryk	4
Łukasiewicz Bolesław		Obuchowicz Henryk	
Łazowska Halina		Obrapalski Jan	
Łaszczewski Henryk		Obuchowicz Jan	2
Łukaszewska Marja		Osetowski Józef	
Łabęcki Stanisław		Ocioszyński Juljan	
Łacic Stanisław		Olszowski Lucjan	
Milewski Aleksander		Odalska Marja	
Mokrzycki Antoni		Ojrzanowski Piotr	
Michalski Antoni		Otto Roman	
Mazurkiewicz Antoni		Ochocki Roman	
ks. Maliszewski Bolesław		Olszewska Romana	
Moszyński Bronisław		Orłowski Stanisław	
Michael Artur		Odalski Władysław	
Malinowska Helena		Oskólski Władysław	
Marwegowa Jadwiga		Piowar Adam	1
Musiałek Józef		Przyłucki Antoni	1
Młodzianowska Leokadja	1	Piaskowski Bolesław	1
Mevé Ludwika		Parysek Feliks	
Makowska Marja		Pyzikowski Franciszek	

Piowarowa Halina		Rogowski Henryk	4
Paszyńska Helena		Różycka Jadwiga	
Pawłowicz Jan		Radoszkowska Jadwiga	
Pieczyński Jan	7	Raykowski Jan	
Piechowski Jan	2	Radziszewski Jerzy	1
Plichtowicz Jan		Rychłowska Julia	
Pietraszewski Józef	3	Rychterowa Kazimiera	1
Paliga Józef		Repliński Kazimierz	
Przedpeński Józef		Rudnicki Klemens	
Porczyński Karol		Rudowski Leon	
Płodowski Karol		Rayska Marja	
Połomski Ksawery		Rudnicka Marja	
Pogorzelski Kazimierz		Reicherowa Marja	
Podlewski Lucjan		ks. Rogójski Mieczysław	
Piątkowski Ludwik		Rudzińska Regina	
Popiel Ludwik	1	Reicherowa Róża	
Powelski Marjan		Raźniewski Stanisław	2
Przesmycki Piotr		Raczko Stanisław	3
dr. Pierwocha Piotr		Rudowski Szymon	1
Pomorski Mirosław		Rajchertowa Wanda	
Prochazka Roman		Rayska Wanda	
Pawłowski Stanisław		Reinsch Wiktor	
Płodowski Stanisław	2	Rayski Władysław	
Piotrkowski Stanisław		Radowska Zofja	
Pacho Stanisław		Rychter Zygmunt	7
Paszyńska Stanisława		Smoczarski Adam	2
Przybylski Tadeusz		Sztachelski Adam	
Podkowiński Wincenty		Sujkowski Antoni	8
dr. Podcząski Władysław	1	Starkiewicz Antoni	
Piotrkowski Władysław		Szmelew Borys	
Piowar Ryszard		Strzyżykowski Bronisław	
Rogałowiczowa Aleksandra		Sandecki Bolesław	
Rogałowiczówna Aleksandra		Świdorski Czesław	
Rusek Adam	2	Słowikowska Eugenia	
Rankowiczówna Eugenia		Swoboda Edward	
Rychter Eugenjusz		Sotkiewicz Feliks	
Rajchert Emil		Solnicki Franciszek	1
Raczyński Edward		Sulimierska Halina	
ks. Raczyński Franciszek		Sommerfeld Henryk	
Rzadkiewiczowa Helena	1	Staniszczak Ignacy	4
		Skrzyński Ignacy	

Strzemboszowa Irena		Stępkowski Władysław	
Szperling Jan		Szonertowa Władysława	
Szpak Jan		Strzembosz Wiktor	
Sulimierski Jan		Swinarski Witold	
Szarkowski Jan		Sonne Wilhelm	
Sterczyński Jan	2	Sterczyńska Wanda	2
Szczepkowski Izidor		Sitarski Wacław	
Siwikowa Józefa	2	Szol Wacław	
Siedlecki Juliusz		Szwedowska Zofja	
Srokowski Kazimierz	1	Strzelecka Zofja	
Strzelecki Konstanty		Strokowski Zygmunt	
Szastak Leon		Tyszka Aleksander	
Świętochowska Ludwika		Tworzyński Bohdan	
Sznajder Ludwik		Telakowski Edmund	2
Sunoniewski Marjan		Tucholski Bronisław	1
Solecki Marjan		Tuwan Helena	
Świerczyński Michał		Tyszkowa Jadwiga	
Straszewicz Mieczysław		Turski Marcei	
Stasiakiewicz Mieczysław		Tremerówna Janina	
Szonertówna Marja		Toruń Piotr	
Szulc Marjan		Tarnowski Stanisław	
Sztajnduchert Romuald	16	Tryhubczak Stefan	6
Seiler Rudolf		Tyszkowa Zofja	
Szymorowski Roman		Ujazdowski Antoni	4
Świętochowski Stanisław		Vorbrodt Kazimierz	
Sztechmanówna Stanisława		Wybraniec Adam	2
Szyndler Stanisław		Wołkowicz Aleksander	
Stankiewicz Stanisław	1	Wnuk Antoni	
Szymanowski Stanisław		Woliński Artur	1
Strzeszewski Stanisław	6	Waszczyńska Antonina	1
Stratilato Stanisław		Wosińska Aniela	
Ślomska Stanisława		Woyde Bronisław	
Strzałkowski Seweryn		Winczakiewiczówna Berta	
Szarras Stefan		Waszczyńska Czesława	1
Suprynowicz Stefan	1	Winter Emil	
Sobolewski Tadeusz		Warchoł Edward	3
Sudolski Teodor		Wijasiński Feliks	
Stawicki Włodzimierz		Winkler Franciszek	
Sujkowski Władysław		Wojewódzki Henryk	
Szlagowski Władysław		Węgierkiewicz Henryk	1
Skrzypiński Władysław		Wyszyński Hipolit	

Węgierkiewiczowa Izabella		Wierzbowski Władysław	1
Woliński Jan	1	Wybraniec Władysław	
Wejtko Józef		Wasilewski Witold	
Wasilewski Józef	1	Włodek Wojciech	
Wencel Jadwiga		Westfalewiczówna Zofja	
Waśniewska Jadwiga		Wolska Zofja	
Wolińska Janina	5	Zieliński Alojzy	
Waligórski Karol		Zakrzewski Bolesław	
Wosiński Kazimierz	1	Zainger Franciszek	1
Wysocki Kazimierz		Zapolski Gracjan	
Wołkowiec Maksymilian		Zaleska Irena	
Wojciechowska Marja		Zdzienicki Jerzy	
Wencel Marjan		Zieliński Kazimierz	
Węglawski Stefan		Zillinger Kornelja	
Weiss Stefan		Zalega Leonard	
Winer Stefan		Zalewski Maksymilian	
Wolski Stanisław		Zientala Marceli	
Wierzbowski Stanisław		Zawadzka Marja	
Woźniakowski Stanisław		Zaleska Marja	
Wrzosek Stanisław		Ziółkowski Sławomir	
Wojciechowski Stanisław	1	Zilinger Waldemar	
Wąsik Teofil		Zabłocka Zofja	
Wałęski Teofil		Żerański Henryk	
Wasilkowska Wanda	3	Żukowski Juljusz	
Wierzbowska Wanda	1	dr. Żołędziowski Maksym.	
Warchołowa Wanda		Zukowski Władysław	
Woliński Władysław	15		

Oddział Wieluński.

Zorganizowany powtórnie w końcu roku sprawozdawczego, działalności nie wykazał.

Oddział Kutnowski.

Działalności w roku sprawozdawczym nie ujawnił żadnej.

Zabytki przedhistoryczne

w Wielkopolsce

Prace Instytutu Archeologii i Etnologii Uniwersytetu
w Poznaniu, tom I, 1927

Dział naukowy.

Zabytki przedhistoryczne

we Wsi Iwanowice

przy ujściu Minożki do Dłubni, w powiecie miechowskim gubernji kieleckiej.

Wielka wieś Iwanowice leży w pięknej dolinie przy ujściu rzeczki Minożki na lewym brzegu Dłubni, wpadającej do Wisły (zob. plan topograficzny na str. 173).

Od szosy krakowskiej na zachód, w pobliżu miasteczka Słomnik, skręca droga, wiodąca wprost do Iwanowic i dalej doliną Minożki do Skąty, Ojcowa i Piekowej Skąty. Od Słomnik jest mila do Iwanowic, a stąd $1\frac{1}{2}$ mili do Ojcowa.

Na prawym brzegu rzeki Dłubni, na północ Minożki, ciągną się wysokie pagóry. Na południe Minożki, na jej brzegu prawym wznosi się również wielki pagór, zwany Klin, a za nim drugi zwany Kiepura (wysoki 154 sażeń nad p. morza) pod Porwanowem. Na lewym brzegu Dłubni, naprzeciwko ujścia Minożki, brzeg stromy urwisty przechodzi w pagór wyniosły (144 saż. n. p. m.) koło Poskwitowa.

Ow stromy brzeg, oberwany naporem wód bystrym ujścia Minożki do Dłubni, przedstawia tu najwyraźniej budowę geologiczną całej okolicy, podobnie jak inne pomniejsze oberwiska brzegów i dolin rzek pomienionych.

Występują tu wszędzie odsłonięcia i rumowiska opoki marglowej formacji kredowej (ze skamieniałościami *Ananchites ovata*, *Micraster cor anguinum*, *Belemnites belemnitella* i in.). Nad opoką marglową rozpościera się tam wszędzie glina żółta i mułek (loess) a na nich

wierzchem warstwa ziemi roślinnej szarej lub czarnej centymetrów kilkadziesiąt.

Liczne źródła wody zimnej, kryształowo-czystej, wytryskają tam z pod odstonieć opoki wapiennej lub z pod zielonych stoków pagórów nadłukowych. Największe źródło wypływa nad łąką za kościołem, powyżej ujścia Minożki, i dostarcza wody wybornej dla gorzelni miejscowej. Drugie piękne źródło bije z oberwiska stromego opoki białej na lewym brzegu Dłubni nieco poniżej ujścia Minożki, za mostem przy ogródku dworskim. Takie wielkie źródła dobrej wody pociągały zwykle osadników pierwotnych w czasach przedhistorycznych.

Na pagórach opisanych powyżej rozpościerały się tu siedziby i rozległe cmentarzyska przeddziejowe już w okresie kamienia, brązu i żelaza.

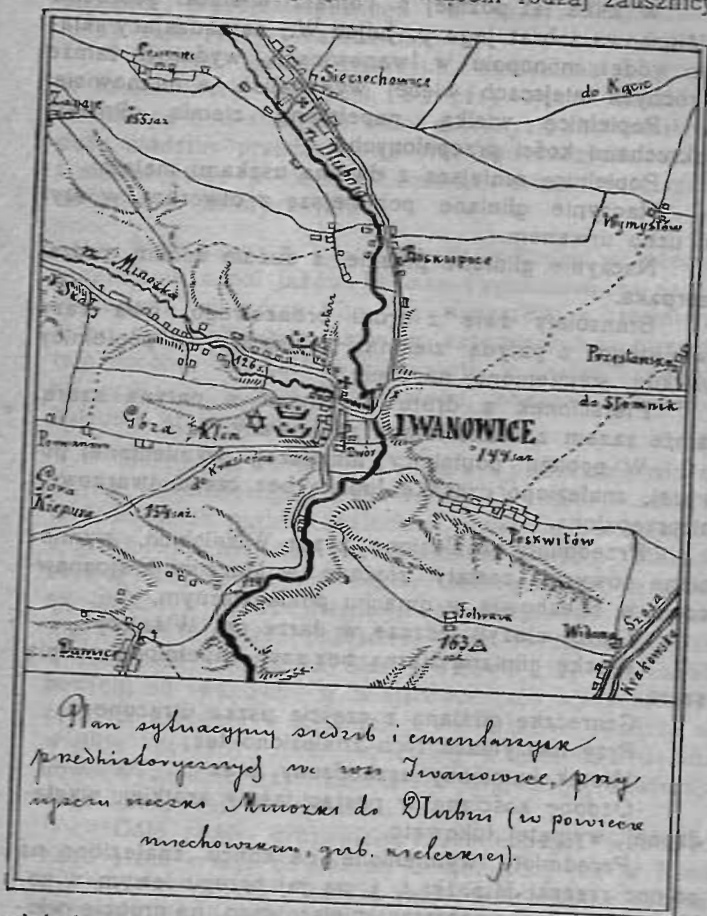
Przejeżdżając tamtędy, często słyszałem, że włościanie znajdowali na polach iwanowskich narzędzia kamienne i stare naczynia gliniane, które podobno zanosili na plebanję. Tam jednak nie znalazłem żadnych bliższych wskazówek. Udzielił mi ich dopiero p. Tomasz Wiśnicki geometra, znający dobrze miejscowość.

Wedle tych objaśnień, w r. 1901, zatrzymawszy się dłużej w Iwanowicach, przedsięwziąłem pierwsze poszukiwania próbne na gruncie, należącym do gospodarza Jakóba Bóbaka. Jego pole, oraz pola jego sąsiadów, gdzie znajdują się zabytki przedhistoryczne, leżą na wielkim pagórze, zwanym Klin, rozciągającym się, jak to już wspomniano powyżej, na południe od rzeczki Minożki czyli na jej brzegu prawym, niedaleko ujścia do rzeki Dłubni, tam, gdzie na załączonym planie narysowano znaki cmentarzyska zarowego i nieciałopalnego, oraz znak siedziby przeddziejowej.

Domy i zagrody gospodarzy, czyli właścicieli pól pomienionych, leżą naprzeciwko zabudowań dworskich i wielkiego składu gorzelni, przy drodze wiodącej ze wsi Iwanowic do wsi pobliskiej Krasińca i kolonii Porwanów (jak to widać na planie).

Przy pierwszym kopaniu próbnym na polu Jakóba Bóbaka, w głębokości niewielkiej około 30 cm., pod powierzchnią gruntu wydobyłem: naczynie gliniane

czarne, w rękę lepione, zdobne w kreski ukośne, tuż obok czaszkę ludzką zgniecioną, z kółkiem brązowym, pokrytem zieloną patyną, stanowiącem rodzaj zauszniczy,

od której kość czaszki koło otworu usznego również za-
zieleniała. Obok czaszki pomienionej znalazło się
kilkanaście kawałków większych i kilkadziesiąt drobnych
odłamków kości ludzkich prawdopodobnie.

Krom tego od Jakóba Bóbaka i jego dzieci otrzy-
małem pozbierane przez nich przy oraniu pola liczne

narzędzia, rdzenie i okrzeski krzemienne, oraz odłamki skorup z naczyń glinianych, przeważnie w ręku lepionych.

W kilka lat później p. Tomasz Wiśnicki geometra z Miechowa i brat jego p. Julian W., zarządzający składem wódek monopolu w Iwanowicach, wydobyli tamże w różnych miejscach więcej wykopalisk, a mianowicie:

Popielnicę wielką, napełnioną ziemią gliniastą i okruchami kości przepalonych.

Popielnicę mniejszą z dwoma uszkami małymi.

Naczynie gliniane pomniejsze z otworem w szyi po uchu urwanem.

Naczynie gliniane płaskie z dużym uchem, rodzaj czerpaka.

Bransolety dwie z drutu brązowego, dwa razy zwiniętego, z patyną zieloną, znalezione w popielnicy wielkiej, wymienionej na czele.

Pierścionek z drutu srebrnego z patyną szarą, tamże razem z bransoletami zachowany.

W pobliżu popielnicy mniejszej, wymienionej powyżej, znaleziono czaszkę ludzką bez części twarzowej, nieprzepalona.

Przedmioty znalezione przez Wiśnickich, wymienione powyżej, zostały złożone w Muzeum krajoznawczem w Miechowie w gmachu poklasztornym.

Tamże złożyli jeszcze w darze pp. Wiśniccy:

Wazkę glinianą czarną bez szyi, napełnioną ziemią szarą.

Czareczkę glinianą z częścią uszka utraconego.

Przy naczyniach tych znaleziono też:

Młotek kamienny uszkodzony, oraz

Ozdobę kościaną w postaci taśmy krótkiej, wygładzonej, wygiętej łukowato.

Przedmioty wymienione na końcu znaleziono na północ rzeczki Minożki t. j. na jej brzegu lewym w pobliżu obecnego cmentarza miejscowego, na gruncie włościanina Misztala, podczas poszukiwań p. Juliana Wiśnickiego w październiku 1905 r. i złożono również w Muzeum miechowskiem.

W temże miejscu znaleziono potem jeszcze: popielnicę dużą zgniecioną, dno naczynia glinianego, miecz żelazny zgięty płasko we troje, umbo żelazne od tarczy,

zapinki żelazne i wiele innych naczyń glinianych, wyrobów z brązu, krzemienia i t. p., które przesłano do Muzeum przedhistorycznego w pałacu Towarzystwa sztuk pięknych w Warszawie.

Zabytki przedhistoryczne, znalezione dotychczas w Iwanowicach, wskazują, że przy ujściu Minożki do Dłubni po obu stronach wideł rzecznych znajdowały się duże siedziby przeddziejowe oraz cementarzyska żarowe i nieciałopalne w okresie kamienia, brązu i żelaza aż do czasów historycznych.

Wyroby z kamienia, zebrane przezemnie przeważnie z pól Jakóba Bóbaka i sąsiednich, za sadami wiejskimi na górze Klin, są wszystkie z krzemienia, jeden siekieroklinik z wapienia krzemienistego otrzymałem osobno, zaś połowa klinomłota z gnejsu, znaleziona przez p. Juljana Wiśnickiego, oddana została do Muzeum krajoznawczego w Miechowie.

Były krzemienne całe i potłuczone rdzenie (szuk kilkadziesiąt) oraz liczne okrzeski i odłupki, w ilości sztuk paruset znalezione, dowodzą że narzędzia z krzemienia były tam wyrabiane na miejscu. Materiał surowy czyli krzemień barwy żółtawoszarej, znajduje się obficie w pobliżu Iwanowic ku zachodowi w sąsiedniej wsi Minodze, położonej przy źródłach Minożki, w okolicach miasteczka Skały, Ojcowa i in. Na zachód bowiem od Iwanowic w miejscowościach wymienionych, oraz na południu w sąsiedniej wsi Damice, kończą się wielkie pokłady opoki kredowej a zaczynają się masowe wychodnie wapienia białego jurajskiego, zawierającego liczne były krzemienne.

Całe zwały gruzowiska krzemienego, wykruszonego przez erozję odwieczną znajdują się już w Minodze na drodze do Skały i dalej w obfitości. Tamże napotyka się liczne otoczaki i wielkie glazy pojedyncze różnych skał obcych z dyluwjum. Mieszkańcy pierwotni mogli stamtąd z łatwością czerpać materiał gotowy w postaci większych brył i odłamków drobniejszych krzemienia i innych, zdolnych wyrobu narzędzi.

Rdzenie większe i mniejsze tarczowe mają ślady odbić różnych postaci.

Noże i nożyki wiórowate, łupane przeważnie bez szczybienia wtórnego. należą tam podobnie jak w siedzibach sąsiednich tej okolicy, do narzędzi najliczniejszych stosunkowo. Niektóre z nich 4—8 cm. długie; mają brzegi obrabiane starannie przez szczybienie drobne.

Skrobacze, 4—6 cm. długich, także znaleziono, w ilości kilkunastu. Niektóre z nich, postaci nożowatej, wyrobione z wiórów łupanych z brzegiem końcowym obrobionym starannie. Inne mają trzoneczki mniej lub więcej długie, a wcięcie wyłobione dla lepszego obwiązania w obsadzie. Inne różnej postaci nie są tak typowo obrobione, wszelako zdadne do skrobania skór zwierzęcych i t. p.

Drapacze i rylce, sztuk kilkanaście, długości 4—6 cm. są łupane i obrabiane po brzegach, a w części i na powierzchniach płaskich, brzegi mają ostre, kolczaste. Rylce w postaci odłupków krótkich z końcami śpiczastymi, zdatnymi do rycia lub wiercenia.

Strzałki i piki, znaleziono w ilości stosunkowo niewielkiej sztuk kilka. Strzałki 3—6 cm. długie są postaci przeważnie trójkątnej lub liściowatej, niektóre obrabiane nieco przez drobne szczybienie brzegów. Grotpika długa cm. $6\frac{1}{2}$, szeroka $4\frac{1}{2}$, postaci trójkąta o podstawie wypukłej, ma brzegi miejscami obrobione.

Siekieroklin mały, gładzony, wyrobiony z wapienia krzemienistego, o ile z wyglądu sądzić można, barwy żółtawo-szarej, w oddaniu białawej. Długość jego wynosi cm. 7, szerokość ostrza 4, szerokość tyłca 2, grubość w pośrodku $2\frac{1}{2}$ cm. Ostrze wygładzone klinowato lepiej, reszta powierzchni nieco chropawa.

Klina połowa od strony tyłca, z otworem wierconym średnicy $1\frac{1}{2}$ cm., długa $7\frac{1}{2}$ cm., szeroka i gruba 4 cm. ze skały, mającej wygląd gnejsu, barwy czarnozielonawej, jest bardzo umiejętnie wyrobiona i starannie gładzona na całej powierzchni.

Mnóstwo innych wyrobów z krzemienia zebrał w Iwanowicach p. Julian Wiśnicki i oddał do warszawskiego Muzeum przedhistorycznego Towarzystwa zachęty sztuk pięknych.

Wyroby z gliny są w Iwanowicach bardzo obfite i w części dobrze zachowane, począwszy od czarek maleńkich do popielnic rozmiarów ogromnych. Obok krzemieni, opisanych powyżej zebranych na polach Bóbaka, znalazło się tamże sporo skorup drobnych z naczyń przedhistorycznych, oraz jedno naczynie całe formy wazowatej. Krom tego p. Juljan Wiśnicki wykopał mnóstwo innych naczyń i popielnic różnej wielkości w rozmaitych miejscach, jak to już powyżej zaznaczono.

Skorupy drobne pochodzą tu przeważnie z naczyń w ręku lepionych, gładkie lub grubo chropawe bez ornamentów. Niektóre tylko zdobne w paski czyli rowki wąskie, pojedyncze lub wielokrotne, równoległe do siebie, poziomo wokół naczyń na krążku toczonych biegnące.

Wisiorzka gliniana połówka znalazła się wśród skorup zebranych na polu Bóbaka; średnicy ma cm. 5, gruba 3 cm., otworek na wylot w średnicy 5 mm.; lepiona z gliny nieźle wypalanej, barwy ceglastoszarej.

Naczynia gliniane, znajdujące się w Muzeum krajoznawczem w Miechowie w gmachu poklasztornym ¹⁾, wykopane zostały przez p. Juljana Wiśnickiego, jak to już wspomniano, na północ i na południe od rzeczki Minożki, w pobliżu ujścia jej, na prawym brzegu rzeki Dłubni (zob. mapkę topograficzną Iwanowic).

Na północ rzeczki Minożki czyli na lewym jej brzegu, na Górze cmentarnej po stronie północnej cmentarza dzisiejszego, na polu włościanina Miształa, znalezione: Wazka, a raczej spód naczynia zewnątrz czarna, gładka, wewnątrz napełniona ziemią gliniastoczną; szyja obłamana wokoło przy brzuścu, tegoż część mniejsza z boku wytłuczona; wysokość naczynia cm. 8, średnica otworu górnego 11, średnica dna 6 cm.

Czareczka z uszkiem utraconem, nieco wyszczerbiona z boku, lepiona w ręku z gliny barwy ciemnoszarej, skorupa cienka, gładka; średnica otworu cm. $7\frac{1}{2}$.

---

¹⁾ Ob. Rocznik P. Tow. Krajoznawczego z r. 1908 T. II str. 64.

Na południe rzeczki Minożki czyli na prawym jej brzegu, na pagórze Klin zwanym, od jego strony wschodnio-południowej, przy drodze do Krasieńca na polu włościanina Fundamenta znalezione:]

Popielnica wielka, czarna zewnątrz, matowa, skorupa gładka w przełomie nawskroś czarna, z gliny miałkiej, w ręku lepiona. Przykryta była płaskim kamieniem wapiennym i zgnieciona. Skorupy duże i mniejsze, zebrane starannie, zostały dobrze sklezione. Powierzchnia bez ornamentów, poniżej brzuśca ma 4 duże guzy w równych odstępach na obwodzie. Wysokość tej popielnicy wynosi cm. 34, średnica otworu 31, średnica brzuśca 40, dna 10, obwód brzuśca 125 cm. Wewnątrz popielnicy były okruchy białe kości przepalonych, zmieszane z ziemią szarogliniastą, zebrane i zachowane w pakiecie osobnym w Muzeum miechowskim.

Popielnica mniejsza znaleziona w odległości 50 kroków od poprzedniej popielnicy wielkiej, czarna zewnątrz i wewnątrz, powierzchnia gładka wszędzie, skorupa w przełomie nawskroś czarna. Popielnicę tą wydobyła z ziemi pękniętą przez pół i kilka skorup mniejszych skleiono starannie. Wysokość jej wynosi cm. 19, średnica otworu 15, brzuśca 20, dna $6\frac{1}{2}$ cm. Na obwodzie największej wypukłości brzuśca są dwa małe ucha z otworkami. W pobliżu znaleziono czaszkę ludzką, którą opiszę na końcu.

Naczynie wazowate pomniejsze, czarne zewnątrz i wewnątrz, w przełomie skorupa również nawskroś czarna; uszka wyrwanego z częścią szyi brak, szczątki jego widać u dołu. Wysokość naczynia cm. 9, średnica otworu 10, brzuśca 12, dna 3 cm.

Naczynie czerpakowate pomniejsze, z uchem dużym, u dołu półkuliste bez spłaszczenia, czarne zewnątrz, wewnątrz i w przełomie, ściany ma gładkie wszędzie. Na uchu dwie pręgi wklęsłe, w pośrodku między nimi wypukła.

Naczynie wazowate duże wykopane przezemnie na polu Jakóba Bóbaka, obok ludzkiej czaszki

i kości szkieletu, wydobyte zostało w całości; na żądanie jednak usilne właściciela gruntu wyjęto wszystką ziemię, wypełniającą naczynie, dla zobaczenia czy nie zawiera pieniędzy, przyczem mimo całej ostrożności ściany naczynia rozpadły się na drobne skorupki, zebrane i zachowane starannie. Wazka ta kilkanaście cm. wysoka, kształt miała podobny do popielnicy wielkiej, opisanej powyżej. Z pośród wszystkich naczyń, tu wymienionych gładkich i niezdobionych, jedynie ta wazka tylko miała ornament szeroki na brzuścu w postaci kresk ukośnych, równoległych ze sobą.

Wyroby metalowe znaleziono w ilości niewielkiej z naczyniami opisanymi powyżej.

Kółko z brązu, średnicy kilku centymetrów, z drutu cienkiego, rodzaj zausznicy; leżało tuż przy czaszce, znalezionej przezemnie przy wazce zrobionej, na polu Bóbaka, opisanej poprzednio. Na kościach tej czaszki koło otworu usznego zostały ślady zielonawe od tej zausznicy, pokrytej patyną jasnozieloną.

Bransolety dwie, a może zausznice, z drutu cienkiego brązowego, skręconego wokół dwukrotnie, z końcami luźnymi, z patyną jasnozieloną. Spoczywały w popielnicy wielkiej, opisanej powyżej, wśród okruców kości przepalonych i resztek ziemi. Średnica bransolety większej cm. 7, mniejszej 6 cm.; grubość drutu $2\frac{1}{2}$ —3 mm.

Pierścień srebrny, średnica obwodu cm. 2, otworu $1\frac{1}{2}$ cm. tylko, grubość drutu $2\frac{1}{2}$ —3 mm.; leżał w popielnicy wielkiej razem z dwiema bransoletami, wymienionymi poprzednio.

Dużo innych wyrobów z brązu, zapinek, szpil, kolczyków i t. p. znalazł jeszcze później w tychże miejscach p. Julian Wiśnicki.

Wyroby żelazne znalazł on również w znacznej ilości tamże; między innymi miecz żelazny zgięty we troje płasko, umbo żelazne od tarczy, zapinki i w. in.

Kości ludzkie, przepalone, w popielnicach ciepłopalnych oraz w grobach nieciepłopalnych i luźnie porzucane przez orkę na polach uprawnych znajdują się

tam w wielkiej ilości. Przy pierwszym kopaniu próbnym na górze Klin, za sadami na polu Jakóba Bóbaka, obok naczyńa glinianego, zdobionego w kreski gęste, pod kątem kresłone, opisanego powyżej, w głębokości niewielkiej kilkunastu centymetrów, wydobyłem kości czaszki ludzkiej ze szczęką górną i zębami, ale bez zuchwy; przy nich kilkadziesiąt małych kawałków kości, oraz kilkanaście wałkowatych ułamków kości długich wielkich, ze stawami odłamanymi, wskutek czego trudno je określić dokładniej. Przy kości skroniowej, zabarwionej nieco na zielono, leżało kółko z drutu brązowego, wspomniane powyżej. Kości czaszki owej wraz z kółkiem oddałem do Muzeum przedhistorycznego w pałacu Towarzystwa sztuk pięknych w Warszawie na ręce red. „Światowita”.

Czaszka ludzka druga bez części twarzowej, czyli czerep mózgowy, znaleziony został na tejże górze Klin przy drodze do Krasieńca (zob. plan Iwanowic) na polu włościanina Fundamenta, obok popielnicy mniejszej z uszkami, opisaney powyżej. Brak tu części kości czołowej, czoło między skroniami szczuple; część tylna czaszki obszerna; wogóle kość krucha, zabarwiona żółtawą gliną w której spoczywała. Szerokość największa czaszki cm. 14, długość największa cm. 29. Czaszka ta złożona została w Muzeum krajoznawczem w Miechowie, gdzie umieszczona jest obok popielnic i innych naczyń glinianych w gablocie oszklonej.

Przejeżdżając przez Iwanowice w r. 1910, wstąpiłem ponownie do wójta Jakóba Bóbaka, od którego otrzymałem jeszcze nieco narzędzi krzemiennych, zebranych na jego polach. Mówił, że znalazł tam jeszcze różne kości ludzkie i parę „głów człecznych”, które zakopał przy drodze na podwórzu swoim, naprzeciw gorzełni. Na moją prośbę zaczęto szukać i odkopywać, ale nie zdołano nic odnaleźć rzekomo. Wogóle włościanie bardzo niechętnie wydobywają kości ludzkie na swoich polach, a odkryte przypadkowo starają się zakopać skrycie w tem samym miejscu lub na między najbliższej, co bardzo utrudnia poszukiwania na cmentarzyskach polnych przeddziejowych.

Drugą trudność w prowadzeniu tam poszukiwań prawidłowych na polach stanowi okoliczność, że zabytki przedhistoryczne w Iwanowicach, podobnie jak w innych miejscowościach wiejskich, znajdują się przeważnie na gruntach uprawnych. Wobec tego rozkopy szersze i głębsze możnaby tam robić głównie zaraz po żniwach, po zoraniu pól, a przed ich obsianiem; po części także po zbiorach jesiennych jarzyn, lub na wiosnę, przed siewem. A wszystko w czasie krótkim jednego do dwóch tygodni, w porze zwykle dżdżystej, i o ile na to zgodzą się właściciele gruntów. Dla poszukiwań prawidłowych i swobodnych najlepiej byłoby wydzierżawiać rocznie odpowiednie parcele gruntów celem spokojnego badania wyczerpującego, bez przerw i przeszkód wszelakich. Ale to wymagałoby kosztów bardzo znacznych.

W każdym razie poszukiwania dorywcze, jakie się w Iwanowicach prowadzą, nie pozwalają na badania systematyczne; nie można tam bowiem rozkopywać należycie i wyczerpująco najważniejszych gniazd w całości w danem miejscu odkrytych. Przytem niezbędnem jest, aby poszukiwania były tam prowadzone przez specjalistę naukowo i technicznie odpowiednio przygotowanego, rozporządzającego czasem swobodnym, narzędziami i środkami wystarczającymi.

A zabytki te wielkiej ważności i obfite, jak zalegające w siedzibach i cmentarzyskach przeddziejowych Iwanowic ze wszystkich okresów kamienia, brązu i żelaza zasługują ze wszech miar na staranne zbadanie i wydobywanie, zanim ulegną powolnemu zniszczeniu.

S. J. Czarnowski.

SPIS RZECZY.

Rozwój Towarzystwa	3
Protokół Zebrania Roczno	4
" " Nadzwyczajnego	10
Kronika załobna	12
Lista członków	16
Członkowie korespondenci	72
Działalność Zarządu	40
Zarząd Towarzystwa	40
Komisja Rewizyjna	41
Zebrania miesięczne	41
Kalendarzyk zebrań na rok 1913	43
Biblioteka	55
Komisja Dochodów niestałych	47
" Fizjograficzna	60
" Fotograficzna	43
" Muzealna	68
" Oddziałów Prowincjonalnych	46
" Popularyzacji Krajoznawczej	78
" Wycieczkowa	48
" Wydawnicza	43
Sekcja Miłośników Gór	69
" " Warszawy	56
Wystawa Krajobraz Polski	45
Wydawnictwo dzieł W. Nałkowskiego	47
Ziemia	66
Wpływy i wydatki	80
Bilans zamknięcia	82
Protokół Komisji Rewizyjnej	86
Projekt budżetu	87

Oddział Chełmski	124
„ Czeszochowski	131
„ Grójecki	117
„ Jędrzejowski	96
„ Kaliski	105
„ Kielecki	93
„ Kujawski	127
„ Kutnowski	167
„ Lubelski	110
„ Łąpski	102
„ Łomżyński	147
„ Łowicki	114
„ Łódzki	134
„ Miechowski	91
„ Olkuski	99
„ Ostrołęcki	149
„ Piotrkowski	119
„ Radomski	104
„ Siedlecki	142
„ Suwalski	145
„ Wieluński	167
„ Zagłębia	154
„ Zawiercki	151
Zabytki przedhistoryczne we wsi Iwanowice	171

Sprostowanie.

Na str. 4, wiersz 21 od góry zamiast 1910 winno być **1911**.

Na str. 73, gub. Łomżyńska, zamiast powiat Zamojski winno być **pow. Szczuczynski**.

**WYDAWNICTWA KASY PRZEZORNOŚCI
I POMOCY WARSZAWSKICH POMOCNIKÓW
KSIĘGARSKICH.**

Gąsiorowski W. Babilon	2.20
— Rok 1809. Powieść historyczna z epoki napoleońskiej w opracowaniu dla młodzieży. Z 6-ma rysunkami St. Batowskiego. W kart.	2.—
W ozdobnej oprawie	2.40
— Szwoleżerowie gwardyi. Powieść historyczna w oprac. dla młodzieży z 6 rysunk. W kart.	1.80
W ozdobnej oprawie	2.20
Gide Karol. Zasady ekonomii społecznej. Wyd. IV	4.—
Gomulicki W. Na rozłogach białoruskich. Powieść.	1.20
Grabowski Józef. Pamiętniki wojskowe. Wydał W. Gąsiorowski	.80
Kotarbiński Józef. Pogrobowiec romantyzmu (Stanisław Wyspiański)	1.80
Louys P. Kobieta i pajac. Powieść	.90
Mellerowa Zofia. Wdowa z Efezu. Komedye i dyalogi z przedm. C. Walewskiej	2.—
Miciński T. Nietota. Powieść	2.50
Minkiewicz R. U wiecznych wrót tęsknicy	1.—
Nałkowska-Rygier Zofia. Rówieśnice. Powieść Wydanie drugie	1.80
Nowaczyński A. Car Dymitr Joannowicz. Kronika dramatyczna. Wydanie II-gie	1.80
Przybyszewski St. Gody życia. Dramat	1.50
Rapacki W. Król Husytów. Powieść z XV wieku	1.20
Sclavus W. Thalitha Kumi. O prawach kobiety i jej stanowisku społecznem	1.60
Szamota A. Orły. II wydanie	1.20
— W płomieniu życia. Powieść	1.40
Tetmajer K. Gra fał. Powieść	1.80
Tokarzewski Sz. Zbieg. Wspomnienia z Sybiru	1.20
Wierzbński M. Zakazana muzyka	1.20
Żeromski Stefan. Andrzej Radek. Powieść. Z portretem autora. Rb. 1.50, w ozdobnej oprawie	2.—
— Duma o hetmanie. Wyd. III. Rb. 2, w ozd. opr.	2.60
— Dzieje grzechu, 2 tomy. III wydanie	3.—

Do nabycia we wszystkich księgarniach.

Od dnia 1-go Stycznia 1913 r. zaczął
wychodzić w Warszawie

Dwutygodnik sportowy ilustrow. dla młodzieży polskiej

pod redakcją **BRONISŁAWA BOUFFAŁŁA**

„SKAUT”

Objętości 2 arkuszy druku in 4-to, w barwnej okładce sportowej, z licznymi rysunkami w tekście.

Prenumerata wynosi w Warszawie: rocznie rb. 6.—, półrocznie rb. 3.—, kwartalnie rb. 1.50. **Z przesyłką pocztową:** rocznie rb. 7.— półrocznie rb. 3.50, kwartalnie rb. 1.75; **w Galicyi:** rocznie kor. 16.—, półrocznie kor. 8.—, kwartalnie kor. 4.—. **Cena zeszytu pojedynczego:** w Warszawie kop. 30, z przesyłką pocztową kop. 35, w Galicyi — kor. 0.80.

Adres Redakcyi — **Warszawa, Krucza № 4.**

Adres Administracyi:

Warszawa—M. OSTASZEWSKA, Al. Jerozolimskie 29.

Tel. 159-15.

PRZEWODNIK PO WARSZAWIE

z planem miasta
opracowany przez
STANISŁAWA THUGUTTA

„..... każdy mieszkaniec
naszego miasta powinien
zaopatrzyć się w ten
wybory pod każdym
względem przewodnik”.
„ZIEMIA”.

Skład Główny
**u Gebethnera i Wolffa
w Warszawie.**

Do nabycia we wszystkich księ-
garniach, w większych składach
materiałów piśmiennych oraz
w Administracji Wydawnictw Pol.
Tow. Krajoznawczego.

Cena kop. 50.

Latarnie projekcyjne.

Przezrocza do odczytów.

WARSZAWA
Al. Jerozolimskie 29.

M. OSTASZEWSKA

Katalogi na żądanie bezpłatnie.

KSIEGARNIA E. WENDE I S-KA WARSZAWA

POLECA:

SŁOWNIK GEOGRAFICZNY

Królestwa Polskiego i innych krajów Słowiańskich wyd. pod red. Br. Chlebowskiego oraz Władysł. Walewskiego wedł. planu Sulimierskiego.

16 WIELKICH TOMÓW Rb. 60

w oprawie w półskórek Rb. 76.

Jest to jedyne wielkie pomnikowe dzieło, zawierające w alfabetycznym porządku wszystkie miejscowości Rzpltej Polskiej z r. 1772 z opisem wszelkich własności przyrody i wszystkie skupienia ludności z jej działalnością w przeszłości i chwili obecnej.

PRZEGLĄDOWA MAPA GEOLOGICZNA ZIEM POLSKICH

z tekstem objaśn. i trzema przekrojami, przygot. prof. J. Grzybowski pod red. prof. I. Morozewicza — wydał Zygmunt Weyberg.

Cena Rb. 1.

TATRY POLSKIE mapa wschodniej części „Tatr zachodnich“ wraz z zachodnią częścią „Tatr wysokich“ w skali 1:37.500

Cena 1.45.

Z PRZYRODY TATR z 11 rycinami w tekście i 16 tablicami nap. W. Kuźniar.

Cena Rb. 1.20.

LWÓW STARY I WCZORAJSZY wyd. 2-gie z licznymi ilustracjami napisał Fr. Jaworowski.

Cena rb. 1.

SZTUKA LUDOWA W POLSCE cz. I. Dzieje mieszkań ludowych, cz. II. Zabytki sztuki ludowej. Dzieło zawiera 374 ryc. w tekście, nap. Kaz. Mokłowski.

Cena 6.50

PRZEWODNIK PO WARSZAWIE I OKOLICY z planem miasta. Część historyczną i opisową starego miasta opracował W. Gomulicki. Część opisową i informacyjną opracował Józef Sobieszczański.

Cena Rb. 1.20

Przewodnik po Tatrach zachodnich z mapą, opr. Janusz Chmielowski.

Cena Rb. 1.20

Przewodnik po Tatrach wysokich (od Liljowego po Wagę) z mapą, i 7 widokami na szczyty.

Cena 2.10

Przewodnik po Lwowie z planem miasta i teatru opracował Fr. Jaworowski.

Cena 80 k.

„Wszechświat”

Tygodnik popularny,
poświęcony
naukom przyrodniczym.

wychodzi w Warszawie od
r. 1882-iego pod redakcją
Br. Znatowicza.

Prenumerata roczna w War-
szawie rb. 8, półroczna —
rb. 4, kwartalna — rb. 2,
z przesyłką pocztową o 2,
1, 1/2 rubla więcej.

Adres redakcji: **Wspólna 37.**

Roczniki „Ziemi” rok 1910, 1911 i 1912.

Za rok 1910 pozostało tylko
kilkanaście roczników, które
sprzedajemy po cenie **rb. 8**,
a w pięknej okładce z płótna
samodziałowego ze wstążka-
mi ludowymi **rb. 10**.

Roczniki za rok 1911 i 1912
bogatej treści zarówno jak
rocznik poprzedni, nabywać
można po cenie normalnej,
t. j. po **rb. 5**, w opr. **rb. 6.50**.
Okładki z szarego płótna sa-
modziałowego, ozdobione
barwną wstążką ludową,
z wyciśniętym napisem „Zie-
mia” rokiem i znakiem Pol.
Tow. Krajoznawczego — po
rb. 1—, z przesyłką rb. 1.50.

Staraniem i nakładem Komi-
tetu Wydawnictwa dzieł
Wacława Natkowskiego

wyszło z druku:

≡ „Terytorjum” ≡ Polski historycznej jako indywidualność ≡ geograficzna” ≡

(z mapą etnograficzną).

Cena 75 kop.

Na składzie w Administracji
Wydawnictw Polskiego To-
warzystwa Krajoznawczego
oraz we wszystkich księ-
garniach.

WYPOŻYCZALNIA PRZEZROCZY

przy P. Tow. Krajoznawczem.

Posiada bogaty zbiór prze-
zroczy (około 7000 szt.) do
odczytów i wykładów z dzie-
dziny krajoznawstwa, geo-
grafii, nauk przyrodniczych,
przemysłu etc. Wypożyczal-
nia posiada i wypożycza la-
tarnie do przezroczy.

Warunki wypożycz. w **War-
szawie**: 2 k. od sztuki, rb. 1
za latarnię na termin trzy-
dniowy; **na prowincję**: 2 k.
od sztuki na termin 2 tyg.,
rb. 1 za latarnię na tydzień.

Otwarta codziennie w dni po-
wszednie od 1—2 i od 5—8 p.p.
Katalog wypożyczalni przezroczy.
Cena 25 k.

Administracja Wydawnictw Pol. Tow. Krajoznawczego

poleca następujące wydawnictwa komisowe:

Bakowski F. Mapa Pomorza Kaszubskiego	1—
Baranowski Ig. Biblioteka Załuskich w Warszawie	— 75
Biernacki C. Hołdy pruskie	— 10
Chlebowski Br. Warszawa za Książat Mazowieckich	— 60
Chmielewski Gr. Klucz do oznaczania roślin. Według Postela. 2 tomy	2 50
Derdowski J. O panu Czorlińskim co do Pucka po secie jachol.	1 25
Gizbert W. Wilno. Przewodnik ilustr. po mieście i okolicy, z planem miasta	— 90
Gloger Z. Białowieża. Malownicze opisy puszczy	— 25
— Białowieża w albumie. Widoki puszczy—80. W oprawie	1—
— Budownictwo drzewne w dawnej polsce. Wyszło 6 zeszy- tów. Cena za całość (8 z-tów) Rb. 8—W oprawie	9—
— Oddzielne zeszyty po	1—
— Czy lud polski jeszcze śpiewa	— 10
— Ostatnie kompletne egzemplarze Encyklopedji Staropolskiej, 4 tomy w oprawie	15—
— Oddzielne tomy II, III i IV, w opr. po	3 75
— Kwestja Litewska w prasie polskiej	— 10
— Pieśni dawne. Zbiór pieśni ludowych	— 15
— Geografia historyczna ziem dawnej Polski	1 30
— Nieznany śpiewnik historyczny. Kraków	1 20
— Rok Polski z życia, tradycji i pieśni. Z 40 rycinami. Ce- na tego wspaniałego dzieła zniżona z Rb. 5.—na Rb. 4.— W oprawie płóciennej 5.—, w piękny półskórek	7—
Guenther Konrad D-r. Zagadnienia życia w świetle darwini- zmu. Z upoważnienia autora spolszczył Adam Kudelski i Kazimierz Kulwiec	2—
Dla prenumeratorów „Ziemi”	1—
Handelsmann M. D-r. Warszawa w r. 1806—1807	— 90
Hildt. L. F. Wskazówki zbierania owadów tegopokrywych	— 15
Krausbar Al. Albertie'go: Widoki Warszawy	1—
Plan Kalisza. Według układu Bukowińskiego	— 60
Plan Lublina. Według układu Ciolewińskiego	— 40
Przewodnik po Włocławku z planem miasta	— 25
Słupski Zyg. Światopelk. Mapa W. Ks. Poznańskiego z ozna- czeniem 655 wiejskich posiadłości Pruskiej komisji kolo- nizacyjnej nabytych przez nią od roku 1886—1906	1 50
— Toż. Wyd. mniejsze	— 75
— Toż. Naklejona na płótno, werniksowana z wałkami	3 60
— Skorowidz do tejsze	— 75
— Mapa Prus Zachodnich z oznacz. Pruskiej posiadłości kom. kolonizacyjnej nabytych pod koniec 1906 r. Poznań, 1908	1 50
— Toż. Wydanie mniejsze	— 75
Smoleński Wl. Jan Dekert prezydent Starej Warszawy i spra- wa miejska podczas Sejmu Wielkiego	1—
Thugutt St. Przewodnik po Warszawie z planem miasta	— 50
Warcholik St. Niepołomice Odb. z „Ziemi”	— 40
Witanowski-Rawita M. Przewodnik po dawnem Opactwie Cy- stersów w Sulejowie	— 10

Księgarnie GEBETHNERA i WOLFFA

polecają:

Świat Zwierząt

Wydanie polskie pod redakcją prof. Jana Sosnowskiego. Barwne opisy życia i obyczajów zwierząt. Obejmuje około 800 stron tekstu dużego formatu (in 4-o) na wybornym papierze kredowym. Zawiera 1150 niezwykle pięknych ilustracji w tekście, według fotografii z natury, oraz 25 całostronowych ilustracji kolorowych na osobnych kartach. Wydanie bardzo wykwiśnięte.

TOM I zawiera ZWIERZĘTA SSĄCE

TOM II PTAKI, RYBY, PŁAZY, GADY, OWADY i inne.

Cena każdego tomu Rb. 8, w ozdobnej stosownej oprawie Rb. 10.--

Biblioteka „Wisty“.

- Tom II. **Federowski M.** Lud w okolicy Żarek, Siewierza i Pilicy, jego zwyczaje, sposób życia, obrzędy, podania, gąsła, zabobony, pieśni, zabawy, przysłowia, zagadki i właściwości mowy (tom I wyczerpany). 1889. — 75
- Tom III i VI. **Chelchowski St.** Powieści i opowiadania ludowe z okolic Przasnysza. Część I i II. 1889-90. 130
- Tom IV. **Wasilewski Z.** Jagodne, wieś w powiecie Łukowskim. Zarys etnograficzny. 1889. — 75
- Tom V. **Zawiliński R.** Z powieści i pieśni górali beskidowych 1890. — 40
- Tom VII. **Udziała M. Dr.** Medycyna i przesady lecznicze ludu polskiego. 1891. — 85
- Tom VIII. **Skrzyńska K.** Kobieta w pieśni ludowej. 1891. — 40
- Tom IX. **Polaczek St.** Wieś Rudawa. Lud, jego zwyczaje, obyczaje, obrzędy, piosnki, powiastki i zagadki. 1892. — 75
- Tom X. **Weryho Wl.** Podania łotewskie. 1892. — 65
- Tom XI. **Pleszczyński Ad.** Bojarzy Miedzyrzeczcy. Studium etnograficzne. 1893. — 90
- Tom XII i XIII. **Sylwestrowicz-Dowojna M.** Podania Żmudzkie. Zebrał i dosłownie spolszczył. Część I i II. 1894. 3 60
- Tom XIV i XV. **Bajki domowe i dziecinne zebrane przez braci Grimmów, przeł. Z. A. Kowerska, Część I i II. 1896. 3 —**
- Geografia fizyczna ziem polskich i charakterystyka fizyczna ludności, z 36 mapami i 15 rycin. Encyklop. polska Akademii Umiejętności T. I. 1912. 10 60
- Nad Prądnikiem. Przewodnik po Ojcowie i okolicy. Zebrał i ułożył **K. Wróblewski.** Wyd 2-gie ilustr., przejrzone i poprawione. Karton 1 20
- Sieroszewski W.** Korea, Klucz dalekiego wschodu, z 28 rys. i mapą. 2 20
- Szolcman Jan.** Peru. Wspomnienia z podróży z mapą. 1912. 2 tomy. 3 00

Wydawnictwa „ZIEMI“.

Album „Ziemi“ I. Z naszych krajobrazów . . . . . — 80
II. Typy etnograficzne (w druku).

Federowski M. Zygmunt Giegr . . . . . — 40

Romer L. Japonia i Japonczycy . . . . . — 40

Pomorze kaszubskie. Wydaw. zbiorowe; obficie ilustr. z 2-ma mapami . . . — 50

TREŚĆ: Wós Bużysz — Z liryki Kaszubskiej — Na chortótt przedmowej Dr. Al. Majkowski — Kwestya Kaszubska; A. Sujkowski — Ziemia kaszubska; Dr. W. Kętrzyński — Nieco o Kaszubah ze stanowiska historycznego; St. Thugutt — Z wrażeń Kaszubskich; F. B. Rozpowszechnianie mowy Kaszubskiej; K. Nitsch — Mowa Kaszubów; Dr. Szpandowski — Ustrój społeczno-ekonomiczny pomorza; B. Chrząnowski — Brzeg morza; L. W. Gdańsk i Sopoty a przyszłość Kaszub; E. Koledziejczyk — Bibliografia prac o Kaszubah, Rycin 40.

„Tatry“. Zeszyt monograficzny „Ziemi“ . . . . . — 50

TREŚĆ: W. Kufniar — Szkic fizyograficzny Tatr. J. Kantor — Łuś Podhala. M. Zaruski — Tatry w zimie. K. Nitsch — Gwara podhalańska. I. Baranowski — Z przeszłości Podhala. R. Kantor — Pies i wilk. J. Roguska — Noce górskie. A. Suleja — Śmierć z przysięgi. St. Płoński — Żółte turnie. Gimnazjum w Zakopanem. Rycin 24.

„Pamiętnik. Fizyograficzny“.

TOM XXI

Organ Komisji Fizyograficznej Pol. Tow. Krajoznawczego (ukada się w druku w kwietniu r. b.).

Zawiera: Dział Meteorologii (opr. Wł. Gorczyński).

Dział Archeologii (prace W. Szuikewicza, M. Wawrzeńckiego i L. Krzywickiego).

Dział Zoologii (prace J. Domanińskiego, Sz. Tertenbuscha i P. Pollińskiego).

Dział Botaniki (prace J. Trzebińskiego).

Dział Etnografii (prace M. Wawrzeńckiego i p. Mikłaszewskiej).

Cena rb. 5.

Do nabycia w Administracyi „Ziemi“, oraz we wszystkich księgarniach.

Wyd. Oddziału Kujawskiego.

Ilustrowany przewodnik po Włocławku (z planem miasta) . . . — 25

Pocztówki. Serya Kujawska 21 szt. po 5 kop. Serya . . . . . — 90

1) Płowpe 2) Raciążek — ruiny zamku. 3) Raciążek — kościół. 4) Włocławek — most tyrowy. 5) Widoki z Włocławka na Wisłę. 6) Typy i stroje kujawskie. 7) Krzywosądza. 8) Włocławek — Stary rynek 9) Parów na prawym brzegu Wisły. 10) Dobryń nad Wisłą. 11) Jezioro Wikaryjskie. 12) Brześć Kujawski. 13) Katedra Włocławska. 14) Włocławek — Trzy kamienice. 15) Włocławek — Most kolejowy. 16) Lubraniec. 17) Krzywosądza — kuznia histor. 18) Bądków. 19) Brześć Kujawski, kościół po-Dominikański. 20) Kościół w Kowalu. 21) Jezioro „Czarne“.

Wydawn. Oddz. Łomżyńskiego.

Ziemia łomż. (6 pocztówek) . . . — 25

1. Kościół w Kleckowie. 2. Jednaczewo. 3. Kościół w Winię. 4. Bożnica w Śniadowie. 5. Narew. 6. Brak po — 5

Wydawnictwa Oddziału Piotrkowskiego.

Przewodn. po dawnym opactwie Cystersów w Sulejowie. Skarżyll M. R. Witanowski . . . . . — 10

Wspomnienia o starym Piotrkowie Trybun. Opow. M. R. Witanowski . . . — 30

Żądać wszędzie!

POCZTÓWKI Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego

nagrodzone medalem złotym na Wystawie w Cześć

na Wystawie w Warszawie

Artystycznie wykonane, w ozdoby barwny
okładzinami.

- Serja E. **Raszyn** (4 pocztówki z portretem ks. Józefa dokami terenu bitwy pod Raszynem), sztuka
Serja F. **Łysogóra** (15 pocztówek), sztuka po
Serja G. **Żelazowa Wola** (4 pocztówki z portretem i widokami Żelazowej Woli) sztuka po
Serja **Grunwald** (4 pocztówki, z nich jedna podwójna dedykacja berwna ze szkiców z natury Wojciecha
Serja VI. **Zamki Polskie** (15 pocztówek) sztuka po
Serja **Stara Warszawa** (serja 10 pocztówek)

1. Szczyty Katedry z wieży pijarskiej, 2. Kanonik, 3. Sien domu Baryczków, 4. Dach domu Baryczków, 5. Stare Miasto od Bugaju, 6. Dachy Rynku Staromiejskiego, 7. Wnętrze winiarni Fukiera, 8. Sien domu Fukierów, 9. Podwórko domu Fukierów, 10. Okręt w sieni domu Fukierów, sztuka po

- Serja **Widoki nad Niemnem** (serja 6 pocztówek)

1. Niemen pod Bałwierzyszkami, 2. Niemen z góry Margiera, 3. Niemen pod Kownem, 4. Łódź żaglowa na Niemnie, 5. Czółno rybackie na Niemnie, 6. Wicinię na Niemnie, sztuka po

- Serja **Ruszoza Białowieża** (nowe wydanie), 4 pocztówki z zubarani, serja

- Serja V. **Zamki polskie** (9 pocztówek)

1. Czorsztyn, 2. Kowno, 3. Lida, 4. Lubowla, 5. Melaszyn, 6. Odryżkoń, 8. Smoleń, 9. Starokonstantynów, sztuka po

- Serja **Krajobraz Polski** (12 pocztówek)-1. Wisła pod Zakroczyrzem, 2. Rze

ka Żerew (Polesie Wołyńskie), 3. Gociniac pod Mińskiem, 4. Droga na Mazowszu, 5. Jezioro Jędrta (Litwa), 6. Lato w Nowogródkiem, 7. Z pow. Świeciańskiego, 8. Krzesanica Czerwonych Wierchów, 9. Pierwszy ślad z Mińszczyzny, 10. Wied Szczekociny, 11. Zakopane w zimie, 12. Z Mińszczyzny, sztuka po 5 k. serja

- Serja **Łazienki** (serja 7 pocztówek) po 5 k. serja

- Serja **Jura Krakowska** 7 pocztówek po 5 kop., serja zawiera:

1. Wodospad Szum w dolinie Bątkowskiej pod Ojcowem, 2. Skały Panieńskie w Ojcowie, 3. Siodło górskie w Podlesicach, 5. Grupa skał „Okiennik” pod Skarżycami, 6. Okiennik pod „Skarżycami”, 7. Wąwóz Centurja pod Zawlerciem

- Serja **Krajobraz polski II** 6 pocztówek po 5 kop., serja zawiera:

1. Z okolic Warszawy—pod Milanówkiem, 2. Pustynia Nieborowska, 3. Gruze polskie, 4. Rzeka kamienna pod Ćmielowem, 5. Dolina Prądnika pod Pieskową Skałą, 6. Dolina Dunajca w okolicach Jazowska

- Serja **Zamki VI** 7 pocztówek po 5 kop., serja zawiera:

1. Chocim, 2. Czerak, 3. Kamieniec Podolski, 4. Ogródzieniec, 5. Olsztyn, 6. Pieskowa Skała, 7. Ujazd

Do nabycia w Administracji Wyd. Pol. Tow. Kraj. Al. Jerozolimskie 29.

Handlującym wysoki % — Na prowincję za zaliczeniem na każde żądanie.

